

a+c

art + construction

АРХІТЕКТУРА І СТРУКТУРА

#1-2 '2023

#1-2 '2023

контрнаступ

a+c

контрнаступ

A+C 1-2 '2023

Журнал видається під егідою
Національної спілки архітекторів України

РЕДАКЦІЙНА РАДА А+С

Олександр Буряк, Харків
Володимир Гусаков, Київ
Олег Дроздов, Харків
Микола Дьомін, Київ
Борис Єрофалов (голова)
Наталія Кондель-Пермінова, Київ
Володимир Мещеряков, Одеса
Андрій Пучков, Київ
Олег Слєпцов, Київ
Сергій Філімонов, Дніпро
Сергій Царенко, Вінниця
Юліан Чаплінський, Львів
Богдан Черкес, Львів
Сергій Чечельницький, Харків
Олександр Чижевський, Київ

РЕДАКЦІЯ

01001 Київ, вул. Бориса Грінченка 7
www.nsau.org

головний редактор

Борис Єрофалов
boris.erofalov@gmail.com

випускаючий редактор

Олена Ненашева
nsau-pressa@ukr.net

головний дизайнер

Олександр Червінський
sasha74che@gmail.com

Видання зареєстроване в Міністерстві
по справам преси та інформації України,
свідоцтво: серія КВ № 8276 від 25.12.2003

Українською та російською мовами
і де-коли англійською

© Журнал а+с 1–2 '2023.

Всі права застережено.
Слава Господу!

На I обкладинці:

фото Алли Гужви, НСФХУ, 2023

На IV обкладинці:

Проект пам'ятника-музею
Перемоги над рашизмом
архит. В. Власюк, 2023

концепція

Борис Єрофалов. Контрнатур: кров, піт і сльози
2

u-re-herit

Олександр Чижевський, Рюта Лейтанайте. Архітектори для реконструкції
в Україні: відтворення ідентичності та пам'яті
6

Сергій Буравченко. Воркшоп у Вільнюсі
8

фотоспілка

Любов Котляр. Торжество життя на світлинах в Будинку Архітектора
10

конкурс нсау

Огляд-конкурс Національної спілки архітекторів 2022 року
14

архітектор віг

Борис Єрофалов. Янош Віг, або П'ятдесят років київської архітектури
100

дослідження

Олександр і Катерина Червінські. БіоАрт, або Вуха на сідниці сучасного
мистецтва
194

"гом с хімерамі"

Станіслав Пшешестецький. Владислав Городецький — архітектор-сценарист
202

аріθμητική

Натан Куртц. Об архитектуре числа, или 1-2-3-4-5 — вышел зайчик погулять
208

рецензії

Андрій Пучков. Архітектонічний католик
211

Соломон Русобабін, Ельвіра Русобабова. Злії мосхи, або дослідження єства
ничого народу
212

пропозиції

Віталій Власюк. Про війни та осередки культури. Пропозиції щодо проєкту
пам'ятника-музею Перемоги над рашизмом
226

Контрнаступ: кров, піт і сльози

Борис Єрофалов, головний редактор

Стан справ на фронті та у цивільному житті України змушує хоча б у загальних рисах малювати бажану картину майбутнього, з погляду цивілізаційного, національного, професійного та людського.

Які ж контури нашої перемоги? Зануримось в аспекти передусім просторові — оскільки в першу чергу нас цікавить доля України, Європи і, на жаль, Росії, що їм сусідить. І, схоже, від цих контурів залежить майбутнє світу загалом.

ЯКА ПЕРЕМОГА НАМ ПОТРІБНА

На жаль, занадто поширена позиція примиренська, зі спробою втихомирити Росію в тому сенсі, який мають на увазі «хороші росіяни», комуністичний Китай і навіть США — зберегти організаційну та територіальну цілісність РФ у якійсь новій демократичній обкладці. Існує також позиція позитивістська «протестантська» — вирішувати все за плином погій, ad hoc, тобто почекати й подивитися, може там воно якось розсмокчеться, а ми по ходу підіграємо.

Позиція радикальніша і з погляду України правильніша — ліквідація організаційної цілісності РФ як спадкоємиці Московського царства, Російської імперії та СРСР, інакше агресія неминуче повториться. В такому розкладі процес поділу РФ на «зони відповідальності» має бути контрольованим із боку клубу зацікавлених і здатних на відповідні гії та вплив країн.

ПРО КОРДОНИ

Декілька зауважень щодо кордонів нових протодержав на тлі РФ. По-перше, нові кордони мають враховувати довгі тренди, що спираються на географію та стійкі історико-культурні ареали. В узагальненому вигляді це басейни 1) південно-західний чи середземноморський — Середземного і Чорного морів, 2) північно-західний чи балтійський — Північного, Балтійського і Білого моря, і 3) східний, внутрішнього моря — Каспійського, Аральського тощо. Перші два складають каркас європейської демократичної цивілізації. Третій, як доводить історичний досвід, схильний до рецидивів східної автократії.

По-друге, організаційну імперську структуру ерефії красномовно відображено на карті — у вигляді інфраструктурного павука Московії, спрута, що висмоктує соки з імперської території. У цьому відношенні не тільки містобудівна структура саме Москви має радіально-кільцеву конструкцію, але й сама територія навколо

влаштована доцентрово, як мішень у тирі. Показово, що розташування московського регіону захоплює всі три вище перераховані басейни, але тяжіє до східного. Очевидно, цього спрута треба ліквідувати, створивши таким чином умови для вільного розвитку регіонів, до яких п'ятсот років прищеплювалася московитська валентність. Сам московський регіон як джерело московитської експансії та багатосотрічної агресії, має бути підданий тривалому карантину, хоча б в адміністративних межах Московської області (на століття або більше). Це має бути жорсткий «санітарний» контроль на кордонах, обрізання економічних зв'язків із регіонами, самоврядування, зовнішній моніторинг основних культурних центрів і цінностей.

І по-третє, південні території європейської частини РФ, що входять до середземноморсько-чорноморського басейну (Дніпро, Десна, Дон, Кубань), неминуче увійдуть до зони впливу України. Поряд з іншими гарантами Україна нестиме відповідальність за переформатування московитської сублімації на ім'я Росія.

За дотримання всіх трьох вищезазначених параметрів майбутнього територіального облаштування стійкий мир для України та Європи — можливий.

КОНЦЕПЦІЯ РОЗСЕЛЕННЯ

Більшістю активістів, бізнесменів та політиків післявоєнне відновлення України розглядається за інерцією, по-старому: відтворити міста, побудувати промисловість, налагодити інфраструктуру та сільське господарство. Тобто майже виключно з погляду економічного. Навіть нестача людей у цьому відношенні виглядає вагою виключно з боку виробничого.

За такого підходу місце людини, її життєва траєкторія, форми роботи та відпочинку принципово не зміняться. Відповідно і становище України, її місце у загальній архітектурі світоустрою залишиться тим самим, ближче до епохи першої індустріальної революції.

Очевидно, що планування форм життя, розселення, проєктних та інвестиційних пропозицій, які з цього випливають, має бути зміщене у бік випереджачого розвитку. У найзагальніших рисах такий перспективний підхід можна описати як людиноцентричність (термін, використаний М. М. Дьоміним для територіального планування ще у 1970-і).

Що слід розуміти під орієнтацією розвитку певної локальної системи (країни, її економіки, культури та форм розселення) — на людину? Насамперед це екологічність. Україна має одні з найкращих природних умов для життя, особливо в епоху глобального потепління. Ці її якості потрібно максимально задіяти у повсякденному плануванні: уникнення надмірної концентрації поселень та промисловості, розсередження, рівномірне та ефективне використання природного ландшафту, використання для розселення найкращих локацій.

Тобто слід послуговуватися не релятивістським принципом «людина для виробництва», але навпаки — цілеспрямованим створенням найкращих умов для життя, виховання, розвитку, заняття культурою та спортом, роботи та творчості та, зрештою, релаксу і відпочинку. Тоді нові умови територіальної організації стануть запорукою залучення високоякісних людських ресурсів, інвестицій та виробництва на підвищеному технологічному рівні.

НОВА ФОРМА АРХІТЕКТУРИ

В такому контексті головним у відновленні гуманітарної складової архітектури, тобто насамперед житла, стає наближення людини до природи, до екологічної складової людського життя. Тут я вигілив би три базові принципи влаштування людського житла, які дуже схожі на «старі» чи античні, але на новому цивілізаційному рівні:

1. Будинок для людини — ергономічність (не більше шести поверхів; у всіх приміщеннях природне світло,

включаючи санвузли та передпокії; коридори замінюються терасами та галереями; план будь-якого житла тяжіє до квадрату; санвузол — при кожному житловому приміщенні; в сортирі лікті не гістають до стін, у коридорах піднята рука — до стелі;

2. Місто для людини — таунхаус (свій вхід з вулиці; свій вихід на газон у дворі; нікого на тобою; нікого під тобою; перший поверх для щоденних потреб, харчування та утилізації, другий — споглядання, натхнення, відпочинок).

3. Людина в місті — доступність (все місто в межах єдиного огляду; галереї на головних вулицях; площі для горюг; вхід у службові та торговельні приміщення з нульової позначки; пішохідна доступність до всіх локацій).

Закцентуємо, що під таунхаусами ми не маємо на увазі виключно блоковане житло. Також тут доречно згадати принципи «міста-саду» столітньої давності, незабутнього Ебенізера Говарда. Ба більше, традиційне «село» як слабо облаштована територія переходить у розряд анахронізмів. В результаті країна складається з компактних поселень із гарною інфраструктурою навколо мережі «історичних» міст, в яких цілком органічно можуть існувати даунтауни та хмарочоси (не для житла). «Сучасний» 20-поверховий житловий фонд підлягає санації та послідовній деконструкції.

КРОВ, ПІТ І СЛЬОЗИ

Таку формулу ми маємо стоїчно прийняти. Кров — це нинішня гаряча фаза війни. Піт — важка сумлінна праця, водночас будівнича і творча. Сльози — пам'ять про наших героїв, усіх загиблих і безневинно постраждалих, це наш моральний обов'язок перед людяністю. В ці ручаї неминуче виливається наш контрнаступ проти рашизму. І хто йде, той здолає.

Архітектори для реконструкції в Україні: відтворення ідентичності та пам'яті

Президент Національної спілки архітекторів України Олександр Чижевський

і членкиня правління Асоціації архітекторів Литви та правління Ради архітекторів Європи (ACE) Рюта Лейтанайте

Проект за ініціативою Ради архітекторів «Солідарність з Україною» стосуватиметься питань оцінки, збереження та реставрації містобудівної та архітектурної спадщини в Україні під час та після війни, розглядаючи її як ресурс для сталого культурного, соціального, екологічного та економічного відновлення, одночасно вирішуючи проблеми збереження, перевизначення та підкреслення національної та місцевої культурної ідентичності та відображення пам'яті у відбудові.

Міждисциплінарні команди українських та європейських спеціалістів зі спадщини, архітекторів, проєктувальників, інженерів, інших професіоналів, службовців місцевих органів влади та громад українських міст у різних формах — професійні майстерні, семінари, публічні заходи, дослідження тощо — поділяться своїми знаннями та досвідом, і буде експериментувати з метою формування компетенції щодо захисту спадщини, відродження культурно значущих планів і проєктів та розширення можливостей місцевих громад як інструменту для побудови нової, демократичної та сталої України з унікальною, але європейською культурною ДНК.

ЗАГАЛЬНА МЕТА ПРОЄКТУ

полягає у відновленні культурного сектору архітектури як квітучого поля діяльності, що поєднує матеріальну та нематеріальну спадщину з новим будівництвом, дизайном міського середовища та нагальними ергономічними потребами модерного суспільства на сучасному етапі інноваційних перетворень.

ДОВГОСТРОКОВІ ЦІЛІ: 1) відновити зруйновану війною нерухому спадщину України в рамках загальної відбудови; 2) реконструювати соціальні структури та структури ідентичності, починаючи з відновлення культурної спадщини; 3) активізувати та залучити місцеві громади до всіх етапів реконструкції; 4) відновити та генерувати локальні економічні мережі та процеси.

Світлана Бірюк, Сергій Буравченко, Рюта Лейтанайте і Олег Дроздов на вільнюському воркшопі

СЕРЕДНЬОСТРОКОВІ ЦІЛІ:

- підготувати післявоєнне відновлення українських культурних секторів шляхом оцінки потреб, розбудови потенціалу та інвестиційного планування;
- підготувати та навчити українських фахівців з питань культурної спадщини стосовно захисту української культурної спадщини від ризиків.

ПАРТНЕРИ ПРОЄКТУ

- Асоціація Архітекторів Литви
- Архітектори Швеції
- Федеральна Палата Архітекторів і Дипломованих Інженерів (Bundeskammer der Ziviltechniker / BKZT), Австрія
- Датська Королівська Академія. Інститут Технологій і Архітектури (IBT)
- Палата (Орден) Архітекторів Румунії
- Національна Рада Архітекторів, Планувальників, Озеленювачів і Захисників природи (CNAPPC), Італія

Федеральна палата німецьких архітекторів (Bundesarchitektenkammer e.V. / BAK)

- Асоціація Архітекторів Естонії
- Рада Архітекторів Європи
- Національна Спілка Архітекторів України
- Харківська Школа Архітектури

Воркшоп у Вільнюсі

26 липня на майданчику Асоціації архітекторів Литви відбувся воркшоп № 1 «Цілісна реновація житла модернізму». У брейнстормінгу були задіяні: Рюта Лейтанайте, Медейна Усінавічуте і Мартінас Марозас (AAL); Сергій Буравченко та Світлана Бірюк (НСАУ); Олег Дроздов (ХША). Базові доповіді:

- презентація проєкту U-RE-HERIT та литовський досвід на тему: ініціатива «Цілісна реновація модерністського житла» (Р. Лейтанайте);
- дослідження та пропозиції компанії ММАР з проблем цілісної реконструкції житлової забудови періоду модернізму, зокрема масових серій житлової забудови в Литві (М. Марозас);
- український досвід ідентифікації та оцінки просторової автентичності масового житла, проєкти і досвід цілісної реновації, студентські дослідження проблематики (С. Буравченко, С. Бірюк);
- дослідження на тему цілісного оновлення модерністського житла в Україні — «Атлас ініціативи модерністського житла» (О. Дроздов).

В ході дискусії було обговорено питання, щодо подальших кроків розгортання проєкту U-RE-HERIT:

- визначення типології районів масової забудови, визначення предмету ідентифікації і охорони;
- проведення семінару із науково-проєктного аналізу прикладів для піонерних проєктів та пропозицій з відновлення забудови, пошкодженої внаслідок війни;
- організація воркшопу з визначення етапів реконструкції, альтернативних підходів до реконструкції, методів організації підрядів, партиципації та залучення представників місцевої влади;
- проведення студентського бліц-конкурсу з реконструкції конкретних житлових мікрорайонів;
- проєктні пропозиції для піонерних районів комплексної реконструкції;
- публікація рекомендацій щодо реконструкції масової забудови з ілюстрованими прикладами.

Під час семінару були визначені проєкти, досвід яких можна використати у роботі з відновлення забудови часів модернізму 1960–1980-х рр. в Україні.

Результати досліджень з реконструкції спадщини модернізму презентовано в книжці «Holistic renovation of modernism housing» (Ruta Leitanaite, 2022).

Сергій Буравченко

Sustainable Estate «Griva» in Riga
arch. student Undine Gemze, RTU, 2019

DeFlat Kleiburg, arch. Kamiel Klaase, Xander Vermeulen Windsant, Amsterdam, 2013–2016

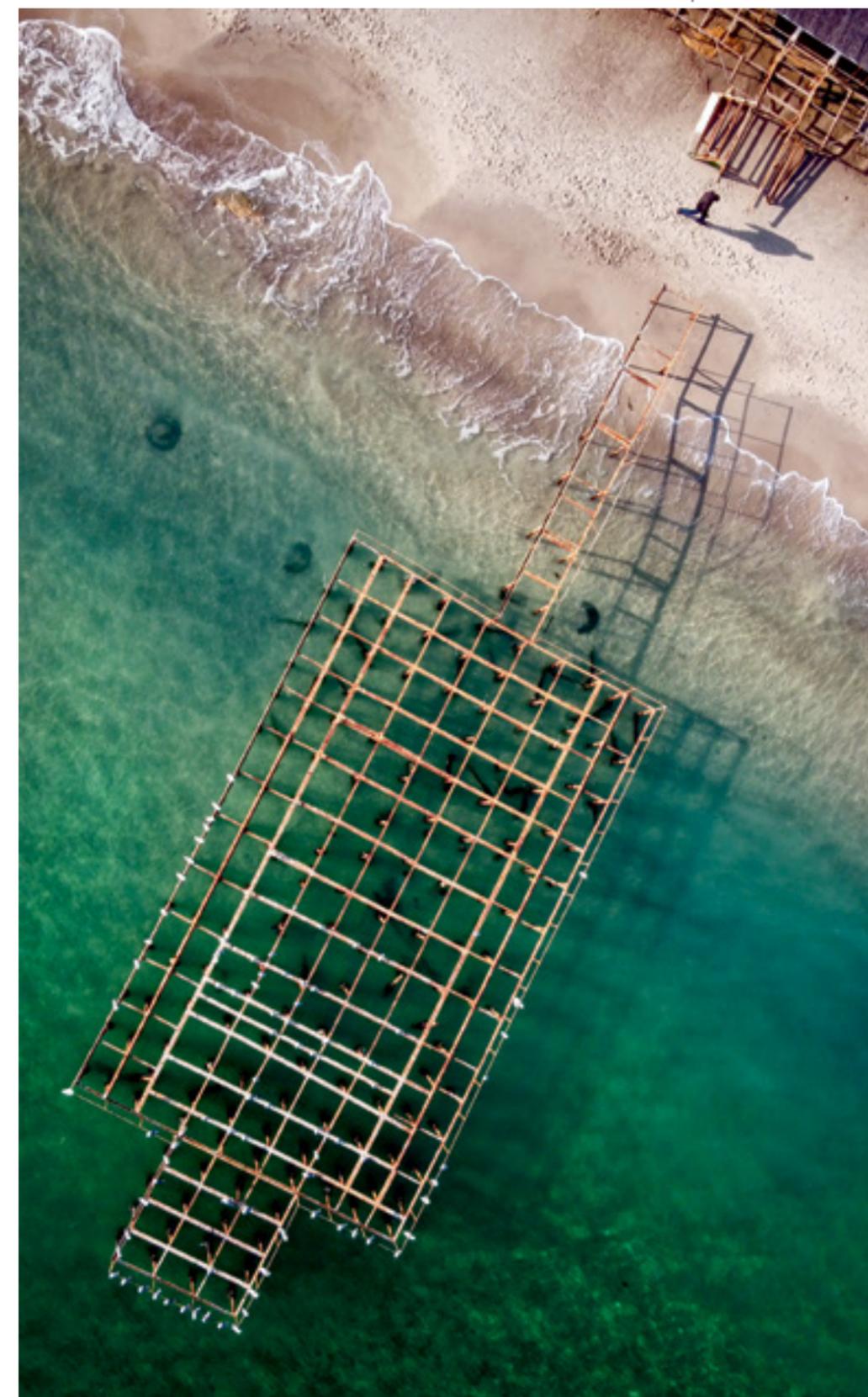
Торжество життя на світлинах в Будинку Архітектора

Любов Котляр, голова Київської організації Національної Співки Фотохудожників України

У Центральному Будинку Архітектора 16 червня 2023 року

Цю фотовиставку неможливо було уявити у минулому році, але з перервою у рік присвячений Дню Києва «Київський весняний фотокернісаж» все ж таки повернувся і — тепер вже вдев'яте. Повернувся на прохання самих відвідувачів попередніх виставок, які зізнавались, що їх очі настільки настраждались від бачення принесеного війною горя, що зараз вони прагнуть споглядання простих світлин весни, краси навколишнього світу і торжества життя. По закінченні терміну експонування роботи можуть бути придбані з метою переказу коштів на ЗСУ або для подальших благодійних ініціатив громади Києва.

Юрій Бершадський
(Одеса). Все зміло

Юрій Пасічник (Київ). Повінь

Олексій Кириченко (Боярка). До нового життя

Юрій Бершадський (Одеса). Світлина міста

Юлія Капустинська (Київ). Magic botanic

Тетяна Янчук (Безіменне). Кольоровий сніданок

Огляд-конкурс національної спілки архітекторів 2022 року

Попри війну з російським агресором огляд-конкурс НСАУ у 2022 році хоча із запізненням, але відбувся. Архітектори черговий раз тішили яскравими проектами. З кожним роком якість робіт відчутно зростає, і це надихає. Виставка проєктів в Центральному будинку архітектора в Києві була змонтована лише в грудні і вручення премій відбулося на урочистих зборах 31 березня цього року.

Вітання архітекторам! Слава Україні! Смерть ворогам!

Житловий квартал в Біляївці

Дмитро Український

лауреат огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Містобудування»

ДЕТАЛЬНИЙ ПЛАН ТЕРИТОРІЇ ЖИТЛОВОГО КВАРТАЛУ В БІЛЯЇВЦІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Проектований квартал забудовується житловими будинками садибного типу з розміром присадибних ділянок -0,05-0,08 га. Індивідуальні садибні житлові будинки формують житлову групу, в структурі якої передбачено розміщення озеленоного простору. Таке рішення дає можливість розміщення всіх необхідних елементів та об'єктів благоустрою і організації комфортного середовища для мешканців.

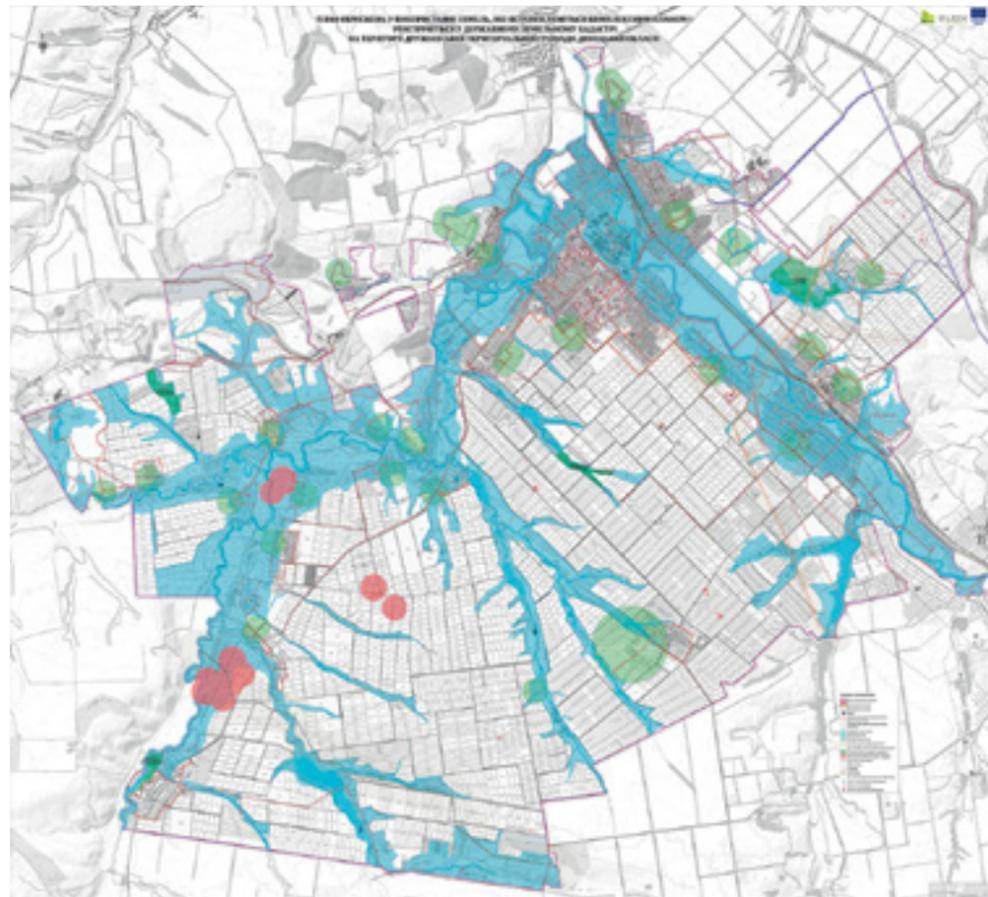
КППРТ міста Дружківка

Марина Дударенко, Катерина Резнікова, Лідія Чижевська

диплом з відзнакою огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Містобудування»

КОМПЛЕКСНИЙ ПЛАН ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ ДРУЖКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Дружківська міська територіальна громада – промислова долина межиріччя Казенного та Кривої Торці, де серед балок, степів та аркушів знайшли свою діміву нащадки козаків, а також – переселенці з Європи і Азії. Сучасна, прогресивна, толерантна і відкрита громада рівних можливостей для всіх мешканців та бізнесу, з збалансованим розвитком усіх територій, з паритетним поєднанням високотехнологічної промисловості, сучасної аграрної сфери, харчового і переробного кластерів та рекреаційного сектору. Місце з глибоким історичним корінням, приваблює для гостей, серце культурного, молодіжного, спортивного, громадського та підприємницького життя півночі Донеччини. Безпечна та згуртована громада, з збалансованою екосистемою, в якій громадянська активність, діяльність і транспарентність влади та соціальна відповідальність бізнесу, дотримання принципів подорожньої рівності, лідерної рівності, інклюзивності, партисипативності та інноваційних принципів забезпечують її розвиток і процвітання.

Стадіон «Старт» у Києві

Володимир Дербеньов, Віктор Васянович
лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Регенерація історичного середовища»
КОМПЛЕКС СТАДІОНУ «СТАРТ» У ШЕВЧЕНКІВСЬКОМУ РАЙОНУ КИЄВА

Комплекс стадіону «Старт» (1930-і рр.), розташовано на розі вулиць Шолуденка, Маршала Рибалко та Вільгельма Котарбінського. Побудований наприкінці 1930-х років як стадіон оборонного заводу №304 (також завод імені Петровського), і, оскільки завод відносився до оптико-механічної галузі, стадіон отримав назву «Зеніт». Після війни стадіон називався «Авангард», а в 1981 році його перейменували в «Старт» - на честь футбольної команди «Старт», яка 9 серпня 1942 року зіграла на цьому стадіоні проти німецької команди «Flakelf» в так званому «матчі смерті».

Центрсоціннов у Львові

Валентин Шароватов, Ольга Криворучко, Данило Галанджій, Марія Гасюк, Анастасія Гапанович лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Регенерація історичного середовища»
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙ НА ВУЛ. ІВАНА ФРАНКА 58 У ЛЬВОВІ

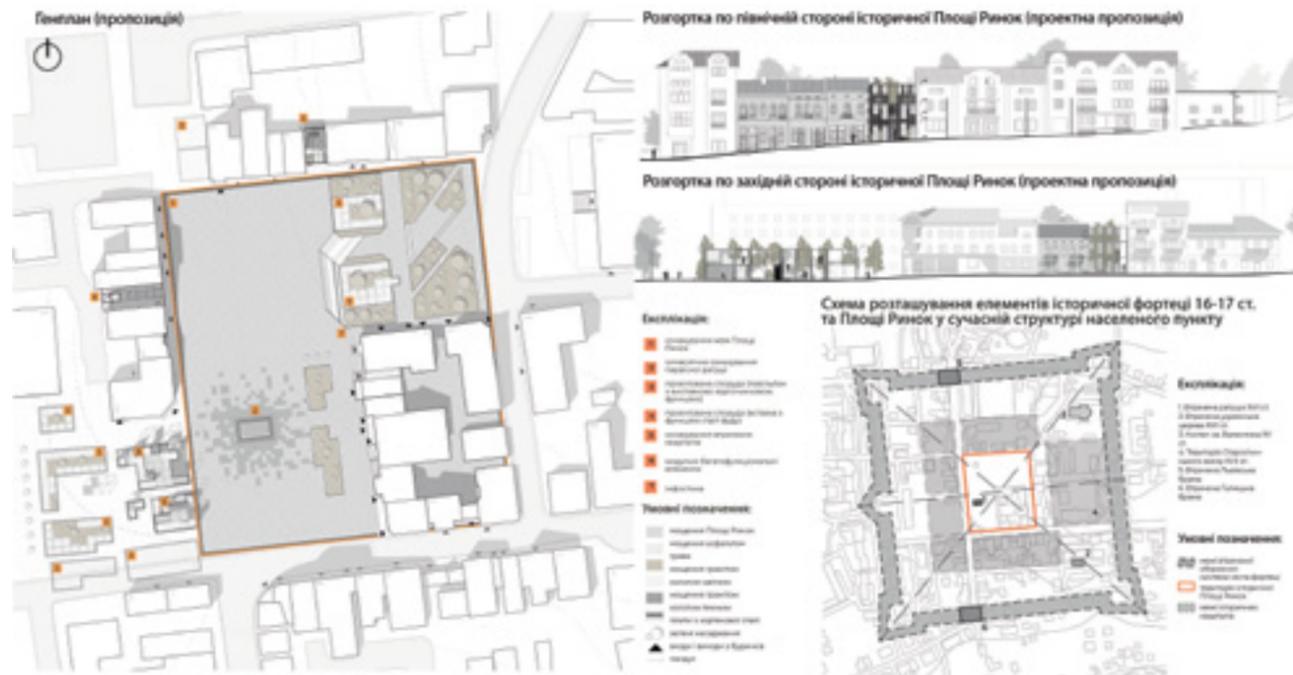
В рамках реконструкції ми зберігаємо і відновлюємо історичну одноповерхову будівлю, розташовану головним фасадом до вулиці І. Франка, таким чином зберігаємо сформований силует вулиці і його камерний характер початку ХХ століття. Тому в нашій ідеї знайшлося місце для маленької хатинки, яка прекрасно виконуватиме функцію лекторію і залу для зібрань більшого згромадження людей, а також буде символом плинності часу і вічності життєвих цінностей.

Площа Ринок у Калуші

Зоряна Лукомська, Вікторія Бербець
 диплом з відзнакою огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Регенерація історичного середовища»
 РЕВІТАЛІЗАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ ПЛОЩІ РИНОКУ КАЛУШІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У проекті подано пропозицію Ревіталізації історичної площі Ринок XVII ст. у місті Калуші. На сьогодні площа Ринок не представлена у середовищі центру історичного міста. Забудова приринкових історичних кварталів майже повністю втрачена. Тому проектом передбачено ознакування території історичної площі та місця розташування втраченої історичної Ратуші XVII ст. Запропоновано використати характерний тип мощення для представлення всієї території історичної площі та влаштування водної композиції на місці історичної Ратуші. На місці втрачених історичних будівель у приринкових кварталах запропоновано влаштування споруд павільйонного типу, які відповідають розмірам та масштабу втрачених історичних споруд. У цих павільйонах запропоновано розташувати громадські простори з виставково-музейною функцією та функцією громадського харчування і торгівлі.

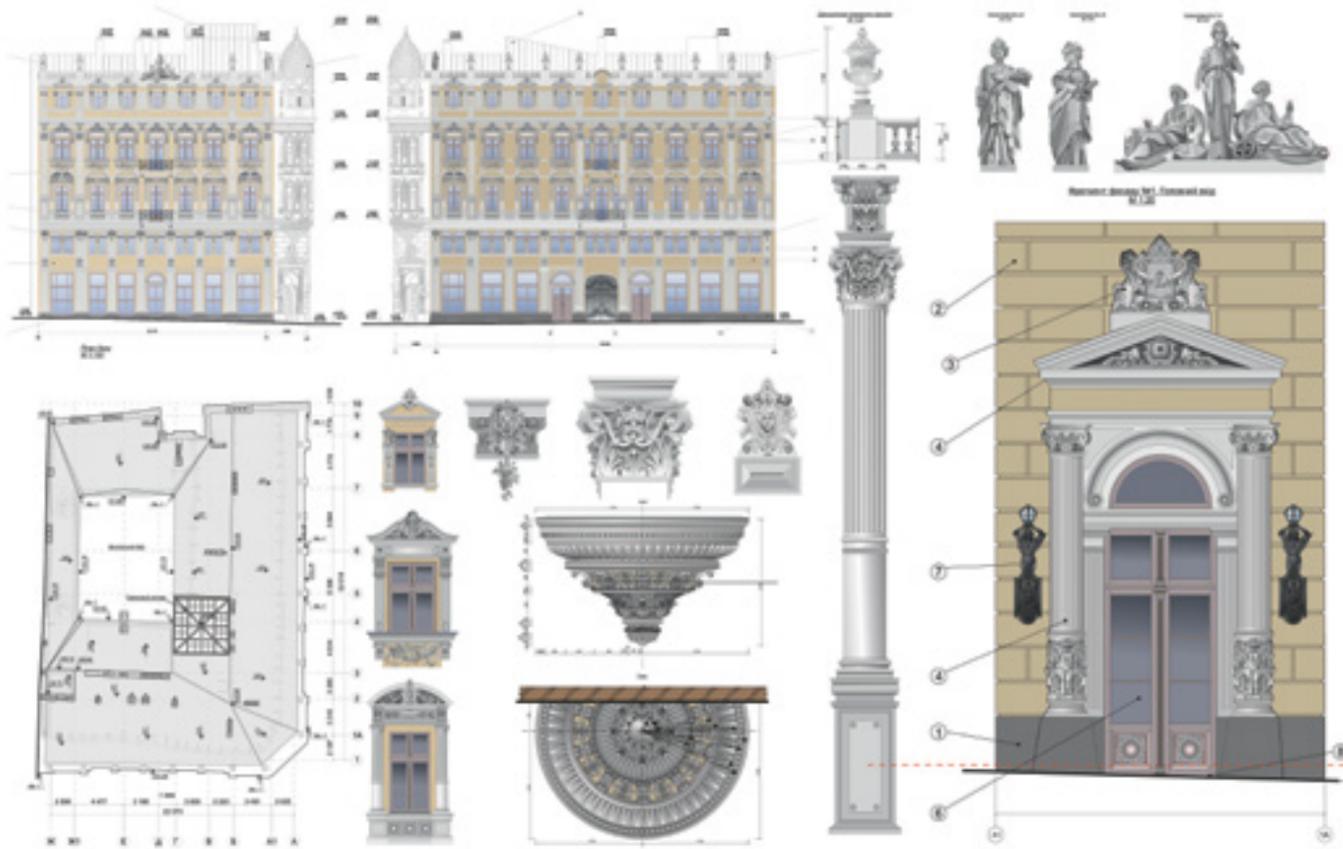
Будівля на Преображенській

Володимир Дербенюв, Віктор Васянович

лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Реставрація пам'яток архітектури / Проект»

ПРОЄКТ РЕСТАВРАЦІЇ БУДІВЛІ НА ВУЛ. ПРЕОБРАЖЕНСЬКІЙ 23 В ОДЕСІ

Будинок Лібмана зведений у 1895 році, за проектом арх. Е. Я. Меснера та під керівництвом арх. І.А. Моргульця і А. Нісса.
 -комплекс ремонтно-реставраційних робіт головних фасадів по вул. Преображенська та вул. Садова, передбачається відтворення первісного вигляду фасадних площин в кольоровому його вирішенні, змішаній кладки з відновленням лицьової верстви, декоративних елементів та скульптури, столярних та металевих елементів споруди, улаштування гідроізоляції вимощення.
 -комплекс робіт виконання герметизації місць протікання дахового покриття з улаштуванням системи водовідведення з даху та лінійної системи від периметра споруди.

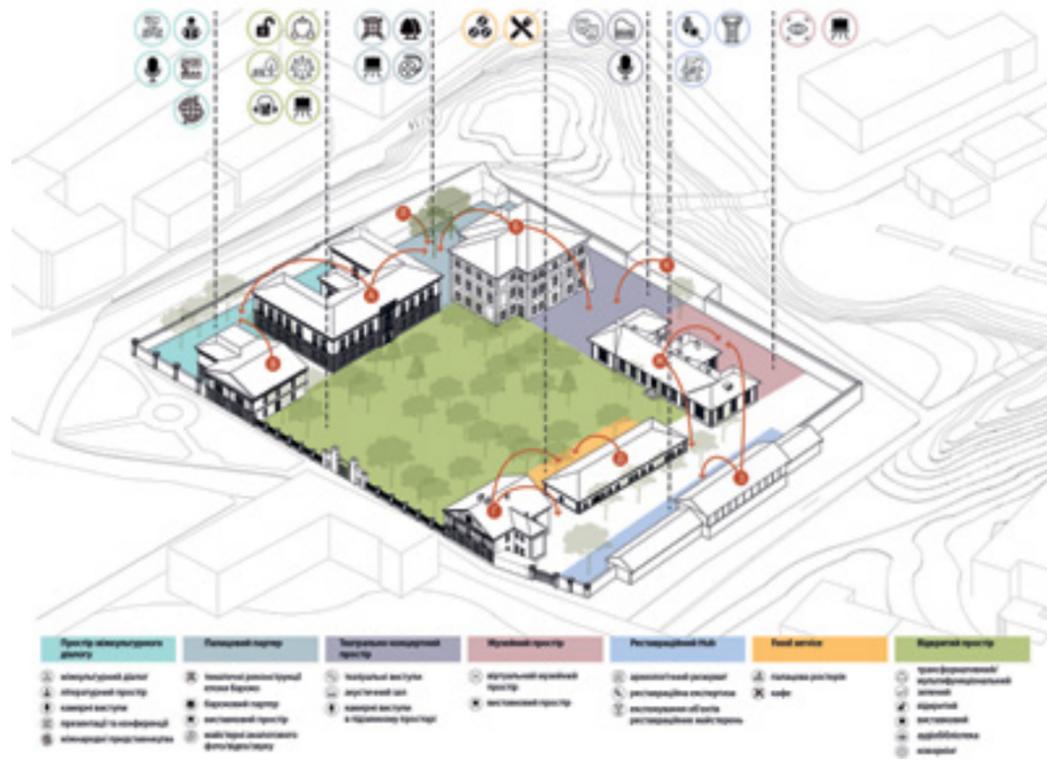
Палац Потоцьких у Франківську

Володимир Гайдар, Лариса Поліщук, Анна Сербін

диплом з відзнакою огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Реставрація пам'яток архітектури / Проєкт»

ПРОЄКТ РЕСТАВРАЦІЇ КОМПЛЕКСУ ПАЛАЦУ ПОТОЦЬКИХ НА ВУЛ. ШПИТАЛЬНІЙ 5 В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ

Територія, на якій локалізовані усі пам'яткові будинки і споруди комплексу палацу Потоцьких є однією з найдавніших у центрі міста і була сформована в часі реконструкції міських бастионних укріплень у 1680-х рр. як резиденція власників Станіслава Івано-Франківська за принципом "palazzo in fortessa". Концептуальна ідея переосмислення історичного середовища комплексу палацу Потоцьких полягає у створенні інтерактивного простору культури зі збереженням історичної містобудівної структури території; організації мультифункційного, мобільного відкритого публічного простору з можливістю швидкої трансформації в середовище, що може забезпечити ізоляцію, використання групами відвідувачів, сприятиме психологічній реабілітації громади.

Візуалізація проєктної пропозиції конгрес-центру в корпусі А.

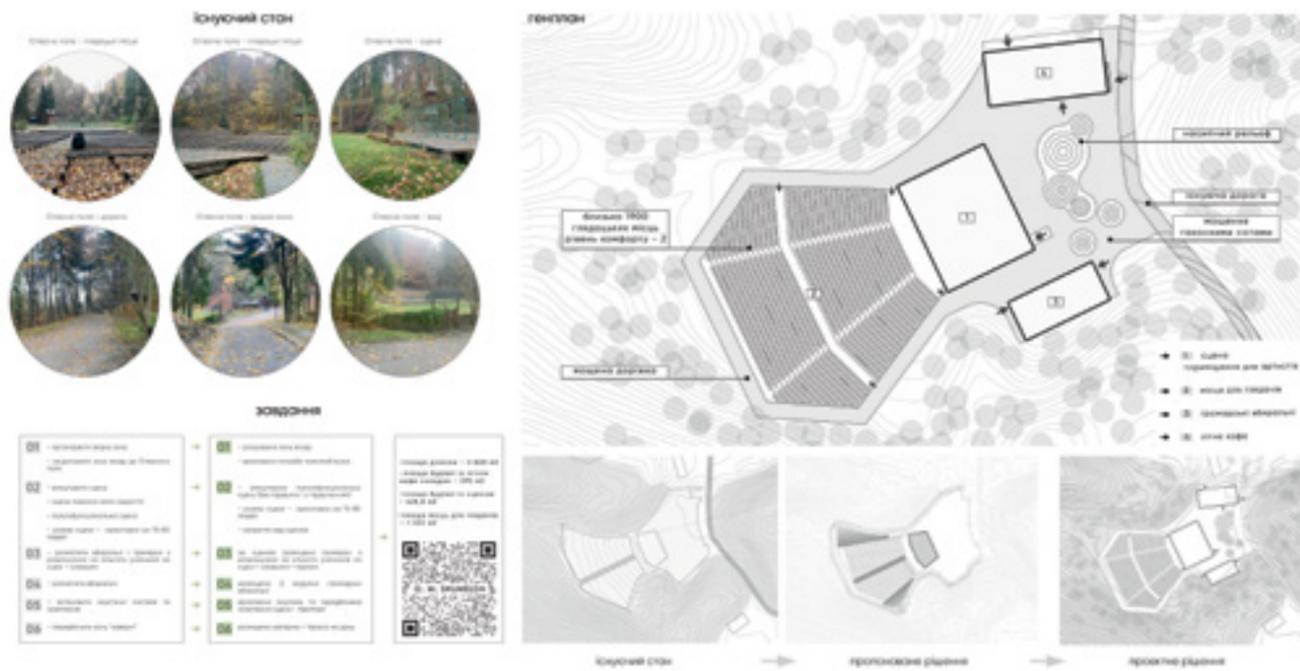

Візуалізація проєктної пропозиції конгрес-центру в корпусі А.

Співоче поле у Львові

Оксана Шумелда, Катерина Олійник, Софія Рудецька, Наталія Николишин
лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Будівлі, комплекси та споруди / Проєкт»
ОСУЧАСНЕННЯ СПІВОЧОГО ПОЛЯ У ЛЬВОВІ

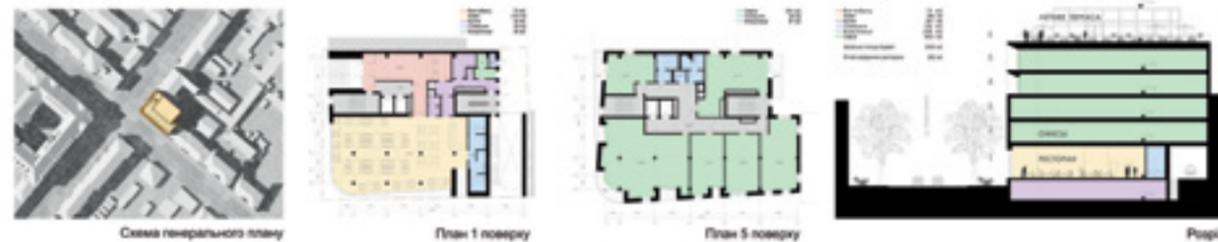
Концепція осучаснення "Співочого поля" в музеї народної архітектури та побуту ім. Климента Шептицького. Музей розташований у парку Шевченківський гай та був створений у 1971 р. як найбільший музей у всій Європі такого типу під відкритим небом. Його метою є збереження дерев'яної народної архітектури, побуту, мистецьких артефактів, що зображують повсякденність, працю та відпочинок західноукраїнських сіл останніх трьох століть. Тому надважливо осучаснити "Співоче поле", зробити територію доступною та привабливою для населення. Будь-який орнамент - стійкий елемент етно-національної культури, що зберігає свої особливості протягом тривалого часу. В нашій концепції ми використовуємо один з традиційних елементів Гуцульщини - рамці.

Apriori у Дніпрі

Сергій Філімонов, Наталія Каширіна, Олександр Жиліна
лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Будівлі, комплекси та споруди / Проект»
БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС APRIORI ПО ВУЛ. СТАРОКОЗАЦЬКІЙ 20 В ДНІПРІ

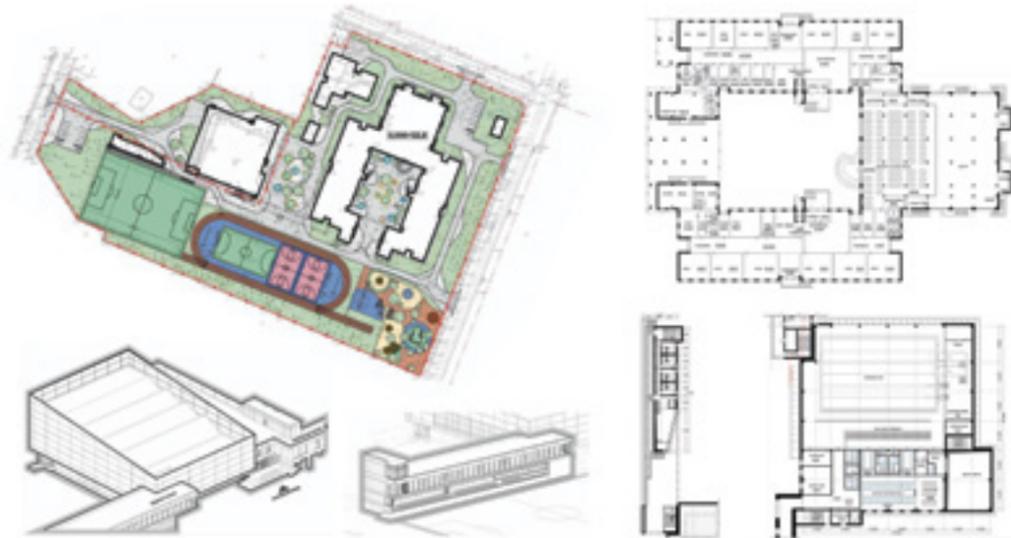

Об'єкт, що проектується має кілька ярусів. Нижній ярус взаємодіє з прилеглими будинками, перебуваючи в створі з ними та ув'язуючись членуваннями фасаду. Верхній ярус по вул. Старокозацька – 3,4 поверхи, планомірно відходять від лінії забудови по мірі віддалення від перехрестя. По вул. Короленко другий ярус утворюється на рівні 4-го поверху, відступаючи від фасадної лінії на 1,5 м. По вул. Короленка спостерігається динаміка підвищення поверховості до перехрестя. Проектований об'єм зберігає цю тенденцію і разом із підвищенням рельєфу також підвищується в поверховості. До перехрестя будівля виходить заокругленою частиною. Рівномірне скорочення терасної частини 3,4 поверхів до закругленого кута будівлі створює домінуючу вертикаль як реакцію на перехрестя. Фасади на 1 поверсі виконані з максимальною кількістю скління для підтримки соціальної і функціональної активності вулиці.

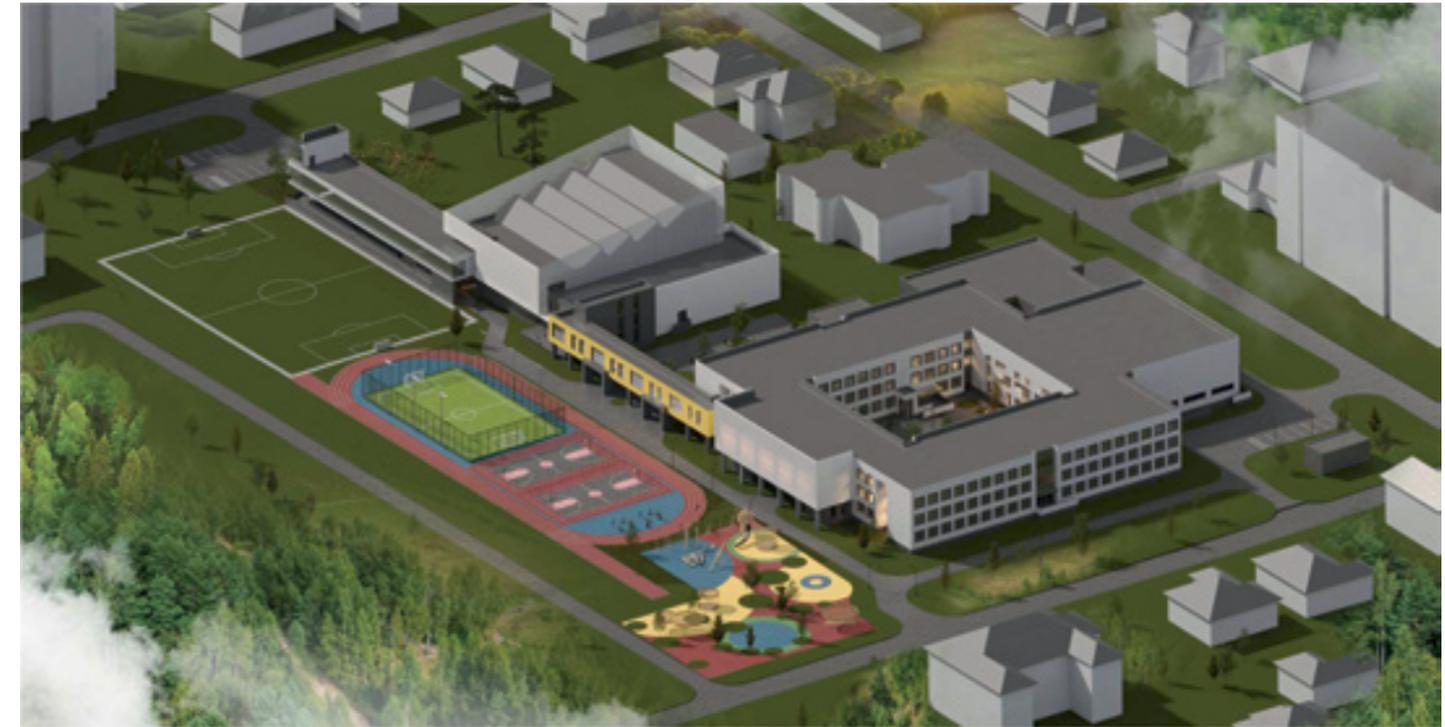
Ліцей в Ірпені

Анна Кирій, Аліна Григорян, Тетяна Козак
лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Будівлі, комплекси та споруди / Проєкт»
РЕКОНСТРУКЦІЯ ЛІЦЕЮ №3 В ІРПЕНІ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

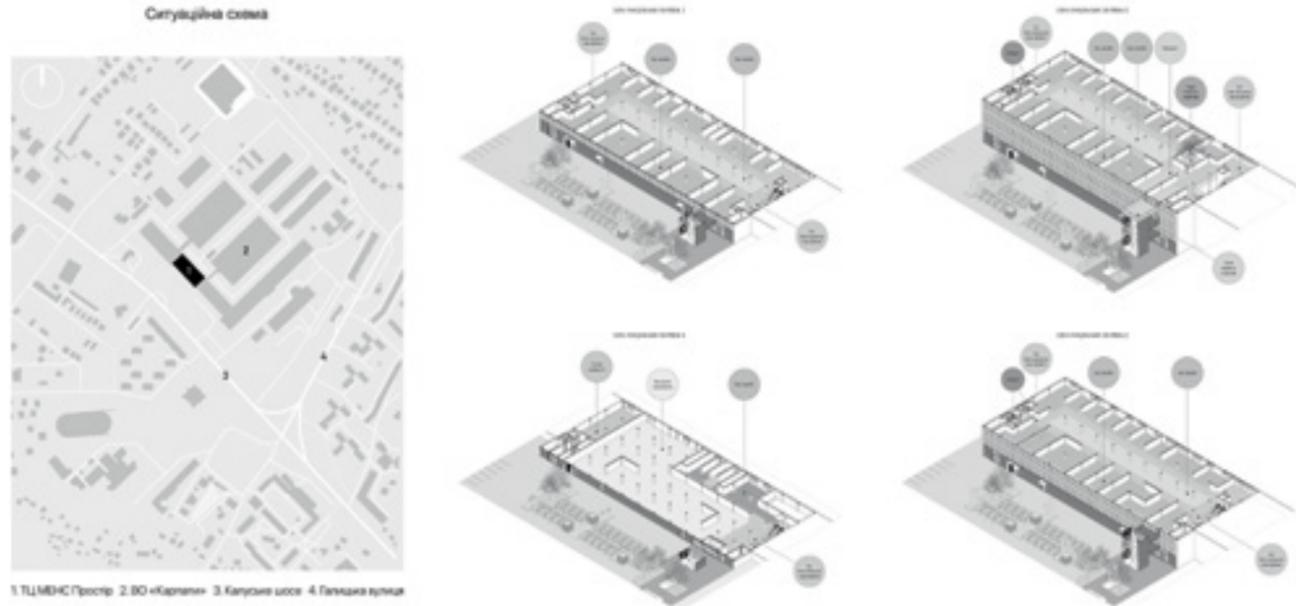
Проєкт передбачає трансформацію усіх будівель на території із застосуванням найсучасніших технологій в галузі енергозабезпечення, створення громадського простору для використання мешканцями міста в якості громадського центру здорового стилю життя. Запропонований нами концепт розвитку шкільної території, надання їй статусу центру для молоді, здорового образу життя, спорту, можливості використання спортивних споруд всіма мешканцями мікрорайону та міста в цілому в значній мірі сприятиме поверненню мешканців до своїх домівок та залученню нових, насамперед молодих сімей до переїзду в Ірпінь.

Менс на Галицькій у Франківську

Володимир Следзь, Руслан Лукашук
лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Будівлі, комплекси та споруди / Реалізація»
ТОРГОВИЙ ЦЕНТР МЕНС НА ВУЛ. ГАЛИЦЬКІЙ 201 Г В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ

1 ЦМНСПростір 2 ВО «Карпати» 3 Капуцянська 4 Пеліканів вулиця

До реконструкції будівля була занедбаною виробничою спорудою. Перед головним фасадом — суцільний паркувальний майданчик.
В реконструйованій споруді ми вирішили залишити пам'ять місця, індустріальний «genius loci». Багато уваги приділили естетиці фасаду з «чесних» матеріалів і правдивих конструкцій, вузлам і деталям вхідної групи. Інклюзивність споруди — цивілізаційний вибір.
Крім того, у рамках проекту торговельного центру розроблено власну айдентичку (інфографіку, шрифти, навігацію, лого тощо).
Одна з наших принципових позицій — це синергія між функцією та артом у громадських об'єктах. Цей торговельний центр може «похвалитися» авторським муралом із «доповненою реальністю».

Торгівля та контори в Микуличині

Надія Ковальчук

лауреат огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Будівлі, комплекси та споруди / Реалізація»

ТОРГОВО-ОФІСНІ ПРИМІЩЕННЯ ПО ВУЛ. ГРУШЕВСЬКОГО В МИКУЛИЧИНІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

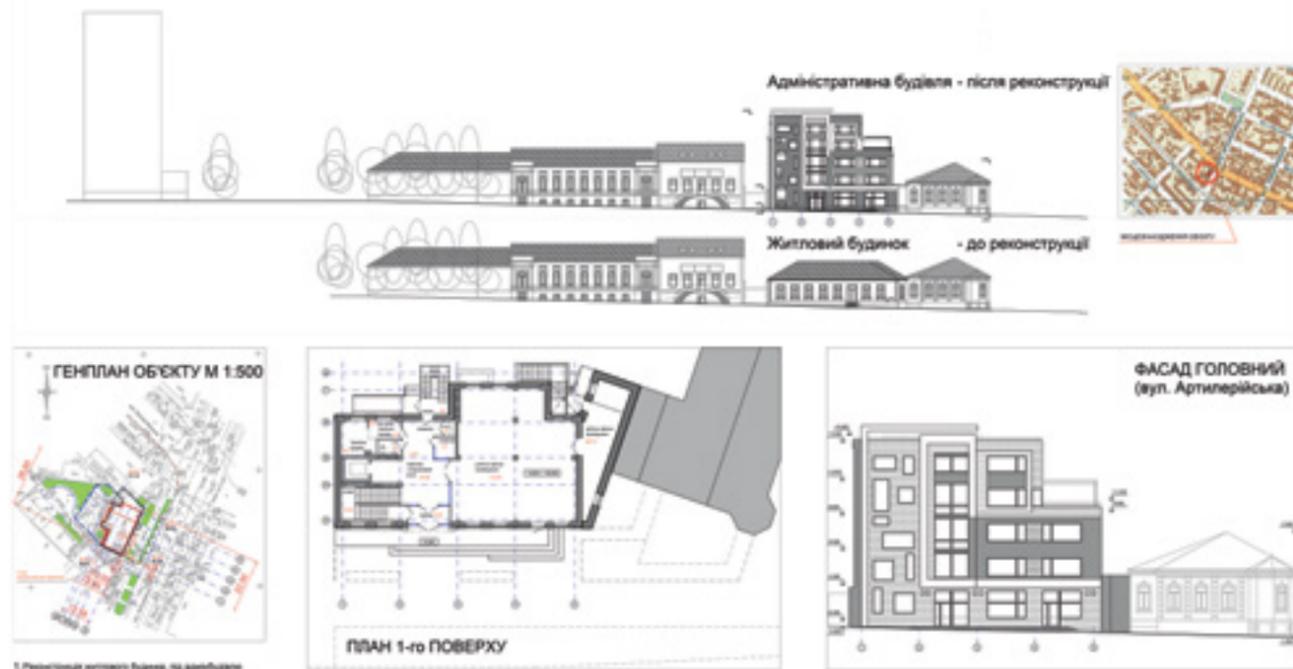
Чи можливо поєднати сучасні архітектурні тренди з традиційною архітектурою? Можливо! І вкрай необхідно! В час коли будівельний простір займає конструктивізм і мінімалізм я просто не змогла в центрі карпатського села поставити «кубік». Саме тому громадська будівля торгово-офісних приміщень поєднує в собі сучасність і складні обриси дахів з великими схилами, які прикрашені вежею, що нагадує нам частково стиль «Гуцульської сецесії». Максимально-можливе відкрите планування розроблене для мультифункціонального використання простору. Не велика за розмірами будівля була створена для того, щоб стати акцентною будівлею, на якій хочеться зупинити погляд. Архітектура будівлі покликана зробити її актуальною протягом багатьох років на відміну від мінливих трендів!

Офіси в Миколаєві

Олена Сія, Володимир Сисоєв
лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Будівлі, комплекси та споруди / Реалізація»
РЕКОНСТРУКЦІЯ ОФІСНОГО БУДИНКУ ПО ВУЛ. АРТИЛЕРІЙСЬКІЙ 17/7 В МИКОЛАЄВІ

Об'єкт реконструкції розташований у центральній частині міста Миколаєва, по вул. Артилерійська, поблизу перехрестя з вул. Велика Морська в зоні історичної забудови, що накладає обмеження щодо поверховості будівлі. Загалом, висота та каскадна композиція будівлі обумовлена "блакитною лінією", що дає простір для сприйняття оточуючих будинків архітектури ХІХ сторіччя.

Одноповерховий будинок після реконструкції перетворюється у сучасний арт-об'єкт, який масштабом та насиченістю оздоблення фасадів інтегрується у забудову центральної частини міста, для створення якісного робочого простору та надання сучасного життя історичному центру Миколаєва.

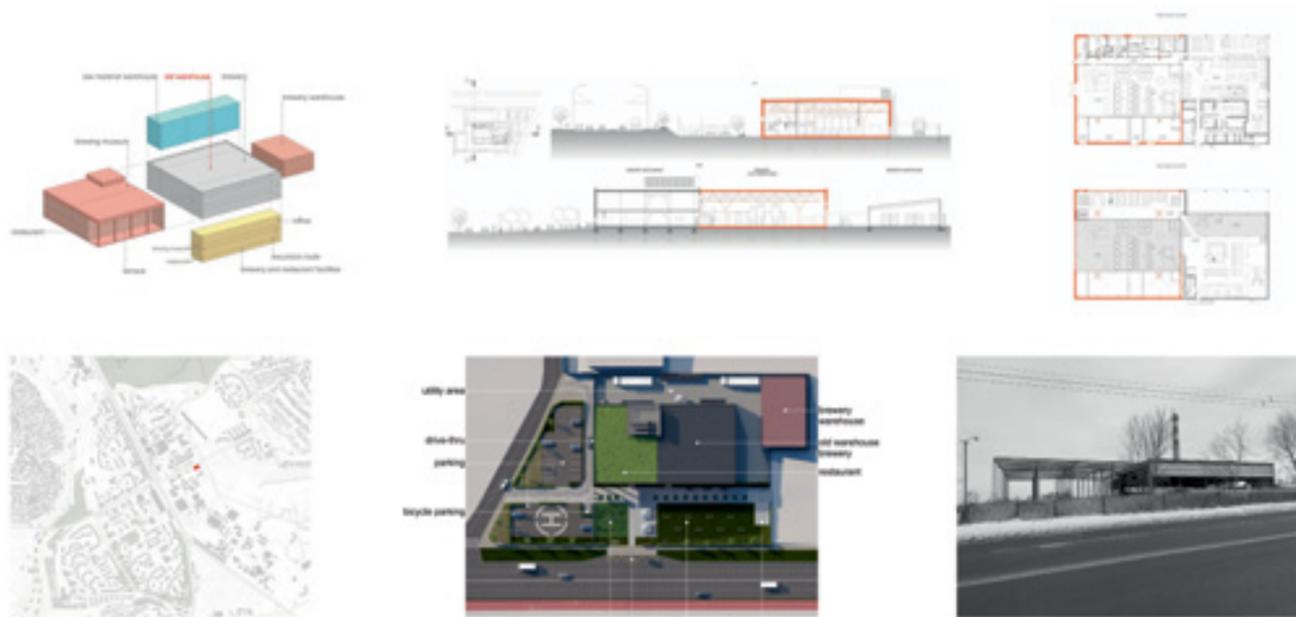
Знаковим є те, що адмінбудівля призначена для офісів компаній, що займаються будівництвом та інженерингом у галузі сучасного суднобудування. Дизайн-пропозиція надано "С-JOB NIKOLAYEV".

Пивна Мова у Дніпрі

Олексій Образцов, Дар'я Мамзелева, Тетяна Кружельна
 диплом з відзнакою огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Будівлі, комплекси та споруди / Реалізація»
 ПИВНИЙ ПРОСТІР MOVA В ДНІПРІ

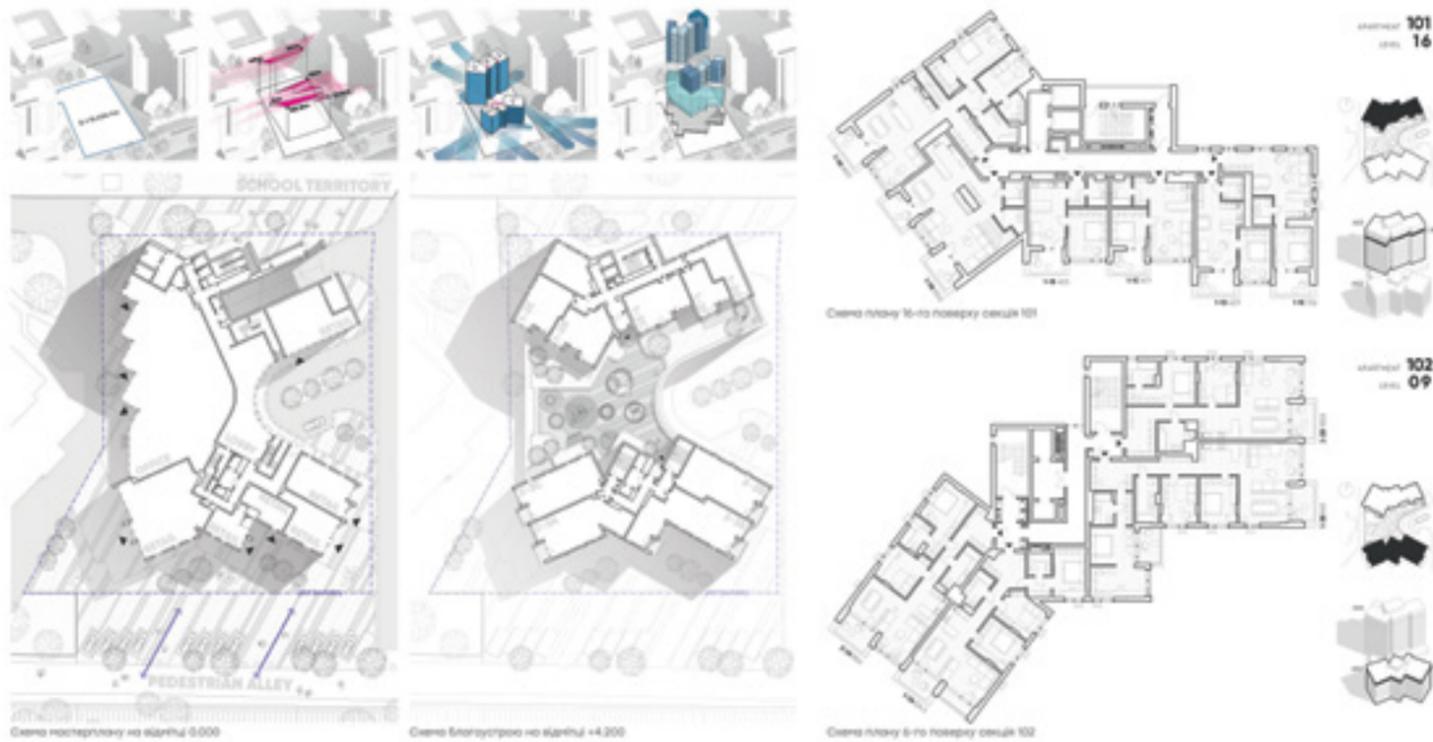
Крафтова пивоварня MOVA поєднує в собі виробництво, офіс, склад, ресторан, музей та багатофункційний простір для вільного відпочинку всіх містян. Це було зроблено шляхом реконструкції та розширення занедбаної будівлі складу, що як приклад реновації особливо важливо для житлових масивів Дніпра, де вони розділені великими фрагментами занедбаних комунально-складських або промислових територій. Перетворення останніх у нові багатофункціональні громадські простори є необхідним для створення високоякісного міського середовища та дасть потужний поштовх для його подальшого вдосконалення.

ЖК на Драгоманова в Києві

Рустам Горпенюк, Євгенія Сичугова, Катерина Растопша
лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Багатоповерхові житлові будинки / Проект»
ЖИТЛОВИЙ КОМПЛЕКС ПО ВУЛ. ДРАГОМАНОВА 31-3 В КИЄВІ

Ділянка знаходиться у спальному районі м.Києва на Лівому березі Дніпра. Оточена з двох боків житловими будинками. Обрана концепція представляє собою два об'єми 9-ти та 16-ти поверхів, об'єднана стилістичною частиною. Два об'єми розділені ще на менші «бокси», кожен з яких повернутий на детально прорахований кут. Ці кути сформовані інсоляційними обмеженнями, видовими характеристиками та орієнтацією відносно гучного проспекту. Таким чином частина вікон спрямовані на парк, інша частина – на озеро. У житлових блоках заплановано 134 квартири площею від 44 до 163 кв м. Ми запроектували такий комплекс, щоб він доповнював існуюче середовище, завжди будучи в діалозі з спостерігачем і був невід'ємною частиною всієї забудови.

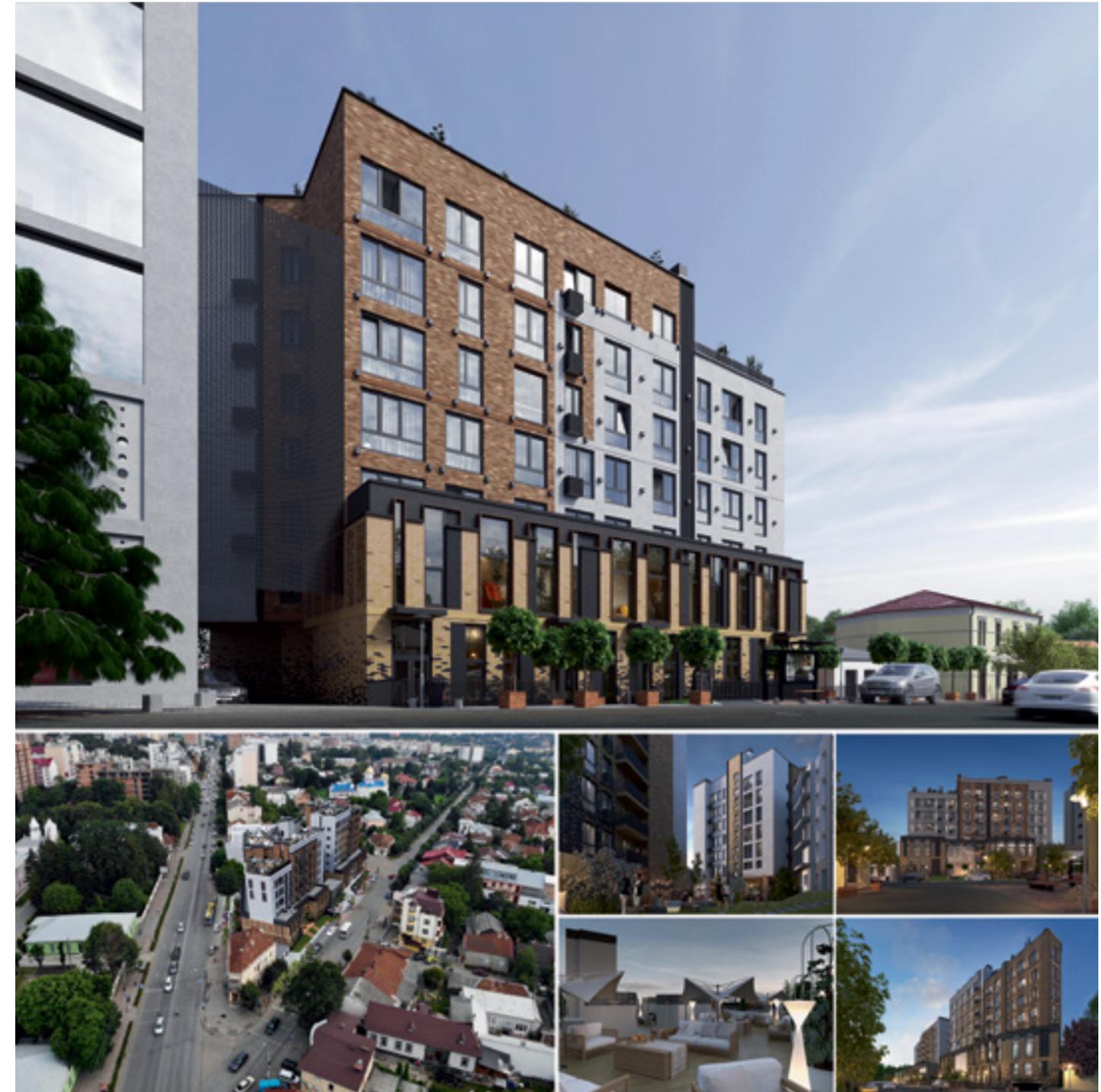
На Сторожинецькій 5-11 у Чернівцях

Мар'ян Стасюк, Вікторія Гавриш
лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Багатоповерхові житлові будинки / Проект»
БАГАТОКВАРТИРНИЙ ЖИТЛОВИЙ БУДИНОК НА ВУЛ. СТОРОЖИНЕЦЬКІЙ 5-11 А У ЧЕРНІВЦЯХ

Запроектований житловий будинок складається з двох блоків 6-ти та 7-ми поверхів. Під блоком та внутрішнім двором розміщений паркінг, на двох перших поверхах розміщення приміщення громадського призначення. На верхніх поверхах житлового будинку запроектовані технічні поверхи. Об'ємно-планувальними рішеннями в будинку передбачено 1-о, 2-о, 3-ох, 4-ох кімнатні квартири.
До комплексу заходів по благоустрою території проектом передбачається транспортний заїзд, пішохідні комунікації, влаштування дитячого майданчика, майданчик для тимчасового зберігання велосипедів також передбачено озеленення території деревами, кущами та газонами. При проектуванні благоустрою максимально враховано особливості земельної ділянки, зберігаючи природне середовище.

Шервуд у Львові

Юрій Горалевич, Олесь Горалевич, Кирило Следзь
лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Багатоповерхові житлові будинки / Проєкт»
ЖИТЛОВИЙ КОМПЛЕКС «ШЕРВУД» ПО ВУЛ. В. ЩУРАТА У ЛЬВОВІ

Розташована на озелененій місцевості Збоїща, локація є чудовим майданчиком для будівництва комплексу нового екологічного житла, яке забезпечить свіжим повітрям, тишею та комфортом людей різного виду діяльності й статку, а також подарує архітектурному силуету району нове цікаве доповнення.
Перепад рельєфу по ділянці вирішено чотирма горизонтальними платформами з безбар'єрним доступом між ними. Це дозволить зменшити обсяг земельних робіт та збереже природній стан місцевості.
Споруди орієнтовані по осі Північ-Південь для максимальної інсоляції житлових кімнат. Внутрішні двори запропоновано зробити пішохідними без доступу для автомобілів. Для екстрених служб передбачені вільні від елементів ландшафтного дизайну проїзди, а можливість вивантаження багажу мешканців пропонується ліфтами з підземного паркінгу.

Gogol на вул. Гоголя, м. Полтава

Сергій Філімонов, Наталія Каширіна, Анна Третяк
 диплом з відзнакою огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Багатоповерхові житлові будинки / Проєкт»
 ЖИТЛОВИЙ БУДИНОК GOGOL RESIDENCE ПО ВУЛ. ГОГОЛЯ 7 У ПОЛТАВІ

Проектований житловий комплекс преміум класу окрім центрального місця розташування включає ряд вагомих переваг, які роблять будинок унікальною пропозицією на ринку житла:
 -Різні форми і сценарії проживання (концепція усіх благ приватного будинку – приватні тераси, двоповерхове планування, двосвітні простори)
 -Роздільні функціональні зони прибудинкової території – Дитячий майданчик і громадська зона;
 -Різноманіття функцій – офісна зона, житло (концепція життя –робота в одному місці), кафе, що працює як на жителів комплексу, так і на інших відвідувачів;
 - Додатковий пішохідний зв'язок вул. Гоголя із вулицею Стрітенська створює ущільнення вуличної мережі і нові якісні рекреаційні простори, насичує офісний блок, додає відвідувачів для кафе;
 Ідеєю формотворення є висікання з природного матеріалу (глини/клинкерної цегли) скульптури. З першоформи відколюються частини під дією різних причин (історичний контекст, функція, реакція на новий бульвар) та з'являється ускладнена форма -скульптура. Пластичний фасад сприймається цілісно завдяки моно-матеріалу–клинкерній цеглі. Саме він ріднить новий об'єм із навколишнім історичним оточенням.

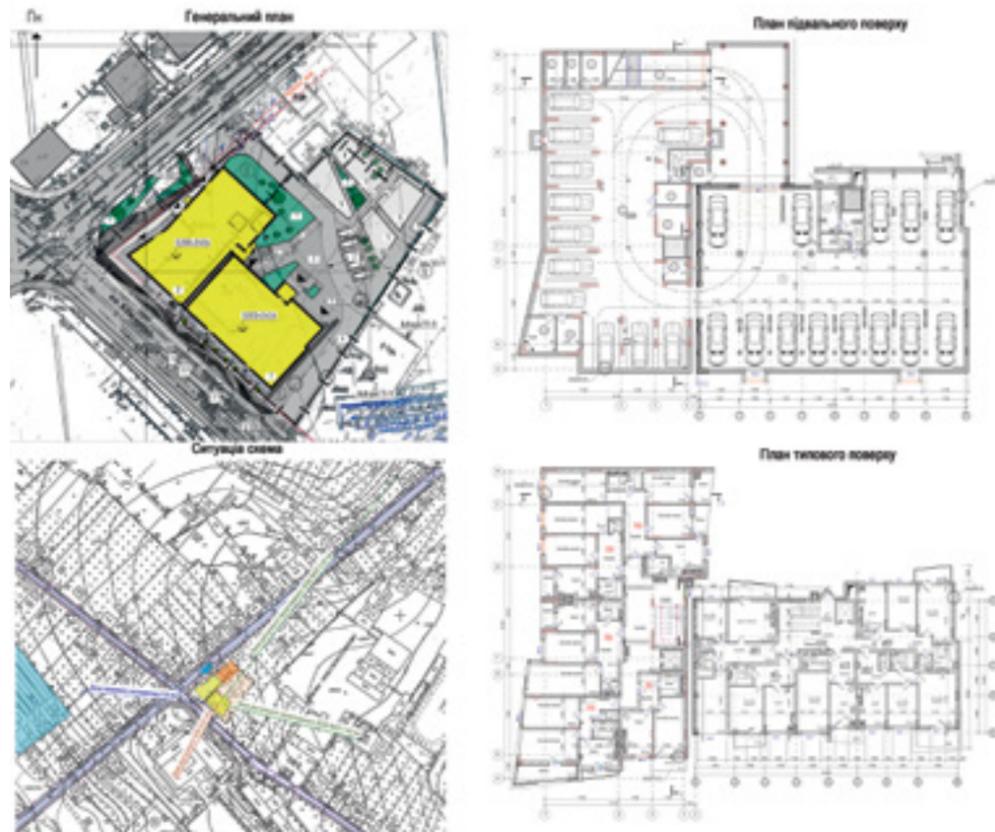
На Сторожинецькій 55 у Чернівцях

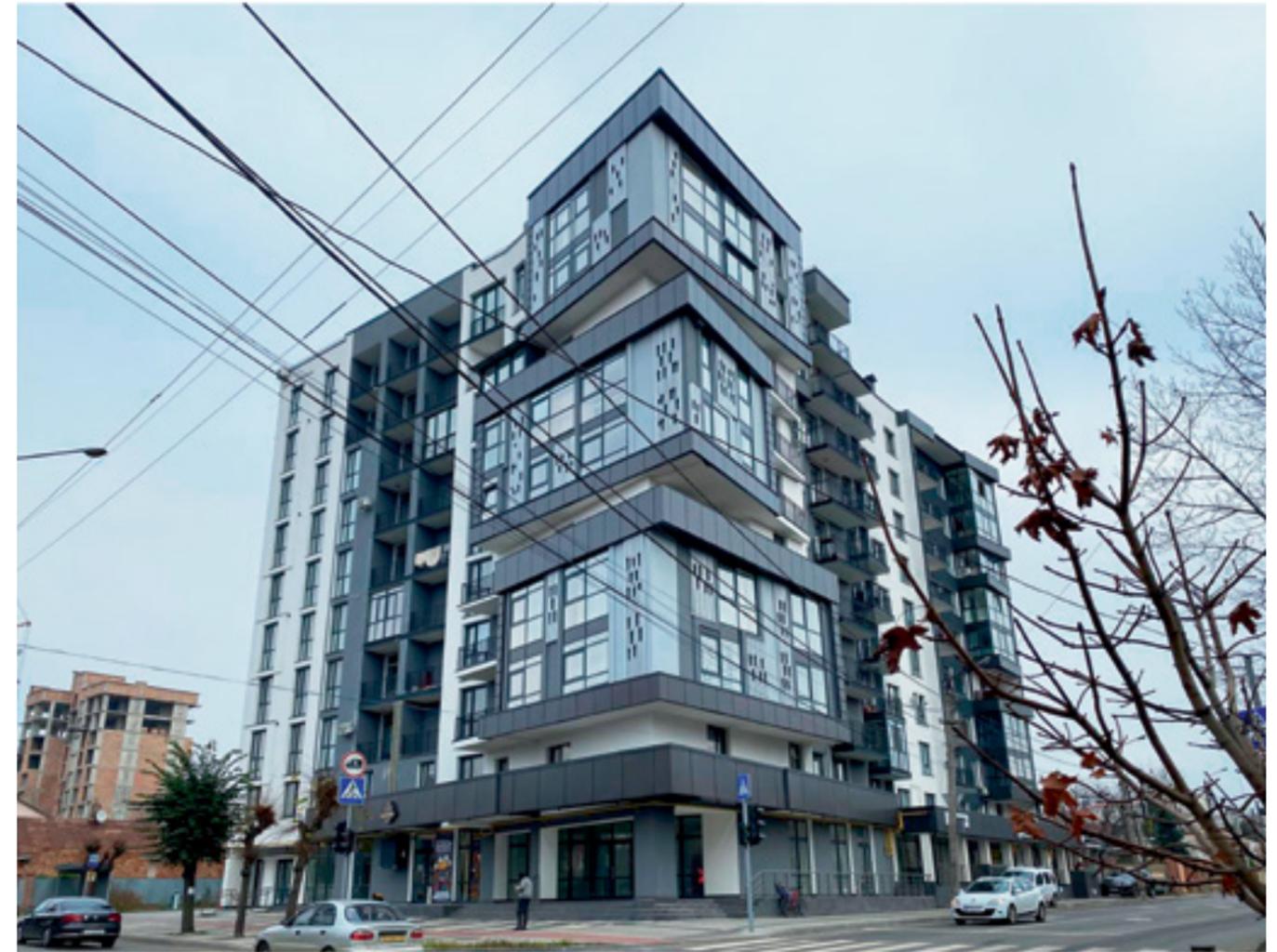
Мар'ян Стасюк, Аліна Малеш

лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Багатоповерхові житлові будинки / Реалізація»

БАГАТОКВАРТИРНИЙ БУДИНОК ПО ВУЛ. ПАВЛА КАСПРУКА 1 ТА ПО ВУЛ. СТОРОЖИНЕЦЬКІЙ 55 У ЧЕРНІВЦЯХ

Проектним рішенням передбачено будівництво двох багатоквартирних житлових будинків (Блок 1,2) з підземним паркінгом на 24 машино-міста, зі системою автономної конструктивної системи, інженерні забезпечення та відокремлені деформаційно-температурним, антисейсмічним швам. Ділянка на якій планується нове будівництво розташована в південній частині м. Чернівці та знаходиться в системі житлової вулиці (Каспрука та Сторожинецької) з автомобільним рухом, що забезпечує зручний під'їзд до неї. Ділянку планується забудувати новими будівлями. Рельєф ділянки із поперним ухилом, загальний перепад висот вздовж ділянки складає 1 м. Входи до житлової частини будинків (Блоки 1,2) запроектовано з внутрішнього двору (північно-східної сторони відповідно до генерального плану), із зручним підходом та оптимальними розмірами, які враховують потреби всіх розрахункових категорій відвідувачів. Для маломобільних груп населення при вході до житлового будинку влаштований пандус, який відповідає вимогам ДБН В 2.2-17, та забезпечує можливість підйому інваліда на рівень входу першого поверху. При основному вході влаштований тамбур з габаритними розмірами відповідно до вимог ДБН В2.2-17. Підходи і під'їзди до будівлі не перевищують під'їзду пожежних, санітарних машин. При проектуванні житлового комплексу була розпланована прибудинкова територія із максимальним врахуванням особливостей земельної ділянки та потреб мешканців будинку зберігаючи природне середовище. До комплексу закладі по благоустрою території проектом передбачається встановлення пропару, заїзді-пандусів для МГН на територію, влаштування пологої автостоянки для тимчасового та постійного зберігання автомобілів для мешканців і відвідувачів житлового комплексу, влаштування майданчиків для відпочинку дітей та дорослого населення із травмобезпечним покриттям і сучасними малими архітектурними формами, освітлення прилеглої території облаштування майданчиків під сміттєзбірні контейнери, відповідно до вимог Чернівецької міської ради.

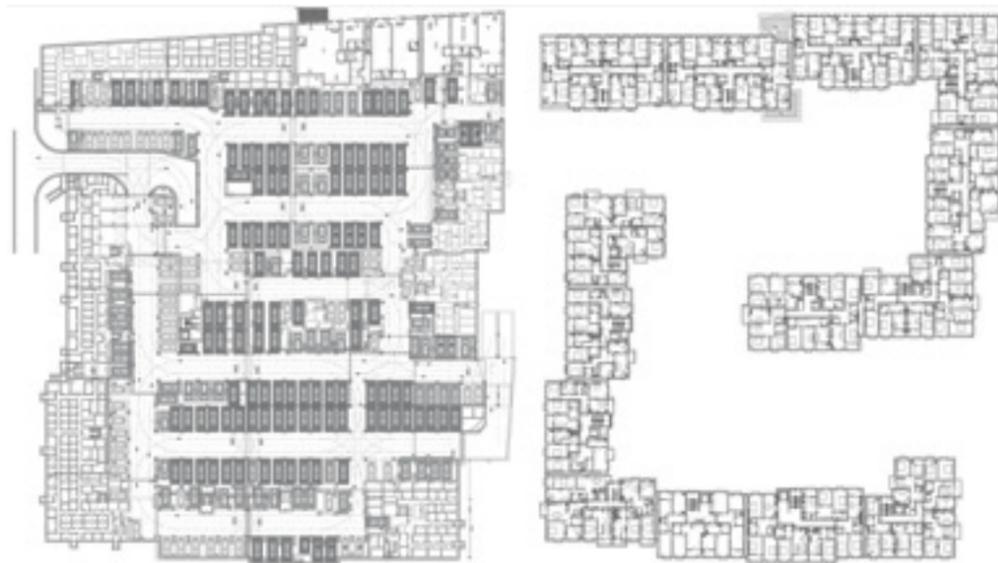
Compass у Чернівцях

Мар'ян Стасюк, Вікторія Гавриш

диплом з відзнакою огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Багатоповерхові житлові будинки / Реалізація»

ЖИТЛОВИЙ КОМПЛЕКС COMPASS ПО ВУЛ. БУКОВИНСЬКІЙ 62 В ЧЕРНІВЦЯХ

Передбачені рекреаційні зони у вигляді територій відпочинку дорослих і дітей, які обладнані лавицями, ігровими малими архітектурними формами, тренажерами для заняття спортом та ін. Ділянка двору замощена різноманітними матеріалами, що забезпечує кращу взаємодію людини з навколишнім середовищем та наближає його до природнього.

Житлові будинки складаються з чотирнадцяти односекційних блоків. Будівлі шести, семи, восьми та десяти поверхові. Під блоками та внутрішнім двором розміщений паркінг в два рівня. Вхід в житловий комплекс проходить через хол Блоку 1. В Блоці 1,2,13,14 розміщені торгові зали. У всіх Блоках розміщені одно рівневі житлові квартири. В Блоці 9 на верхніх поверхах розміщені дворівневі квартири.

Об'ємно-планувальними рішеннями в будинку передбачено 1-о, 2-о, 3-ох, 5-и кімнатні квартири.

Вілла у Сопові

Володимир Мартинюк

лауреат огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Малоповерхові житлові будинки / Проект»

ЖИТЛОВИЙ БУДИНОК У СОПОВІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Одноповерховий будинок в стилі модерн. Його прості, чіткі обриси і великий застклений простір у вітальні, білий оштукатурений фасад і сучасні HPL панелі є відмінним доповненням сучасного дизайну.

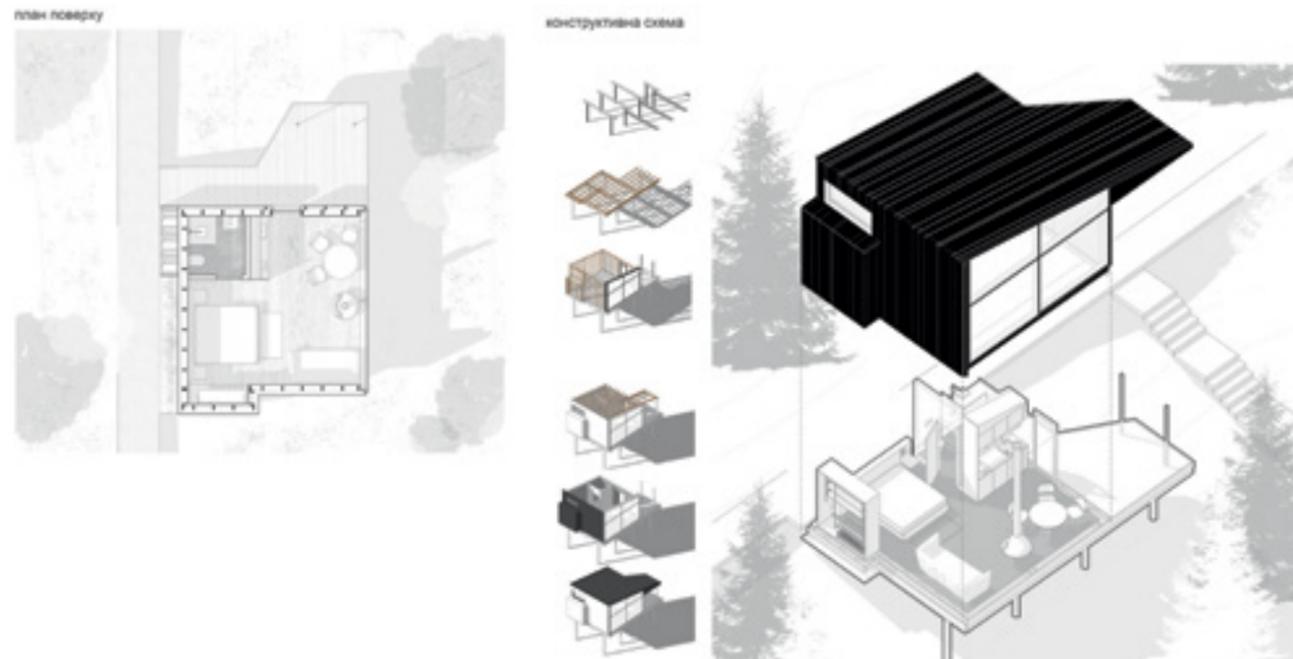
Одним з ключових елементів інтер'єру є простора, світла вітальня. Вона ідеально підходить для зустрічей із друзями або відпочинку в колі сім'ї. Камін, розташований в кутку, огорне теплом весь будинок. Розсувні скляні двері розділяють зону відпочинку та кухню з якої передбачено вихід на простору терасу. Це ідеальне місце для барбекю та літнього відпочинку в комфорті власного саду. Нічна зона складається з трьох комфортабельних спалень. Найбільша з них має власну ванну кімнату.

Модуль «Верховина»

Тарас Михаліха, Владислав Маркевич, Ліза Римар
лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Малоповерхові житлові будинки / Проект»
ВІДПОЧИНКОВИЙ МОДУЛЬ «ВЕРХОВИНА»

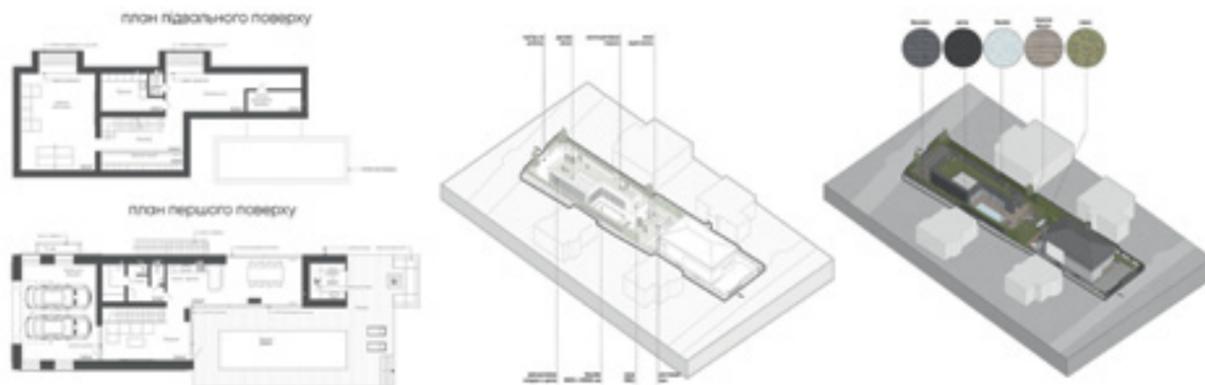

Ми цінуємо та розділяємо миті спокою, створюючи простір в якому ви відчуваєтеся в безпеці та гармонії з собою і навколишнім середовищем. Серія відпочинкових будинків з мальовничими панорамами гірських масивів є саме таким місцем медитації та безтурботності.

Zubra House в селі Зубра

Оксана Шумелда, Катерина Олійник, Наталія Николишин
лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Малоповерхові житлові будинки / Проєкт»
ZUBRA HOUSE В СЕЛІ ЗУБРА

ZUBRA HOUSE - це проєкт одноповерхового відпочинково будинку з басейном та підвалом. Основні матеріали як ззовні так і в інтер'єрі - цегла та дерево.
В оздобленні фасадів будівлі використана клінкерна чорна цегла з певним типом кладки, що додає будівлі особливого вигляду.
За допомогою скляної розсувної системи на першому поверсі створюється ефект відритого простору і ми одразу потрапляємо на терасу з басейном та барбек'ю.

Марганецький реабілітаційний

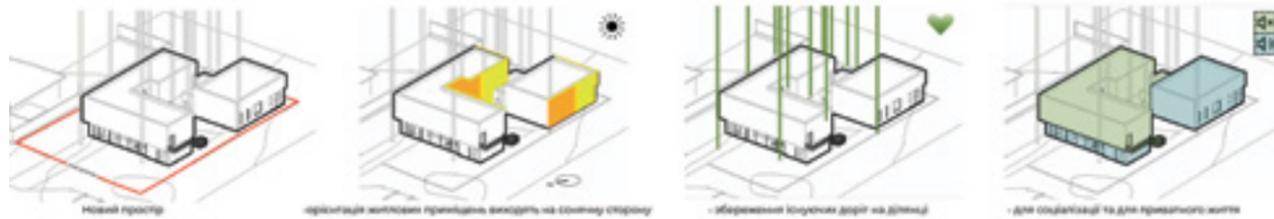

Анна Кирій, Аліна Григорян, Максим Фокас
 диплом з відзнакою огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Малоповерхові житлові будинки / Проект»
 РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЦЕНТР ДЛЯ ВЕТЕРАНІВ НА ВУЛ. МАРГАНЕЦЬКІЙ У КИЄВІ

Схема планування I поверху

Схема планування II поверху

Це – проект житлового будинку. Власник якого володіє унікальним методом реабілітації військових. Тому всі його гості – це ветерани війни з росією або ті, хто потребує такої реабілітації і відновлення.

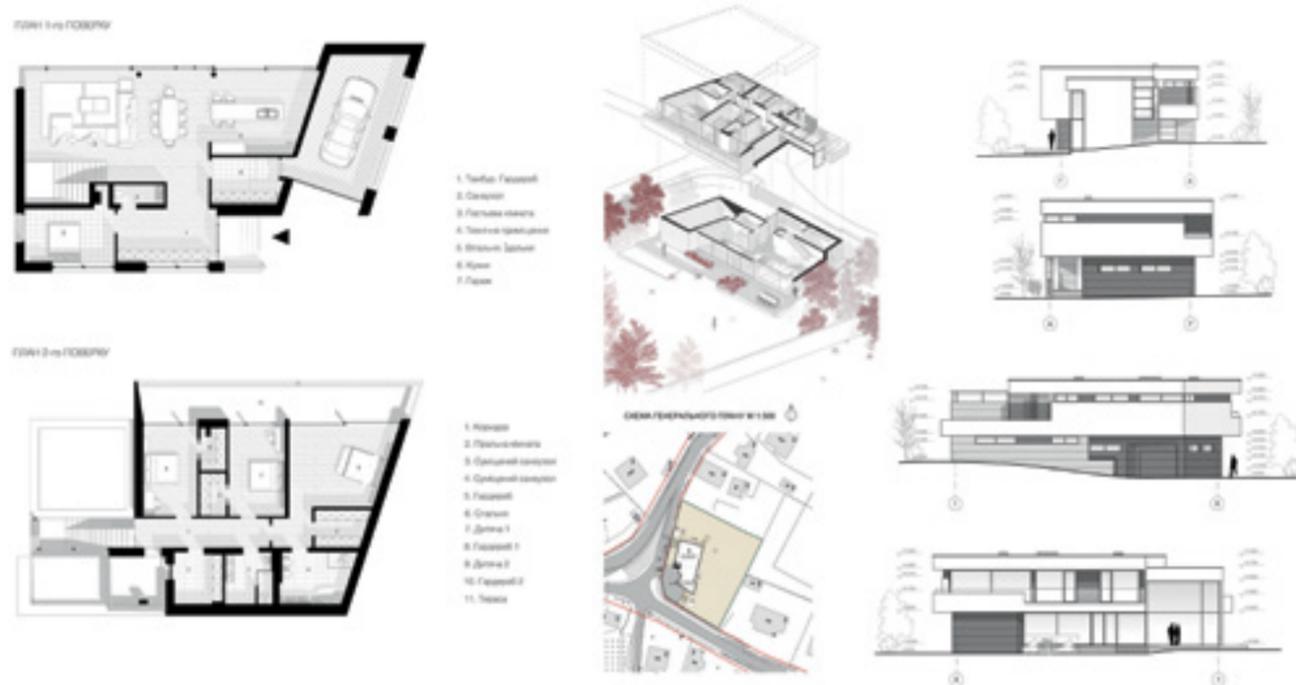
Ідея проекту - створення комфортного простору для проведення терапевтичних, фізіологічних та психологічних практик. Архітектура відображає цей задум: будівля розташована посеред залісненої території, об'єми запроєктовані так, щоб зберегти кожне дерево на ділянці. Всі житлові кімнати розташовані з сонячної сторони. Простори передбачають як колективне спілкування, так і зони для усамітнення.

Vn house на Галичині

Тарас Михаліха, Христина Телюк
лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Малоповерхові житлові будинки / Реалізація»
VN HOUSE У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Будинок у передмісті Львова. Розміщення будинку на пагорбі відкриває чудовий панорамний вигляд на околиці. Тому ми прийняли рішення розмістити споруду у верхній частині ділянки, максимально збільшивши внутрішній двір. Зі сторони вулиці будинок закритий від поглядів з ділянок, що розташовуються вище по рельєфі. В цю зону ми винесли допоміжні приміщення. Увесь життєвий простір зорінтований у внутрішній двір.

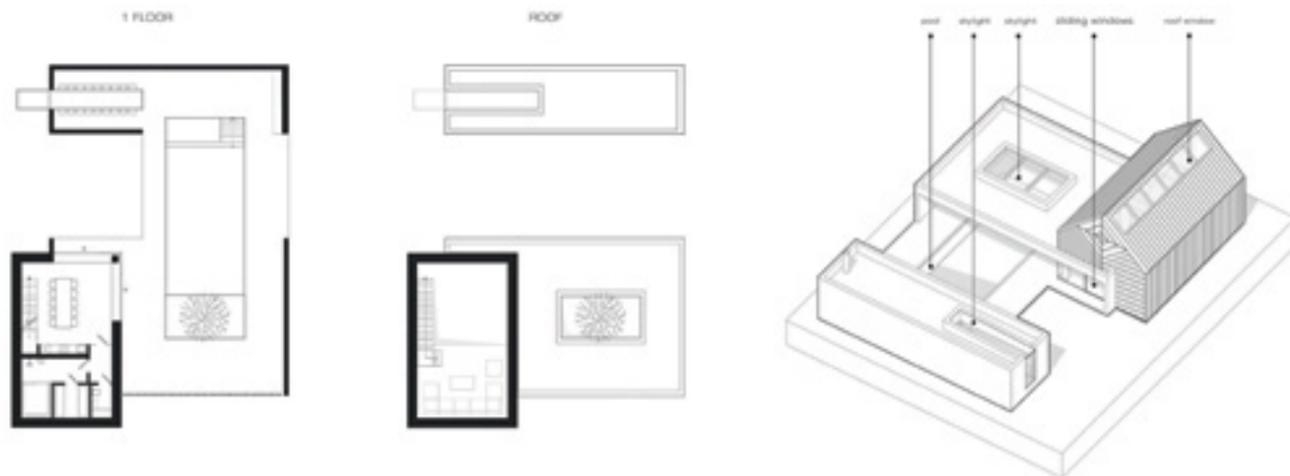
Іржавий будинок

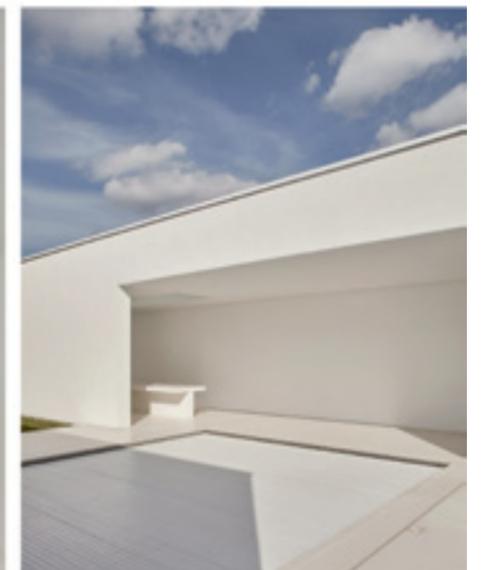
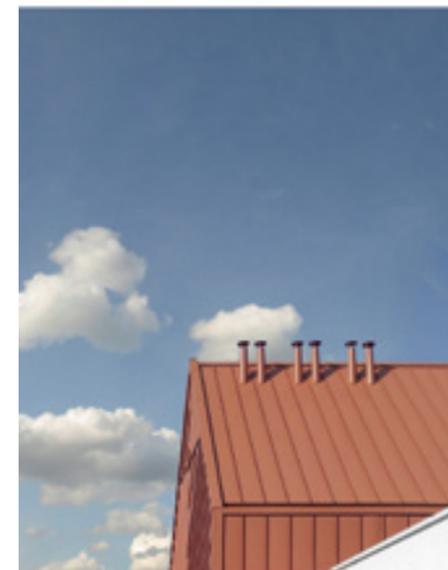
Оксана Шумелда

лауреат огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Малоповерхові житлові будинки / Реалізація»

RUST HOUSE У ЛЬВОВІ

Проект відпочинкового будинку "RUST HOUSE" – це коли текстури та форми грають основну роль у створенні естетики. Саме метал служить акцентним матеріалом, задає характер та настрій, а вода виступає як домінанта. Планування будинку – відкриті внутрішні плани поверхів з невеликою кількістю або повною відсутністю внутрішніх перегородок. Перший поверх – це зона кухні та їдальні із панорамними вікнами з виходом на терасу. Також тут є санвузол та духова із сауною. Другий поверх – зона відпочинку, де завдяки даховим віконним люкам, світло завжди буде наповнювати простір. Простора тераса із басейном – серце відпочинкового будинку, ідеальне місце для проведення сімейних вечорів.

Villa Betula в Буську

Юлія Шемчук

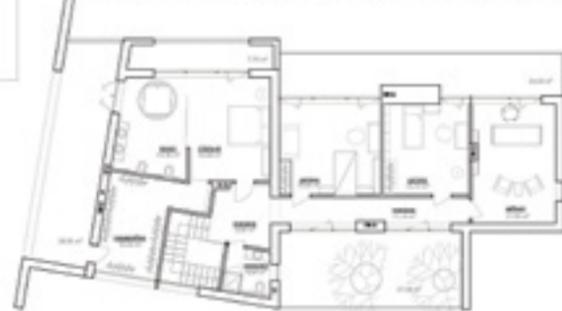
лауреат огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Малоповерхові житлові будинки / Реалізація»

VILLA BETULA В БУСЬКУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПЛАН ПЕРШОГО ПОВЕРХУ М 1:100

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПЛАН ДРУГОГО ПОВЕРХУ М 1:100

Villa BETULA — це будинок для компанійської сім'ї з двома дітьми, яка любить збирати у себе рідних та друзів. Будинок двоповерховий, площею 353,7 м.кв.
 Відправною точкою для планування й загалом філософії будинку була група беріз, що росла на ділянці. Будинок "обріс" навколо цих дерев. Betula на латині означає береза.
 Betula походить від латинського beatus – щасливий, блаженний.
 Фасад вирішений простими формами, виразності йому надають акцентовані площини, вирішені в контрастному матеріалі.
 Використані прості матеріали: бетон, натуральний камінь, скло, дерев'яні вставки.

Будинок серед сосен

Олексій Образцов, Антоніна Образцова, Світлана Іванча
 диплом з відзнакою огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Малоповерхові житлові будинки / Реалізація»
 «БУДИНОК СЕРЕД СОСЕН»

Лаконічний будинок у передмісті Дніпра елегантно вписаний у навколишній ліс, не змінюючи ландшафту. Форма будинку та орієнтація вітражів енергоефективна для даного регіону. Тепловий насос використовується для опалення, гарячого водопостачання, кондиціонування та рекуперативної вентиляції. Вітражі мають вбудований електричний підігрів для зимового обігріву, розроблений місцевою компанією. Зовнішнє облицювання та внутрішнє оздоблення виконано з урахуванням раціонального використання місцевих природних ресурсів – металу та дерева. В результаті котедж стилістично гармонує з навколишнім середовищем і дарує відчуття єдності з природою.

Старий парк у Тернополі

Ольга Криворучко, Анастасія Нікуліна, Марія Гасюк, Данило Галанджій, Ярина Гнопко, Олександр Гуцуляк
лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Ландшафтна архітектура / Проєкт»
РЕКОНСТРУКЦІЯ СТАРОГО ПАРКУ У ТЕРНОПОЛІ

У Старому парку відновлюємо історичну планувальну структуру, додаємо нові зв'язки, піропттані стежки, що активно використовуються сьогодні. Головну алею парку пропонуємо дещо звузити, повертаючи їй гуманний масштаб. Курган Слави пропонуємо забрати і повернути місце звичайне паркове значення, відновивши історичну альтанку, в якій можуть розташовуватися музиканти під час літніх джазових концертів. Кількість замощення на монументальній площі біля скульптурної композиції Материнський поклик пропонуємо зменшити, повернувши велику клумбу овальної форми, що існувала в цьому ж місці сто років тому, яка стане гарним кольоровим акцентом з квітучих рослин, та прикрасить входну репрезентативну зону парку. Відновлюємо давню оранжерею з функцією літнього кафе, де буде можливість подивитися на різноманітні тропічні рослини, такі як цитрусові, банани, пальми та випити кави як у Відні.

Срібнокільський парк у Києві

Леся Дмитренко

лауреат огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Ландшафтна архітектура / Проект»

ПАРК НА ВУЛ. СРІБНОКІЛЬСЬКІЙ У КИЄВІ

При розробці схеми генерального плану виконано функціональне зонування території з врахуванням природного рельєфу і благоустрою, що проектується, для формування комфортного середовища засобами ландшафтної архітектури. Виділено наступні зони (локації):

- зона відстою та стоянки автоотранспорту;
- відкрита група;
- зона пішохідних, спортивних та велодоріжок;
- зона активного відпочинку;
- зона тихого відпочинку;
- автостоянка;
- солерій;
- інклізиона зона.

Забезпечення автостоянками (у т. ч. МГН) та проїздами для пожежних машин вирішується комплексно проектом для всього парку (всі шість черг). В'їзди, проїзди (у тому числі пожежні) та автостоянки передбачено з боку вул. Бажана на південному березі соєра Східної кіп, та виконуються в межах наступних черг будівництва.

Пішохідні підходи до парку відпочинку здійснюються по існуючому тротуару вздовж вул. Срібнокільської.

Всі об'єкти будівництва ландшафтно-паркового комплексу розміщені зі збереженням природної першооснови існуючого середовища, збереження цінного ландшафту, зелених насаджень та створення різноманітних і сучасних видів відпочинку, оздоровлення, спортивних і культурних заходів, облаштування інфраструктури території до сучасного рівня у відповідності до існуючих і перспективних рекреаційних потреб з урахуванням забезпечення можливості зайняття озеленими територіями парку забудовою нецільового призначення.

Зелений гай у Дніпрі

Ольга Клейтман, Ігор Разбейко, Юлія Міщенко
 диплом з відзнакою огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Ландшафтна архітектура / Проект»
 ПАРК «ЗЕЛЕНИЙ ГАЙ» У ДНІПРІ

Ділянка знаходиться на правому березі ріки Дніпро і являє собою частину парку "Зелений Гай" площею 5,1 га. На території існує сформована пішохідна мережа, але вона має низький рівень благоустрою території і, як наслідок, низький рівень комфорту для відпочиваючих.

Проектом запропоновано прибрати всі заасфальтовані покриття, замінив їх на систему транзитних шляхів з ґратчастого настилу та термомодифікованої деревини. Також територія має схильність до підтоплення, тому було прийняте рішення використати існуючу ситуацію, організував систему русел, які будуть проходити поміж пішохідних шляхів та впадати в штучне озеро.

Лісова рапсодія в Ходосівці

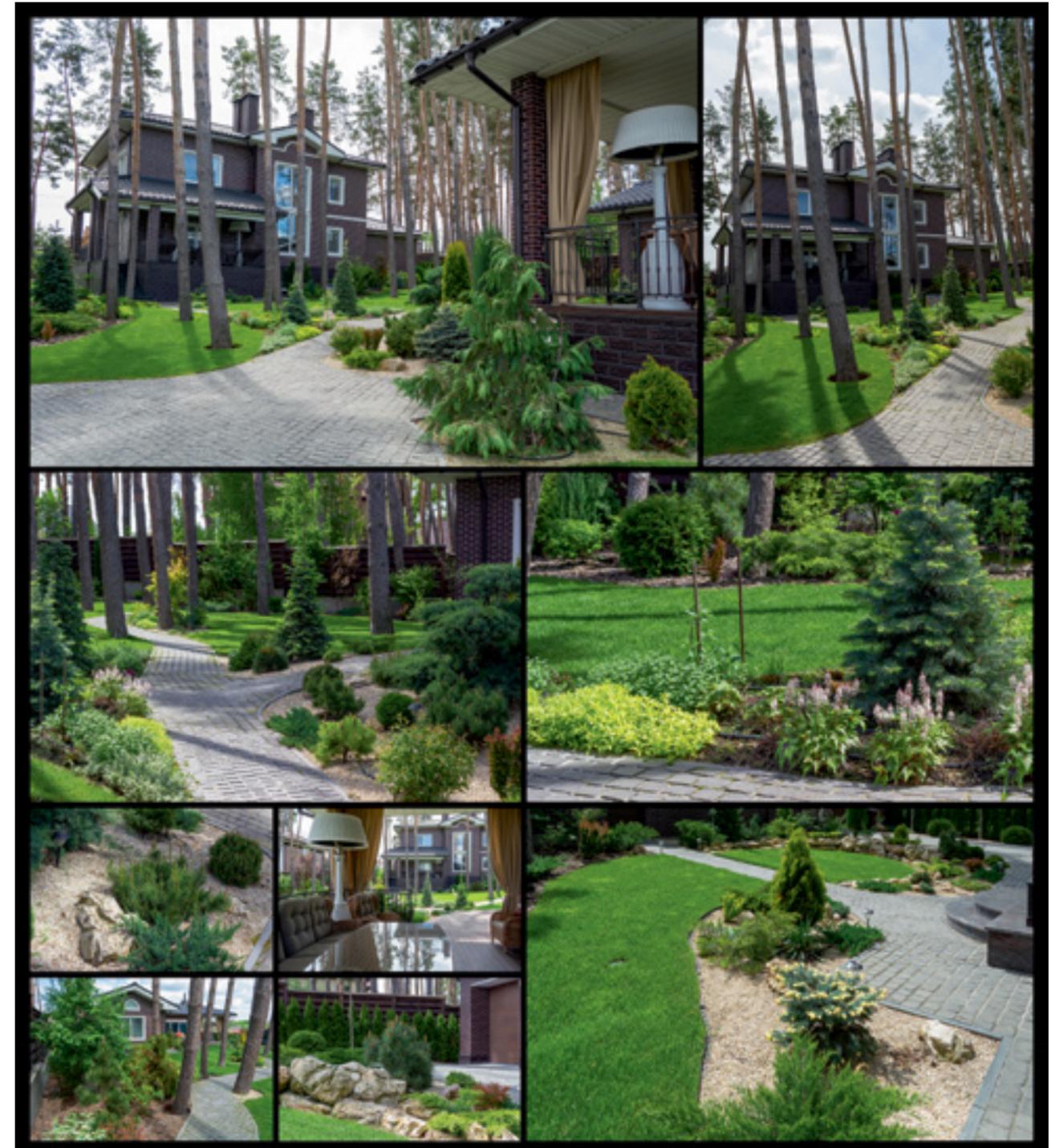
Вікторія Бахова, Олена Мазніченко

лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Ландшафтна архітектура / Реалізація»

«ЛІСОВА РАПСОДІЯ» В ХОДОСІВЦІ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Заміська ділянка під будівництво приватного будинку розташована у передмісті Києва. На двадцяти сотках ми мали перепад висоти 4 метри. Вся ділянка була вкрита сосновим лісом та чагарником. Чагарник ми здохали, а сосни зберегли. Тож завданням для проектування було вписати споруду основного будинку та будинку для відпочинку з басейном в існуючий ландшафт максимально зберігаючи природне оточення. В'їзд на ділянку відбувається з верхньої ділянки. По стежкам, оминаючи основний будинок ми спускаємося до привітного подвір'я біля будинку відпочинку. Хвиляста форма південної тераси та малюнок доріжок створювались у відповідності з існуючими деревами. Також для збереження сосен були застосовані металеві кільця в тих місцях, де потрібно було підняти рівень ґрунту. На ділянці створена своєрідна оаза для дозвілля дітей. Для затишної атмосфери влаштовані газони з ялівцем, плющем, рододендронами та гортензіями, гармонійно вплетеними в мереживо природніх рослин. За будинком відпочинку ховається фруктовий сад та овочеві грядки.

Благоустрій «Флекс» у Львові

Валентин Шароватов, Ольга Криворучко, Василина Гарбар

диплом з відзнакою огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Ландшафтна архітектура / Реалізація»

БЛАГОУСТРІЙ ЖИТЛОВОГО КВАРТАЛУ «ФЛЕКС» НА ВУЛ. ТОПОЛЬНІЙ У ЛЬВОВІ

У подвір'ї житлового кварталу Флекс на вулиці Топольній у Львові поєднані природність і урбаністичний дизайн. Тут зростають в основному багаторічні трави, герань, перовскія, вероніка та ґрунтопокривні чагарники, що створюють невимушений і майже недбалый характер озеленення. Деревя, висаджені у двориках: клен цукристий, каштан їстівний, черемха, слива та ін.

Внутрішні простори житлового кварталу диверсифіковані таким чином, щоб бути цікавими для будь-якого віку мешканців, а відпочинкові зони та дитячі майданчики заховані поміж пагорбів з озелененням. У подвір'ях запроєктовано нетипові ігрові майданчики, де є гойдалки, що розташовані по колу, гірки для дріботи і більш екстремальні лазанки та гамаки для старших дітей.

Хоча внутрішньо-квартальні простори не надто великі, але насичені різними активностями і зеленню.

«Мандрик» Саперним полем

Дар'я Юркевич

лауреат огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Інтер'єр / Проєкт»

ДИТЯЧИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР «МАНДРИК» ПО ВУЛ. САПЕРНЕ ПОЛЕ 5А У КИЄВІ

Дитячий освітній простір «Мандрик» розташований в існуючій будівлі школи на рел'єфі. Завданням було адаптувати будівлю під освітні потреби навчального закладу.

Всю будівлю умовно можна поділити на три основні зони: освітній простір для дошкільників (5-6 років) на першому поверсі, навчальні класи для дітей шкільного віку (7-8 років) на 2 та 3 поверхах, та великий відкритий простір-хаб з кафе та бібліотекою, вчительською та технічними приміщеннями на нульовому поверсі.

Офіс в Чернівцях

Тарас Гудима, Альона Чиботар
лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Інтер'єр / Проект»
LOFT OFFICE В КОМПЛЕКСІ TOLOKA CENTER ПО ВУЛ. ЯСЬКІЙ 3 В ЧЕРНІВЦЯХ

TOLOKA CENTER – майбутня будівля бізнес- та офіс-центру на місці колишньої фабрики солодощів «Буковинка». Реновація споруди дало змогу створити 9 560 м² для бізнесу. Власне, LOFT office – затишний та комфортний кабінет в двох ярусах для архітектурної студії HudymaArchiprojects. 90,00 м² – площа для 6-ох спеціалістів та їх творчих думок і реалізацій, а також санвузла та невеличкої кухні. Все, що найкраще описує лофт в інтер'єрі – великі вікна для освітлення, відкриті мережі по стінах, дерев'яні та металеві меблі й сходи.

Леді Естетік у Києві

Вікторія Бахова, Умберто Морено, Катерина Бахова
лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Інтер'єр / Проект»
ЦЕНТР ЛАЗЕРНОЇ МЕДИЦИНИ LADY ESTHETIC У КИЄВІ

Центр лазерної медицини Lady Esthetic розташований в одному зі спальних районів Києва, в житловому комплексі "ФАЙНА ТАУН". Чудовий приклад smart-вулиці з елементами розумного міста надихнув авторів на трактування косметологічного салону у вигляді закладу, зорієнтованого на два входи. Головний вхід та ресепшн розгорнуті в бік транзитної пішохідної вулиці, а додатковий вхід - в бік затишного двору з майданчиками для відпочинку та прогулянок.

Кабінети спеціалістів-косметологів компактно згуртувалися навколо ресепшн і холу для очікування. Колористично інтер'єр салону вирішується у ніжно-мармурових відтінках з елементами позолоти. Дивани та крісла персикового кольору дозволяють відвідувачам повноцінно розслабитись та відпочити, від метушні великого міста.

Куркума в Зимній Воді

Оксана Шумелда, Наталія Николишин
 диплом з відзнакою огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Інтер'єр / Проект»
 KURKUMA В СЕЛІ ЗИМНА ВОДА

Інтер'єр заміського будинку для молодої сім'ї з дітьми. "KURKUMA" це сімейний простір де панує затишок і радість. Тут поєднуються функціональний мінімалізм і яскраві кольори. Родзинкою вітальні є картини художника Любомира Ведмеда.
 Простір наповнений великою м'якою зоною для відпочинку. Тут також контейнер із зеленню для відчуття природи в домі, підвісне крісло-гойдалка для усамітнення та яскрава кухня-їдальня для затишних сімейних вечорів.

Інтер'єр Бетули в Буську

Юлія Шемчук

лауреат огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Інтер'єр / Реалізація»

VILLA BETULA У БУСЬКУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПЛАН ПЕРШОГО ПОВЕРХУ М 1:100

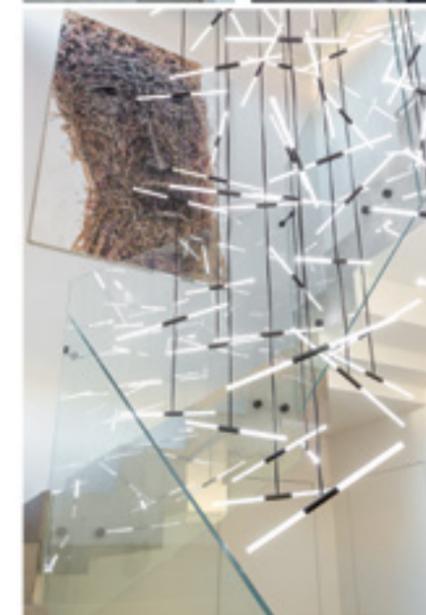
Скульптура «Урбанік», Ліза Портнова

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПЛАН ДРУГОГО ПОВЕРХУ М 1:100

Скульптура «Рібра», Ліза Портнова

У вхідному холі – берези, що через отвори в перекритті виходять на терасу другого поверху. В ґрунті навколо беріз живе грибниця, з якої щосені виростають опеньки. На першому поверсі розташовані вітальня, їдальня, кухня – одним загальним великим простором; технічна кухня та господарське приміщення, санвузол, гардероб, паливна, гараж. Панорамні й розсувні вікна на протилежних стінах вітальні організують візуальну комунікацію вітальні з вхідним холлом і ландшафтною композицією подвір'я. Гарно сидіти біля каміну, фоном для якого є вигляд на берези.

Каліфорнія Шашкевича

Володимир Гайдар, Галина Лукомська, Олег Водвуд

лауреати огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Інтер'єр / Реалізація»

РЕСТОРАН CALIFORNIA НА ВУЛ. ШАШКЕВИЧА 9 В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ

Ідея інтер'єру ресторану "CALIFORNIA", як і загалом закладу, базується на інтерпретації духу свободи і романтики 20-х років ХХст в США. Основним гаслом ресторану є "свобода і смак". Вільні, успішні люди, пригоди, сонце, гарячий пісок, пальми, море і джаз - це атмосфера Каліфорнії, в яку ви занурюєтесь цілковито. Стилістичне перегравання пропорцій, форм, кольорів текстур і матеріалів натякають на присутність тут духу Арт-деко початку ХХст, але лиш натяком та відчуттям постійного свята, як відгомін Фіцджеральдового "Великого Гетсбі". В інтер'єрі поєднано об'ємно-просторові рішення з площинними. Атмосферу стилізованого дворику-тераси задають металеві "пальми" з вітражними елементами. Продовжує цю ідею панно з перспективним зображенням. Доповнюють настрій: система дзеркальних поверхонь, плетені світильники та елементи меблів, скульптурні барельєфи, контрастні кольори і текстури текстильних поверхонь, світлові контражурні патерни і крилата зелень.

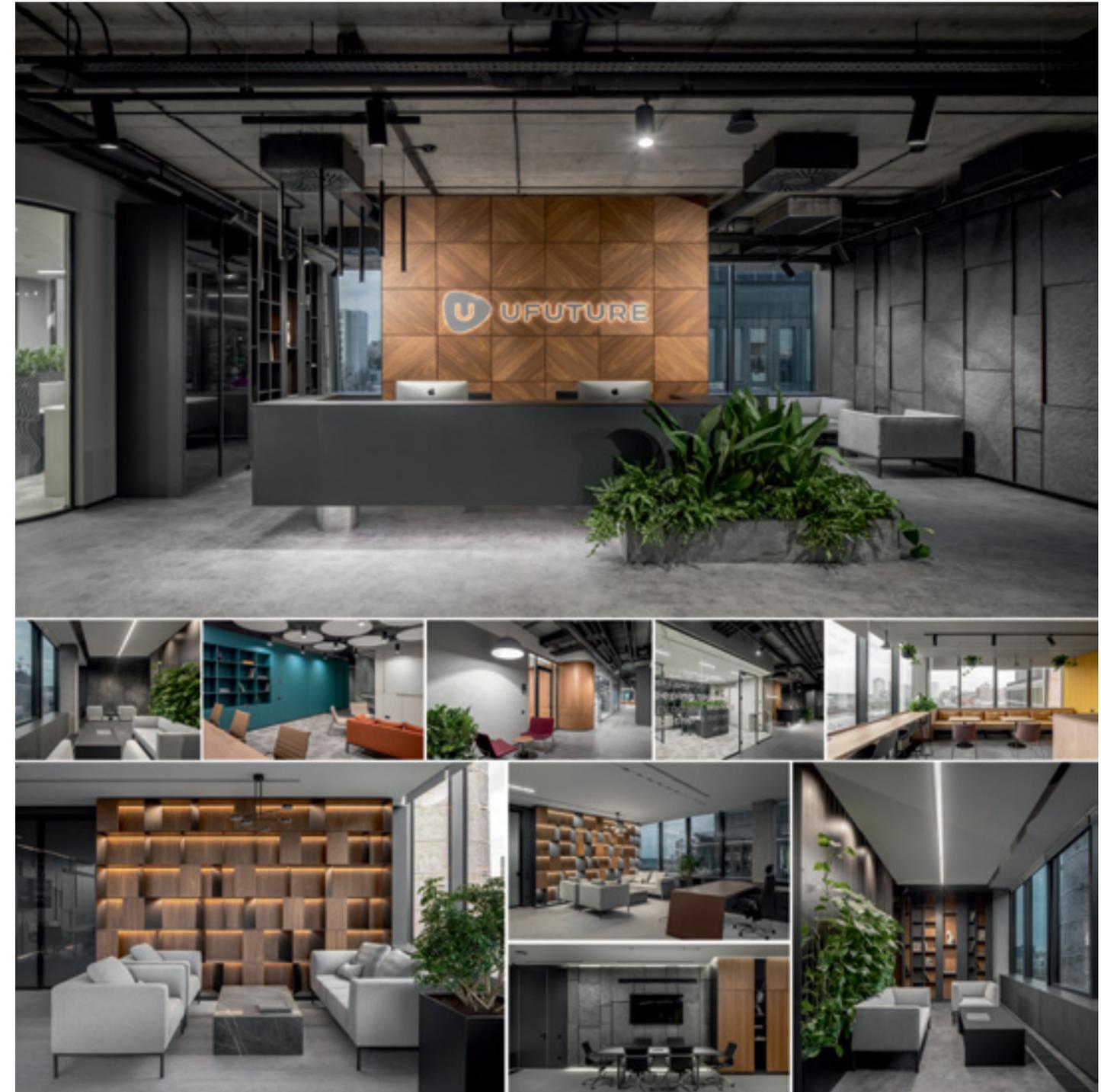
У Футуре Офіс на Дорогожицькій

Антоніна Капля, Денис Задніпровський, Катерина Ліповцева
 диплом з відзнакою огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Інтер'єр / Реалізація»
 U FUTURE OFFICE В КОМПЛЕКСІ UNIT.CITY НА ВУЛ. ДОРОГОЖИЦЬКІЙ З У КИЄВІ

Проект знаходиться в @ unit.city в Києві. Це офіс для компанії UFuture площею 670 квадратних метрів, що складається з робочих кабінетів і рекреаційної зони. Для працівників зроблено кухню та лаунж зону, яка вміщає в себе телевізор, муд борд і бібліотеку. Сам дизайн приміщення виконано з додаванням акцентних кольорів. За рецепцією знаходиться невелика затишна зона очікування з книжковою шафою і озелененням, велика тераса з благоустроєм. Декоративні елементи виконані з натуральних матеріалів: камінь, дерево, метал.
 Замовник: UDP девелоперська компанія
 Розміщення: м.Київ, UNIT City.

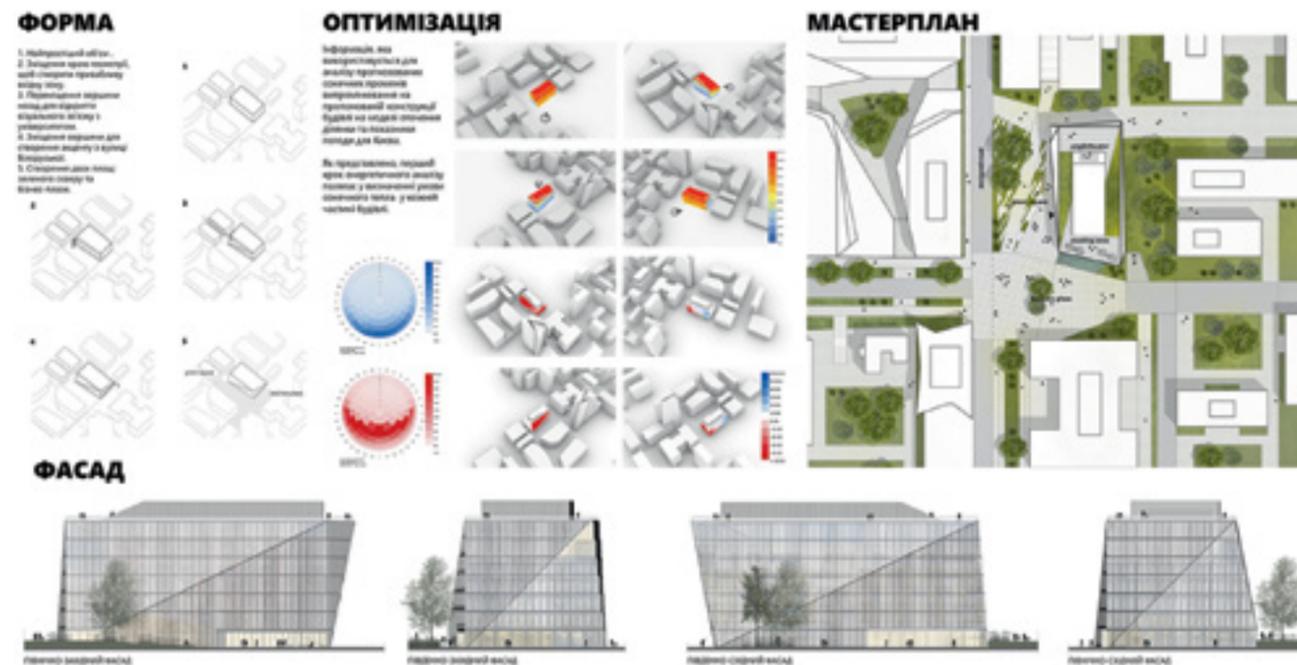
Кристал В04 на Уніт.Сіті

Шимон Войцеховські, Остап Іванів, Олександр Нікітін

Гран-Прі огляду-конкурсу НСАУ в номінації «Будівлі, комплекси та споруди / Проект»

ОФІСНИЙ БУДИНОК «КРИСТАЛ В04» В КОМПЛЕКСІ UNIT.CITY НА ВУЛ. ДОРОГОЖИЦЬКІЙ 3 У КИЄВІ

Головною ідеєю проекту було створення динамічної, виразної форми яка має стати урбаністичним акцентом в комплексі UNIT.CITY. Унікальна форма була пітримана виразом фасаду, який був запретований за допомогою праметричних методів в проектуванні. Намагаючись знайти раціональне рішення для форми й фасаду будівлі ми збудували ідею навколо оптимізації проникнення прямого сонячного випромінювання. Проведений аналіз доводить, що форма будівлі заснована на свідомому дизайнерському рішенні, що забезпечує енергоефективність і враховує комфорт користувача.

Янош Віг або П'ятдесят років київської архітектури

Борис Єрофалов

21 лютого 2022 року в імпозантному офісі на першому поверсі «академічного хмарочоса» на Львівській площі майже імпровізовано зібрався архітектурний бомонд. Випадкових осіб практично не було. Достойні постаті, милі обличчя, давно знайомі, неквапливо заходили, непомітно зникали, назустріч їм підтягувалися нові. Напередодні немислимої війни один із провідних й справедливо уславлених архітекторів міста, Янош Віг, святкував 75-річний ювілей. Нікого не запрошуючи. Але гості виявилися найприємнішими.

Янош Віг — архітектурна легенда міста Києва. Його архітектурному перу належать такі знакові об'єкти 1970–2000-х, як Угорське та Французьке посольство, Нижня та Верхня станції фунікулера, Будинок-Хвиля на площі Лесі Українки, будівля Конституційного Суду України, бізнес-центр «Айсберг», готель Sophia Nyatt тощо. Успіх був не випадковим. Закінчивши Київський художній інститут 1970 року, Янош опинився в легендарному Київпроєкті і, будучи талановитим неофітом та легко розмовляючи угорською, розробив і втілював проєкт нового консульства Угорщини в радянському тоді ще Києві. Це була помітна подія в архітектурному житті міста, за якою пішли інші яскраві київські роботи. Таким чином після Ужгорода Київ став другою батьківщиною майстра.

У Будапешті, фото Андрія Єфімова, 1980

Янош Віг, Олександр Зибін, Олександр Комаровський, Валерій Романов, Олексій Чмихов (внизу), 1964

СХОДИНКИ

Янош Віг народився 21 січня 1947 року в місті Ужгороді в угорській родині. Тоді місто носило ім'я Ужгород менш ніж тридцять років, адже з давен звалося по-угорськи Унгар. Батьки майбутнього зодчего, бізнесмен-економіст Янош Віг та дизайнер-модельєр Маргіт Семпліга-Віг, обралися 1946 року. Мати відмітила здібності Яноша-молодшого до малювання вже в шостирічному віці й настояла на його заняттях живописом та рисунком. Таким чином шлях до фаху був визначений ще в шкільні роки народним вчителем України, педагогом Золтаном Баконієм, у студії образотворчого мистецтва Ужгородського палацу піонерів. За десять років навчання роботи Яноша представлялися на вітчизняних та міжнародних виставках і були відзначені нагородами, зокрема у Чикаго (США) та Торонто (Канада). На художній смак та формування світогляду майбутнього архітектора мали вплив видатні художники та письменники Підкарпаття: Йосиф Бокшай, Альберт Ерделі, Антон Кашшай, Золтан Шолтес, Федір Манайло, Гаврило Глюк, Михайло Томчаний, Федір Потушняк, Іван Чендей.

Проте інтереси юнака Віга не обмежувалися лише малюванням, адже, так би мовити, паралельно, він мав спортивну кар'єру, був першорозрядником та грав у команді вищої ліги. Але й тут мати дбала про шлях сина у мистецтві, і Янош не опирався. 1964 року разом з другом дитинства та юності Степаном Кашшаєм Янош Віг склав іспити і був прийнятий на архітектурний факультет Київського художнього інституту (КДХІ, нині НАОМА). Професією опанував у майстерні професора, академіка архітектури Анатолія Добровольського. З 1967 року почав стажування за кордоном, які з часом перейшли у стійкий обмін досвідом. Відвідав Італію, Францію, багато інших країн Європи, побував у США, Об'єднаних Арабських Еміратах тощо. Його дипломну роботу 1970 року було відзначено Срібним дипломом на Всесоюзному конкурсі архітектурних вишів. Після закінчення КДХІ Янош розпочав професійну діяльність у Закарпатській філії інституту Діпромисто в Ужгороді.

З 1971 року Янош Віг працює у провідному інституті із забудови Києва, Київпроект, спочатку архітектором, а згодом ГАПом і керівником майстерні

об'ємного проектування. Професійні погляди молодого архітектора формувались у колі визначних українських архітекторів: А. В. Добровольського, В. І. Єжова, О. І. Малиновського, Б. І. Приймака, В. А. Сазанського, В. М. Шарапова та інших. Десять років, по 1981 рік, Янош Віг викладає у alma mater, КДХІ, керуючи дипломними проектами. В цей час він нагороджується золотими та срібними медалями за перемоги на всесоюзних та республіканських архітектурних конкурсах. 1977 року він лауреат премії Першого ступеню Держбуду УРСР за кращу побудову року, консульство Угорської республіки на вул. Рейтарській 33.

Новий етап творчої роботи починається з 1988 року, коли архітектор одержав ліцензію керівника професійної творчої архітектурної майстерні СА СРСР, а 1991 року — право на самостійну творчу діяльність на теренах України та створив ПП "Архітектурне бюро Янош Віг та партнери".

СУСПІЛЬНІ ЧЕСНОТИ

Проекти Яноша Віга з офіційними відзнаками: дитсадок на 190 місць у Старонаводницькій балці (золота медаль Держбуду УРСР і золота медаль ВДНГ СРСР); концертний зал на 2500 місць на Лівобережному центрі (кращий проєкт 1978 року за версією Держбуду); меморіальна дошка Ференцу Лісту на Контрактовому будинку (срібна медаль парламенту Угорщини, 1998); будинок по бул. Лесі Українки 13 (премія НСАУ, 2002); житлові будинки по вул. Старонаводницькій 12 і 15 (премія НСАУ, 2009).

Янош Віг член Спілки архітекторів України (1976), член правління Київської організації Спілки архітекторів УРСР (1986), член Містобудівної ради Києва (1977–2016), заслужений архітектор України (1987), віце-президент САУ (1990–1993), дійсний член Української академії архітектури (1994), лауреат Державної премії України по архітектурі (1995), дійсний член Української

Янош Віг і Анатолій Добровольський, 1984

академії будівництва (2011). Він президент Київського об'єднання угорців (1989–2008), за проектом архітектора на Угорському урочищі / Аскольдовій могилі, де за згадкою Нестора Літописця пройшли землями Київської Русі угри-мадяри, встановлено пам'ятний знак на честь цієї історичної події.

Також Янош Віг має золоту медаль президента Угорщини (1998), подяку президента України (2000); подяку мера Києва (2001), Знак Пошани (2002), орден Лідер Професійної Галузі (2008); орден Христа Спасителя Української православної церкви (2009), орден Золотий Хрест Честі і Звитяги, Лицар Вітчизни (2016).

КИЇВПРОЄКТ

Найкраще і точніше про перші двадцять років професійної кар'єри Яноша Віга у далекому 1991 році на сторінках журналу «Архітектура ССРСР» сказав головний архітектор інституту Київпроект Вадим Шарапов: «1971 року Янош Віг вступив на роботу до Головкиївпроекту на посаду рядового архітектора тієї творчої майстерні, якою я на той час керував. З перших днів роботи

молодий архітектор вразив мене неймовірною працездатністю та відповідальністю за робоче креслення, під яким він підписувався як виконавець. А починав він, природно, на об'єктах, які вели майстри старшого покоління — професор Художнього інституту А. В. Добровольський (будівлі театрального інституту та консульство Болгарії на вул. Госпітальній 1). Життя розпорядилося таким чином, що йому через кілька років довелося проєктувати різні об'єкти від задуму до будівництва самостійно. Так, консульство Угорщини, збудоване 1976 року, одразу звернуло увагу архітектурної громадськості неординарним рішенням фасаду та інтер'єру. Театральний інститут після консервації почав будуватися. Між цими двома стартовими проєктами та сьогоднішнім днем творчий шлях довжиною у двадцять років. Шлях від молодого спеціаліста до керівника творчої майстерні із проєктування центру міста.

«Кожен об'єкт Яноша Віга — це нетрадиційне рішення, рішення на межі можливого. Він однаково вимогливий і до реконструкції Маріїнського палацу, збудованого Растреллі, і до архітектури невеликого диспетчерського трамвайного павільйону, і до будівлі концертної зали на 2500 місць на березі Дніпра у новому Лівобережному центрі. Навіть роблячи “халтуру”, він ставить замовника у безвихідь, видаючи замість прохідного, рядового рішення високохудожній твір.

«І знову копівка робота в архіві Київпроєкту, знайомство із конкурсними пропозиціями післявоєнного часу, вивчення проєктів О. В. Власова, який очолював роботу над новим Хрещатиком. І в результаті з багатьох ескізів, конкурсів, численних обговорень народився чудовий проєкт, здійснення якого через 35 років завершило б пам'ятку архітектури 50-х років; проєкт, який, впевнений, отримав би схвалення Власова. На жаль, в результаті “народного референдуму” (варто чи ні), що пройшов на сторінках газет і на телебаченні, проєкт так і залишився проєктом».

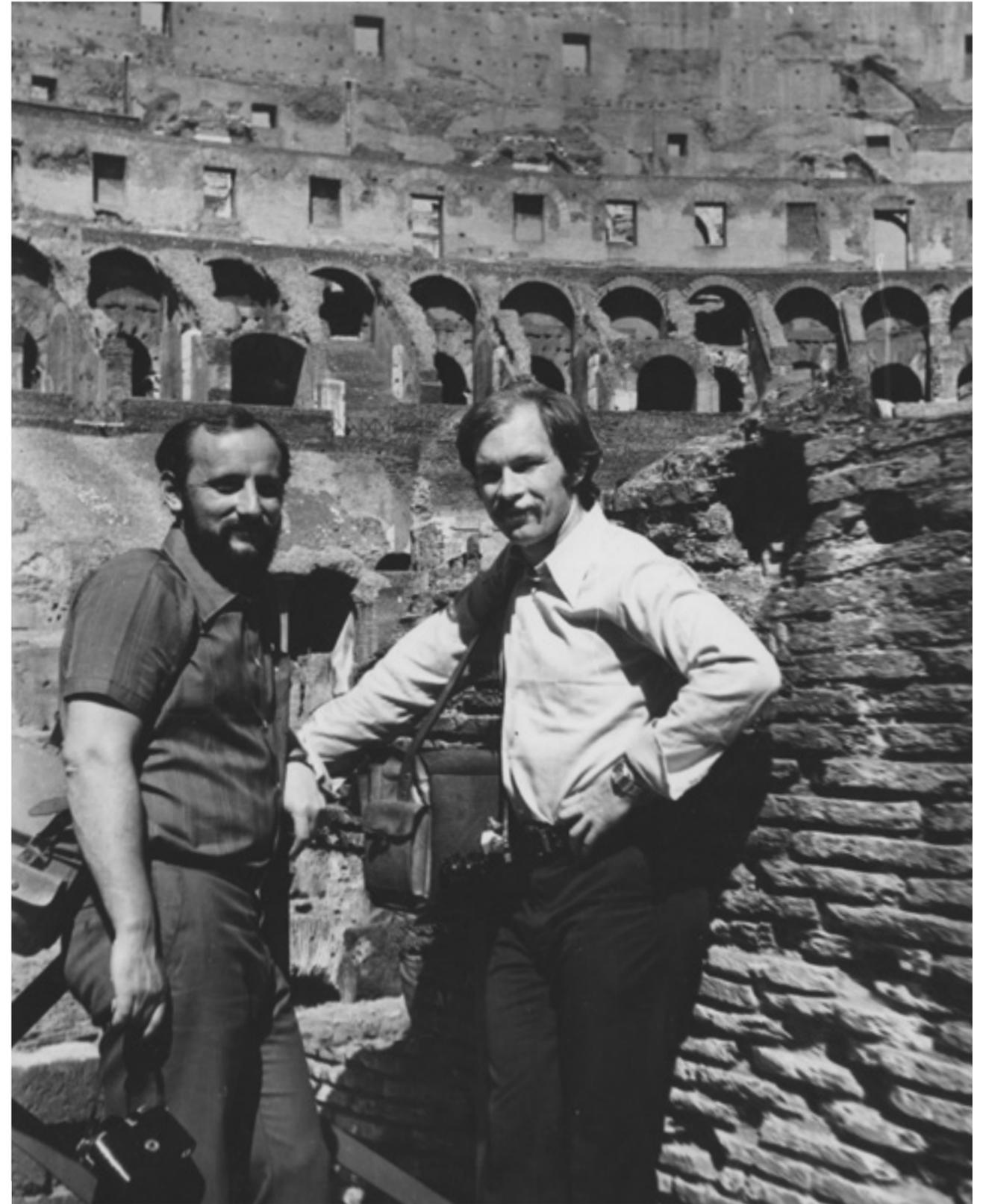
ПРОЄКТ ДОВЖИНОЮ У ЖИТТЯ

З сорока однієї роботи, представленої у цій публікації, лише третина реалізована будівництвом. Причина такої «реалізації» очевидна, насамперед це безправне становище українського архітектора, коли на будь-якій стадії проєкт може бути відібраний у проєктувальника та перейти до іншого, з міркувань цінового демпінгу, волонтаризму, неосвіченості замовника тощо. Від'ємний вплив мали й особливості «перехідного періоду», з розвиненого соціалізму в дикий капіталізм. Лише для Бессарабського кварталу Янош Віг розробив сім (!) якісних варіантів міжнародного офісно-торготно-готельного комплексу високого класу. Принципово різних і для різних замовників. Проєктування тривало з 1983-го майже двадцять років. Замовники та посередники змінювалися як рукавички: міська адміністрація, фірми з Бельгії, Канади, Австрії, Великої Британії, Південної Кореї, Ізраїлю. У результаті нових бізнесових розкладів проєкт, із великими спрощеннями, було передано більш «зручним підрозділам» Київпроєкту та прискореними темпами реалізовано вітчизняними девелоперами у 2002 році.

Якщо запитати, хто з архітекторів найбільше впливав на вигляд міста Києва за останні півстоліття, виявиться Янош Віг. Причому часто це були не прямі будівельні зміни, бо, як згадували, втілити вдавалося далеко не все навіть із ретельно розробленого, проєктне бачення архітектора поширювалося скоріше на самий дух київських перетворень.

По-перше, маємо згадати роботи для Лівого берега столиці, починаючи з дипломного проєкту для Вігурівщини, проєкти Лівобережного центру з численними яскравими об'єктами, які очевидно могли стати архітектурними пам'ятками міста (театр або концертний зал), закінчуючи реалізованим МВЦ.

По-друге, безумовно, це проєкти для Львівської площі та її околиць: містобудівні пропозиції щодо

Янош Віг і Олександр Комаровський, 1976

Академіки архітектури перед Українським домом, 1994

реконструкції самої площі, вузол метрополітену, посольства, інститут театрального мистецтва, житлові комплекси та готелі, композиції-пам'ятники, кн. Святославу та І. К. Карпенку-Карому тощо. Сьогодні архітектор зітхає: «1976 року починався великий проєкт Львівської площі і у мене народилася дочка, зараз вона самостійно діючий успішний архітектор. Дивлячись на руїни недобудови театального інституту, згадую, що за п'ятдесят років моєї практики в країні змінилося 4 генсеки, 6 президентів України, 11 мерів Києва та 18 "міністрів культури", які відповідали за будівництво інституту і площі. Більшість з почесями пішли на заслужену пенсію. Як на мене, їх звияти сумнівні...» Врешті побудована мала дециця. Та лишився вплив на ситуацію і міську стилістику, викувався сам тип роботи зі Старим містом, у жанрі «архітектурно-історичного діалогу».

Третя група проєктів архітектора, які умовно можна поєднати в один кластер, це проєкти офіційного центру міста — Софійська-Михайлівська, Бессарабська, Європейська площі та Майдан Незалежності. На жаль, із більш ніж двох десятків проєктів досі реалізований лише один — готель Sophia Hyatt на Софійській площі. Причому урбаністично незавершеною частиною готелю можна вважати його симетричне продовження через провулок Алли Тарасової і відтворення Троїцької церкви XVII ст. у партері готелю. Варіант церкви у формах українського бароко безперечно збагатив би та, мовити б, «закруглив» площу, підтримавши розмаїття золотих куполів Софії Київської.

Наступний переконливий блок — великий містобудівний проєкт на території Старонаводницької балки. До ансамблю Балки примикають споруди

архітектора по бул. Лесі Українки. За масштабом та цілісністю цей містобудівний кластер в Україні можна порівняти лише з архітектурним ансамблем Крутогірний у Дніпрі архітектора Олександра Дольника. Фешенебельний за радянськими мірками київський ансамбль розпочато проєктуванням у далекому 1982 році. Розгортався він від пл. Лесі Українки. До речі, концептуальний варіант обкому на цій ділянці «в американізованих формах», за виразом головного архітектора міста Б. І. Приймака, Янош запропонував ще у 1972 році (зараз тут Центрвиборчком). Проєкт Старонаводницької балки характеризують комплексний підхід, цілісне бачення ситуації, ретельно розроблена інфраструктура з усім комплексом обслуговування. Точно вивірено центрально-осьовий променад ансамблю з п'ятьма терасами, орієнтований із півночі на південь, від Другої вежі Нової Печерської фортеці — на Велику лаврську дзвіницю. Композиційним акцентом ансамблю стала група визначних житлових домінант — «Будинок-Хвиля», «Кінг-Сайз», «Дім-Замок» (№ 15) — з прилеглими до них офісними і спортивними будівлями. Дивним чином більшість запроєктованих споруд Балки за тридцять років виявилася реалізованою. Очевидно, далася взнаки близькість об'єкта до осіб і центрів прийняття рішень.

П'ятий блок київських проєктів архітектора Віга узагальнено можна назвати такими, що примикають до центру міста: Лавра, Поділ, вулиці Велика Васильківська та Жилианська, Врубелівський узвіз, комплекс будівель ВПШ/КІМВ. Музей історії Києва та житловий комплекс Лаврського провулку 9 являють собою зразок коректної роботи в насиченому історичному середовищі. Фантастично виразні висотні комплекси на вул. Грушевського та на вул. Патріса Лумумби, навіть у проєктах, досі не втратили композиційної свіжості, а, будучи збудованими, склали б славу архітектурного Києва.

ПРО СТИЛІСТИКУ

Коли йдеться про стилістику його робіт, Янош Яношевич резонно зауважує, що ми, мовляв, не розпечені дослідженнями нашої творчості мистецтвознавцями. І це правда. І архітектурознавцями, і арт-критиками. У рідкісних публікаціях зі спробою аналізу творчих пошуків майстра на сторінках А.С.С та А+С його почерк називали арт-геометризмом і дещо пізніше локальним пластицизмом, або просто київським історизмом. Віг погоджується, робота з рафінованою великою геометричною формою справді простежується і в ранніх, і в зрілих роботах архітектора: «В свій час — та й зараз! — я був надзвичайно захоплений Луїсом Каном. В нього цей геометризм простежується всюди. У багатьох моїх проєктах я цього прагну і, можливо, це відчувається» (А.С.С, 1998).

Через прямокутний мінімалізм 1960-х на кшталт Кана (наприклад, Угорське посольство) Віг сміливо опановує солодку діагональ квадрата в 1970-ті (реконструкція Львівської площі, Бессарабський квартал, обчислювальний центр/Конституційний суд) і в подальшому не менш бадьоро використовує циркульні побудови (Фунікулер, Лівобережний центр, та ж сама Львівська площа).

Занурюючись в роботу з історичним містом, архітектор також послідовно виробив власні непорушні принципи. Творче кредо Яноша Віга: діалог сучасної архітектури з історичною. Цьому активно сприяла робота у багатому київському середовищі, з іншого боку — епоха радянського постмодерну, боротьби з уніфікацією та, зрештою, горбачовська Перебудова. Віг сміливо включає до нової тканини фрагменти втрачених будівель (Бессарабка, Поділ) або мультиплікує вже існуючі (театр ім. Лесі Українки, 1982). У міських проєктах використовуються галереї та аркади. У огрубленій геометричній формі його об'єкти починають перегукуватися з характерними історичними

домінантами у своєму оточенні. Дещо пізніше у фасадних побудовах архітектора з'являються гіпертрофовані ордерні елементи, капітелі та імітації напівколон з еркерів на всю висоту фасаду. При цьому ясна геометрична форма Віговських об'єктів темперована мереживом радіальних завершень. Тут посилення до угорської архітектури, найяскравішим представником якої у наш час був Йожеф Фінта, а звертаючись до митців попередньої генерації — Одьон Лехнер і Карой Кош. Як більшість угорських художників, Янош Віг чудово відчуває колір (згадаймо містичного Костку Чонтварі), разом з тим він надзвичайно пластичний. Саме така робота з формою за місцем, з використанням великої форми, «круглого» ритму та історичних віддзеркалень може бути названа локальним пластицизмом.

БЛИЖНІЙ КРУГ

У 1991 році, закінчуючи свою коротку розповідь про архітектора Віга, Вадим Шарапов підсумував: «Крім творчості є ще й людська особистість. Який він? — Описати важко. Потрібно з ним працювати, спілкуватися, сперечатися, слухати його безкомпромісні оцінки на містобудівній раді. Але один виразний епізод характеризує Яноша Віга як людину: при захисті дипломного проєкту, перш ніж подякувати своїм викладачам, він підійшов до матері, поцілував її і став на коліна...»

Кажуть, та й сам Янош стверджує, що він людина складна. Думаю, ближнім доводилося непросто. Але у своєму творчому та приватному житті Янош Яношевич був розпечений оточенням хороших друзів та гарних жінок. З друзями та колегами Олександром Комаровським та Степаном Кашшаєм він йшов, як то кажуть, до останнього. Ну а дивлячись на жінку, яка поруч, про людину можна сказати багато такого, чого не побачиш у робочі будні. Обидві дружини Яноша

красуні. Лада Віг-Денісова та Вероніка Віг-Ємельянова винятково привабливі сильною і водночас стриманою красою. Вишукані стильні жінки. Від першого шлюбу в Яноша є дочка Яна, вона теж архітектор-дизайнер. Сьогодні майстер професорує в Київському університеті будівництва і архітектури. У вільний час продовжує займатися образотворчим мистецтвом та за найменшої можливості відвідує Закарпаття, віддаючи шану батькам, що поховані на ужгородському цвинтарі Кальварія.

Широко поширена думка, мовляв, справжнім архітектором можна стати лише після двох-трьох десятиліть практики, коли зануришся у всі взаємозв'язки професії. Тобто вік акме у архітектора наближається до шістдесяти, коли видніше, що робиш правильно, а що не зовсім. Саме до цього життєвого періоду — Яношу було 55 — відносяться важливі світоглядні фіксації, зроблені архітектором: «Якщо в буднях іноді й усвідомлюєш, як над тобою тяжіє динаміка життя, то уявити себе поза роботою ти не навчений. Тому в одній із молитов до Господа я навіть прошу, щоб Він навчив мене відпочивати. Це непросто, це треба вміти. Адже Захід, вийшовши на свій рівень благополуччя, вже схопився за голову: добробут є, а світу не знають і життя не знають, і друзів, і сім'ї... Ми теж приходимо до цього, але із запізненням, коли відгукнулося. Коли немає серед нас тих, із ким, як думали, будемо все життя разом. І виявляється, що пожити вони не встигли... Можливо, егоїстично, але з цього погляду на професію — ми не вміємо ні працювати, ні жити» (АіП, 2002).

Звідси жаль про час, що не доданий близьким, про односторонній і негармонійний устрій життя пострадянського архітектора: «Звичайно, є своєрідний альтруїзм і прихильність до своєї справи, особливо, коли згадуєш, що й робити нічого іншого професійно, по суті, не вмієш. І присвячуючи себе чомусь одному,

Kreatív sikereket kívánok!

упускаєш багато іншого. І людей, і друзів також». З цього Віг робить більш далекосяжні висновки — про влаштування вітчизняного соціуму і архітектурного цеху: «Ми всі трошки покалічені. Бо шедеврів немає. Якщо щиро — ми не готові створювати їх. Ми не настільки сильні у своїй соціальній розвиненості. Як професіонали ми, можливо, і відбулися. Але ми не готові на високому професійному та інтелектуальному рівні обговорити те, що в нас вийшло, і найголовніше зробити розумні корисні висновки із зробленого. Я думаю, що це одна з найбільших наших трагедій».

В підсумку архітектор упевнений, вихід у нову якість лежить через спілкування. Слід підняти голову від «рейшин, кульманів» та комп'ютерів і включити в коло життя архітектора культуру в найширшому та найпростішому її розумінні, тоді, можливо, здійсниться «комуністична утопія» і особистий розвиток кожного стане запорукою успішного розвитку всіх — професії, суспільства, країни. «Переконаний,

що ми не вміємо спілкуватись у колі нашої професії — стверджує Віг. — Бо якщо зараз, тут за стіл сяде 10–12 фахівців, то ми не зможемо довго розмовляти, посваримося. Це є свідченням того, що ми люди не високої культури. Мені здається, наші проблеми корисніше обговорювати у більш лояльній тональності... Так, було багато помилок. Але настав час привести їх у якусь систему, проаналізувати, підбити підсумки, як робить будь-яка розумна нація, щоб вибрати точку відліку для правильного розвитку». Ці слова були сказані архітектором Яношем Вігом двадцять років тому, але й сьогодні можуть стати заповітом для архітекторів нинішніх, на порозі великого відновлення, великих змін та появи нових смислів у професії і облаштуванні життя в Україні загалом.

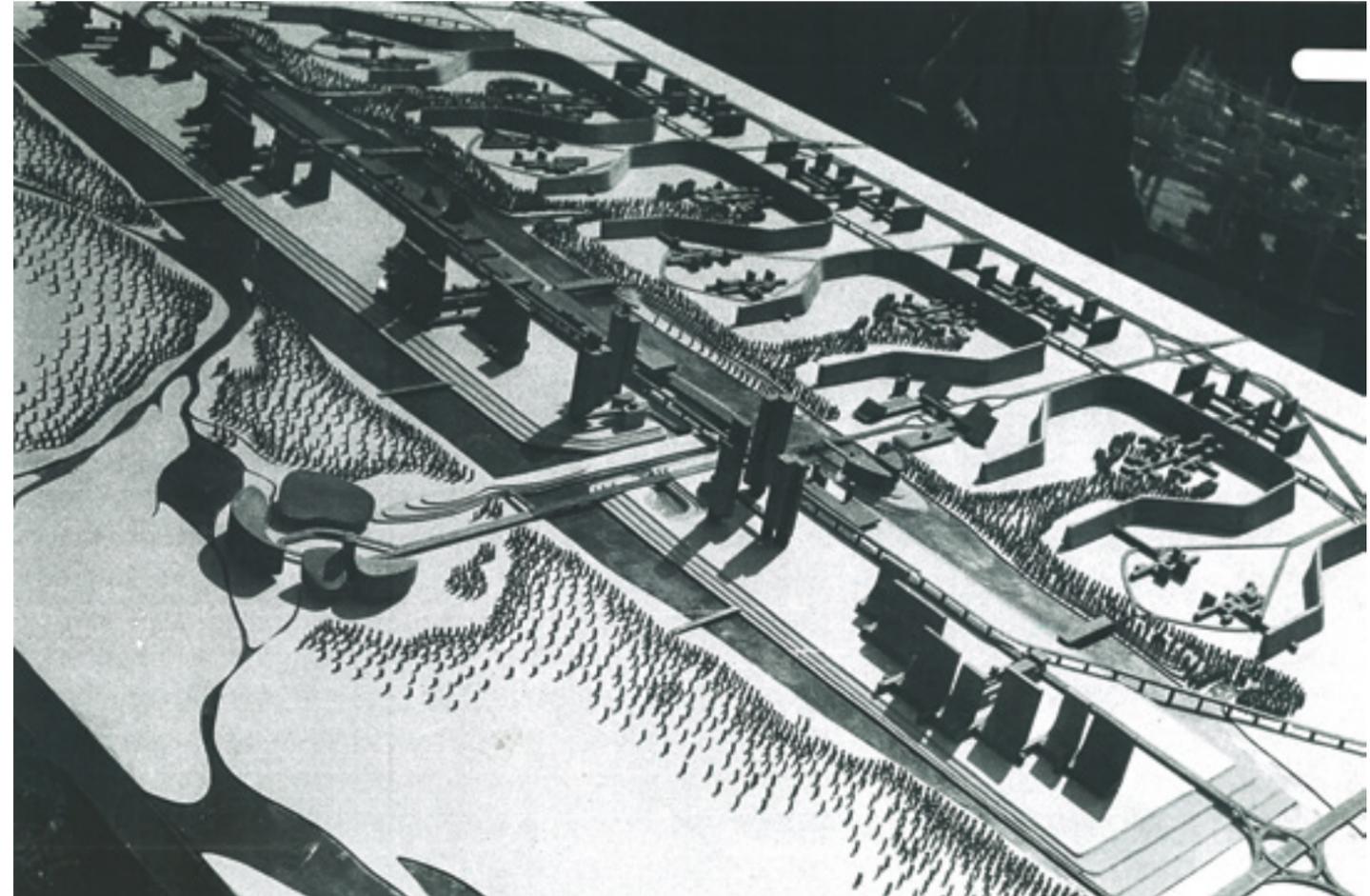
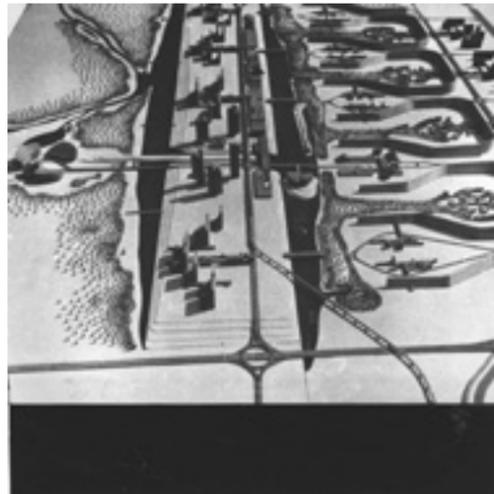
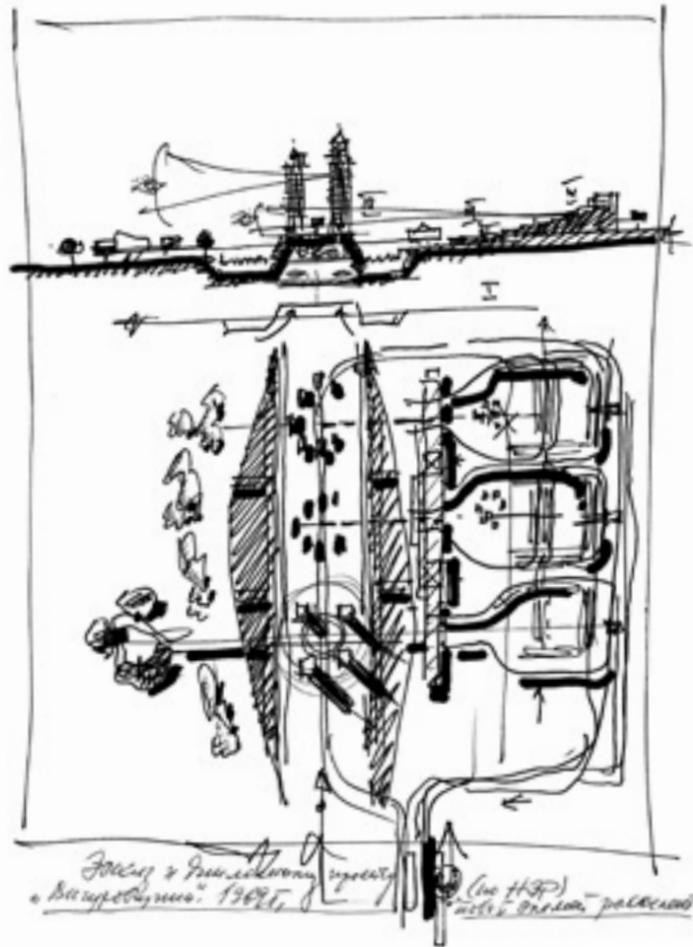
На завершення нагадаємо улюблене професійне (і етичне) правило архітектора Віга, або Правило чотирьох П: найщиріша повага до Попередників, Противників, Партнерів і Послідовників.

ЖИТЛОВИЙ РАЙОН ВИГУРОВЩИНА

Київ, Лівий берег

архітектор: Янош Віг

дипломний проєкт: 1970

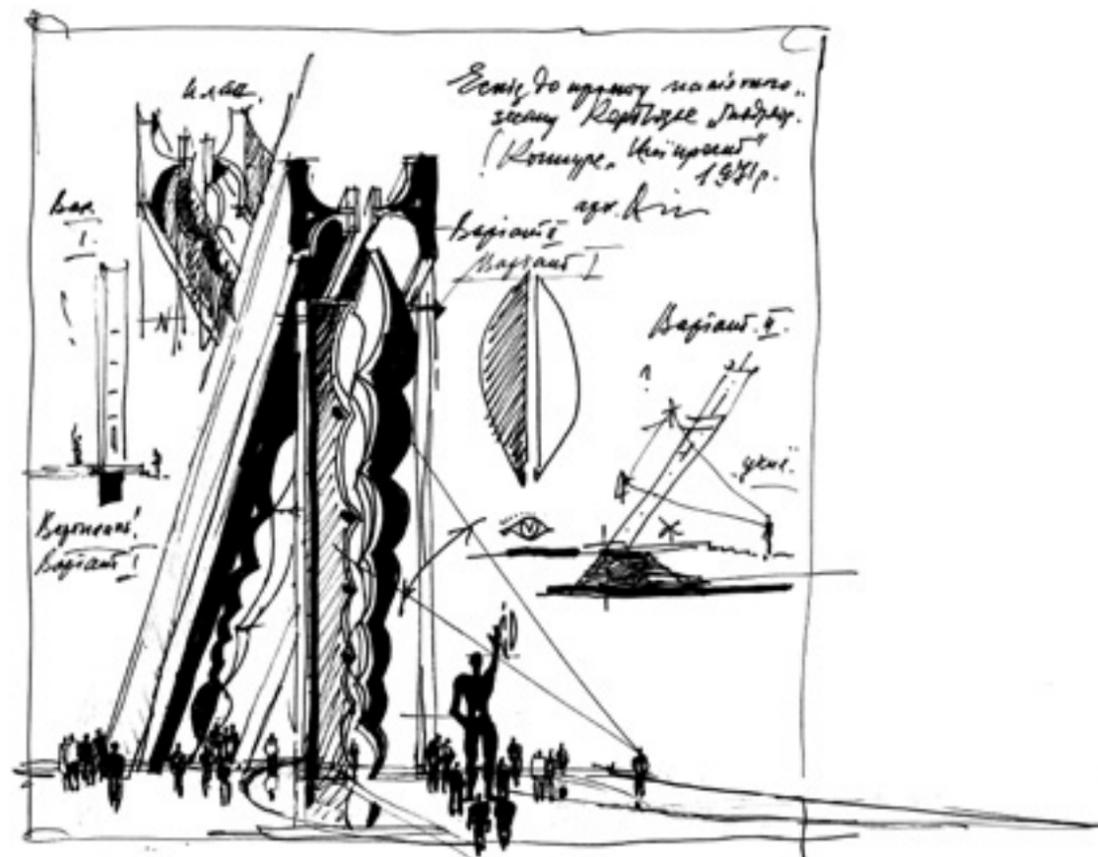

ПАМ'ЯТНИЙ ЗНАК ЛЕ КОРБУЗЬЄ

для Києва

архітектор: Янош Віг

проект: 1971

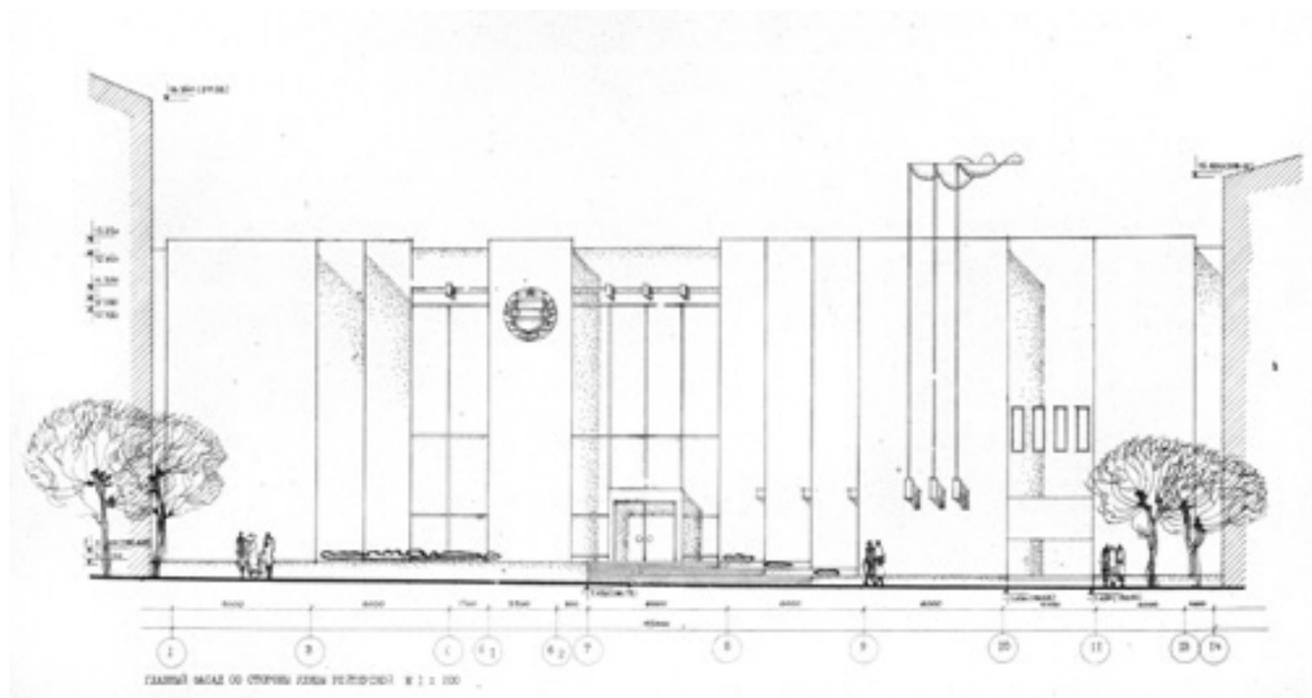

ПОСОЛЬСТВО УГОРСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

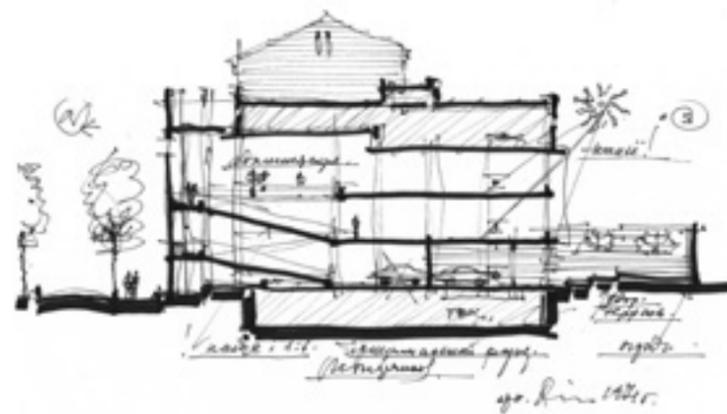
Київ, вул. Рейтарська 33

архітектор: Янош Віг

проект і реалізація: 1971–1976

Амбасадор і архітектор

РЕКОНСТРУКЦІЯ ЛЬВІВСЬКОЇ ПЛОЩІ

Київ

архітектор: Янош Віг

проект: 1974

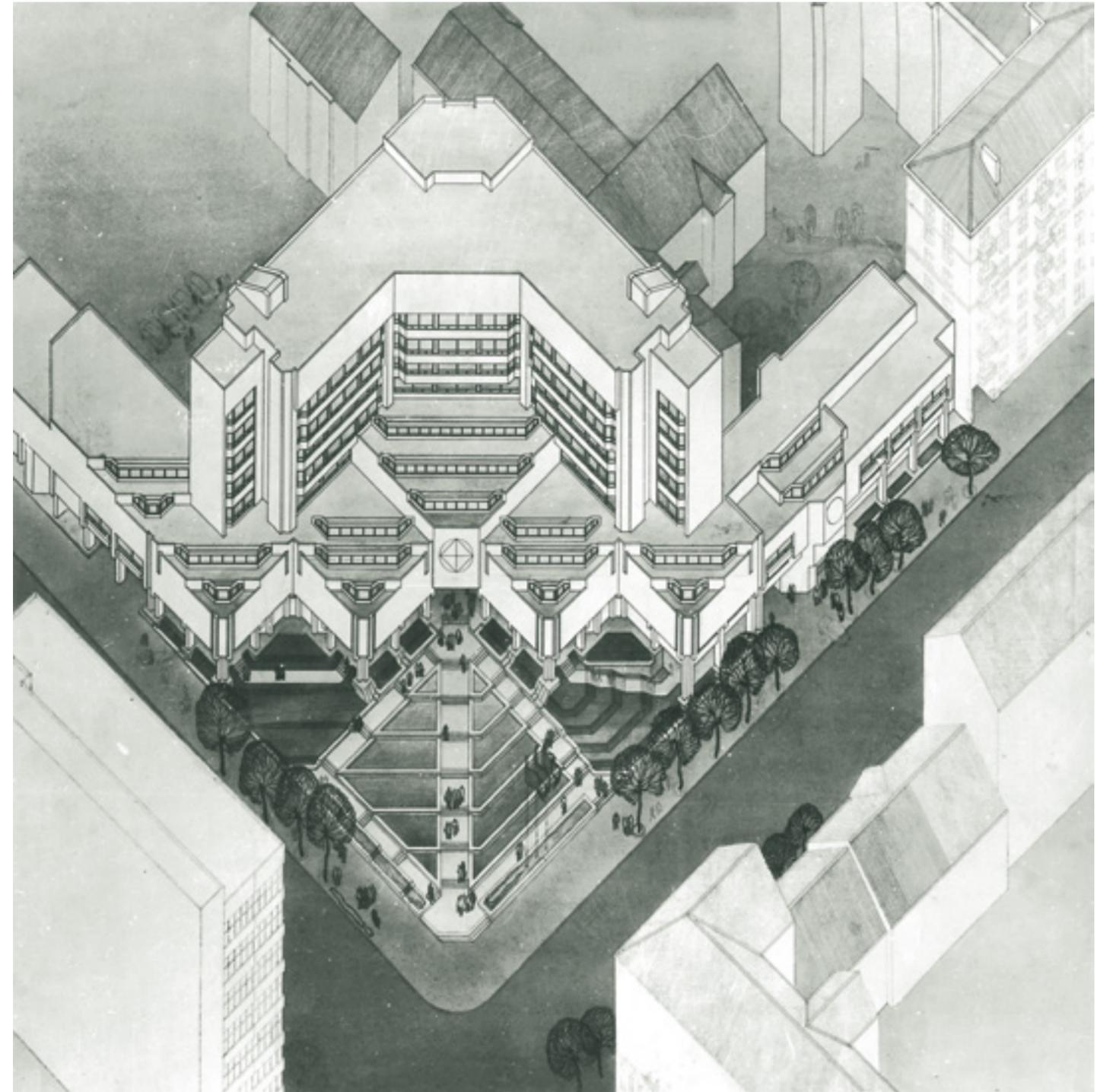
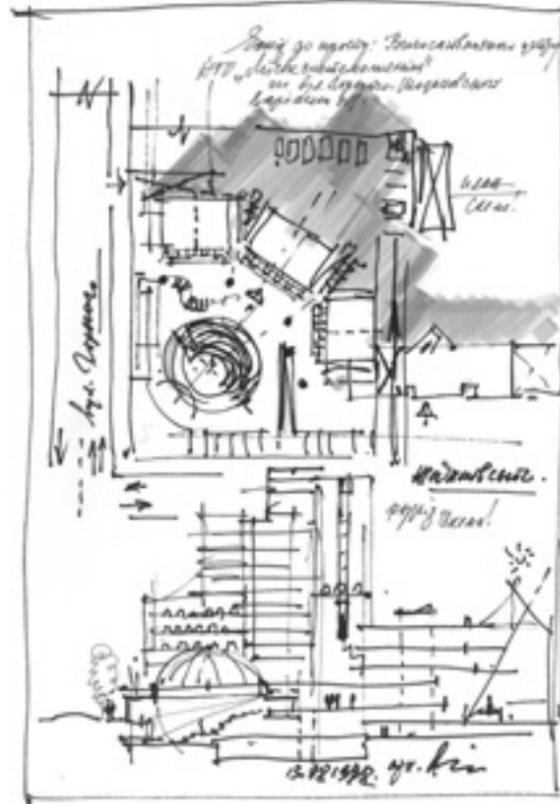

ОБЧИСЛЮВАЛЬНИЙ ЦЕНТР

Київ, вул. Горького 33

архітектор: Янош Віг

проект: 1976

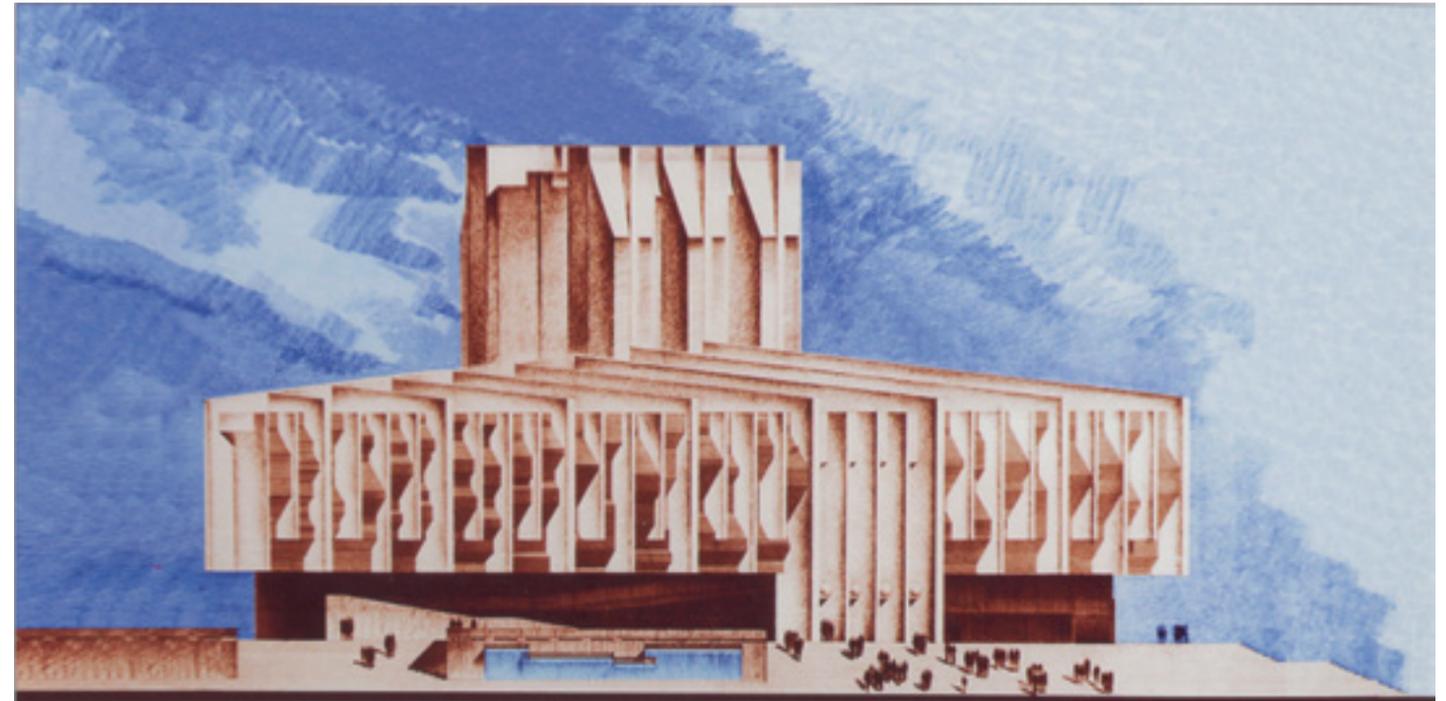
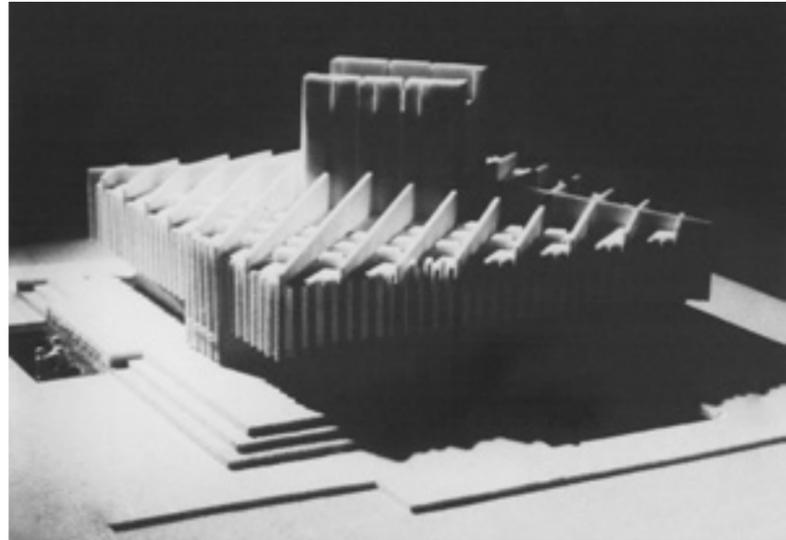

ДРАМТЕАТР НА 2000 МІСЦЬ НА ЛІВОМУ БЕРЕЗІ (ВАРІАНТИ)

Київ, Лівобережний центр

архітектор: Янош Віг

проект: 1976–1978

БЕНКЕТНИЙ КОРПУС ІНСТИТУТУ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Київ, вул. Юрія Ілленка 36/2

архітектор: Янош Віг

проект і реалізація: 1978–1985

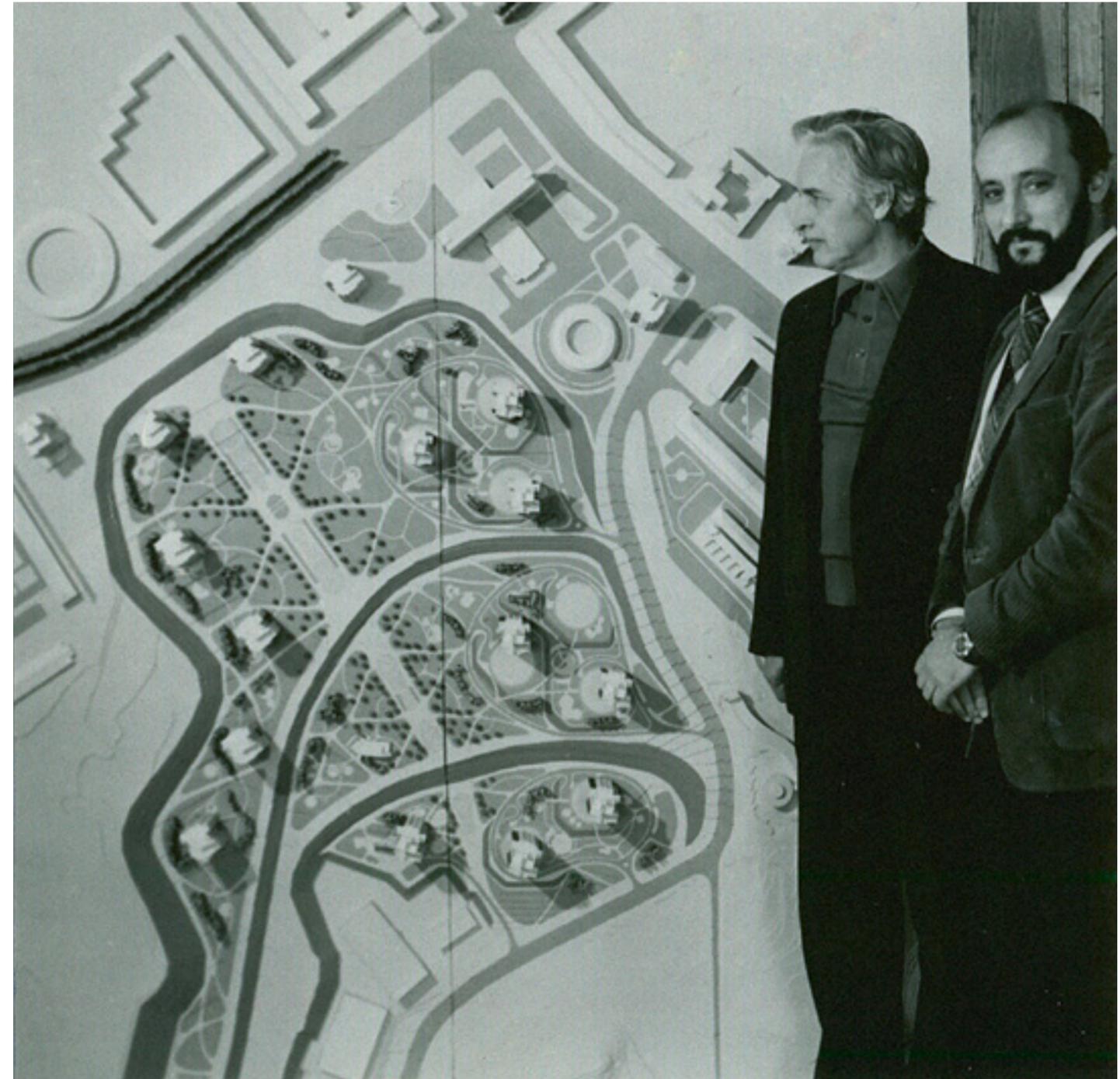

ЗАБУДОВА СТАРОНАВОДНИЦЬКОЇ БАЛКИ

Київ

архітектор: Янош Віг

концепція: 1982

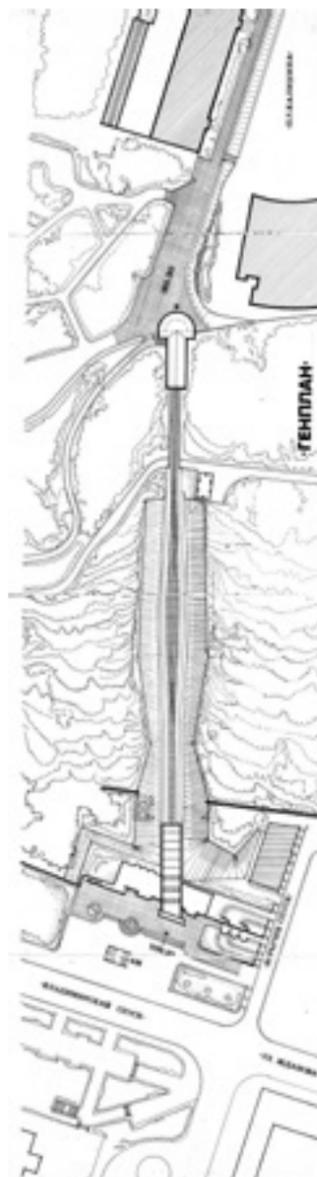

НИЖНЯ СТАНЦІЯ ФУНІКУЛЕРУ ІМ. А. В. ІВАНОВА

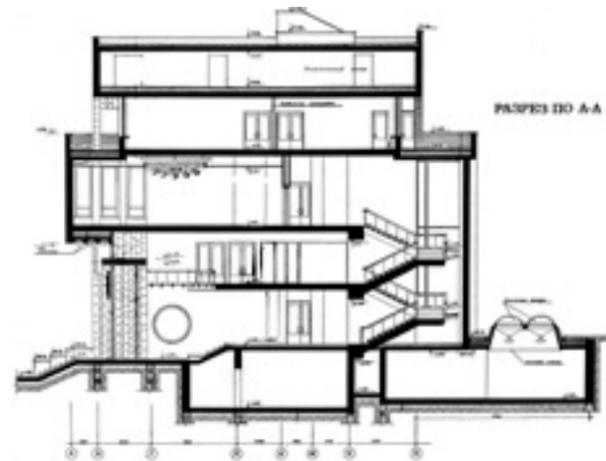
Київ, вул. Петра Сагайдачного 3

архітектор: Янош Віг

проект і реалізація: 1982–1984

ПОСОЛЬСТВО ФРАНЦІЇ
Київ, вул. Рейтарська 39
архітектор: Янош Віг
проект і реалізація: 1982–1987

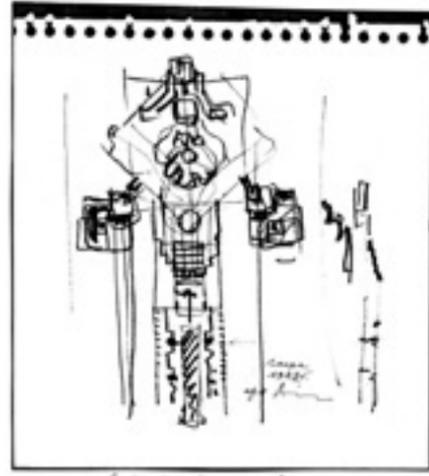

ЛІВОБЕРЕЖНИЙ ЦЕНТР

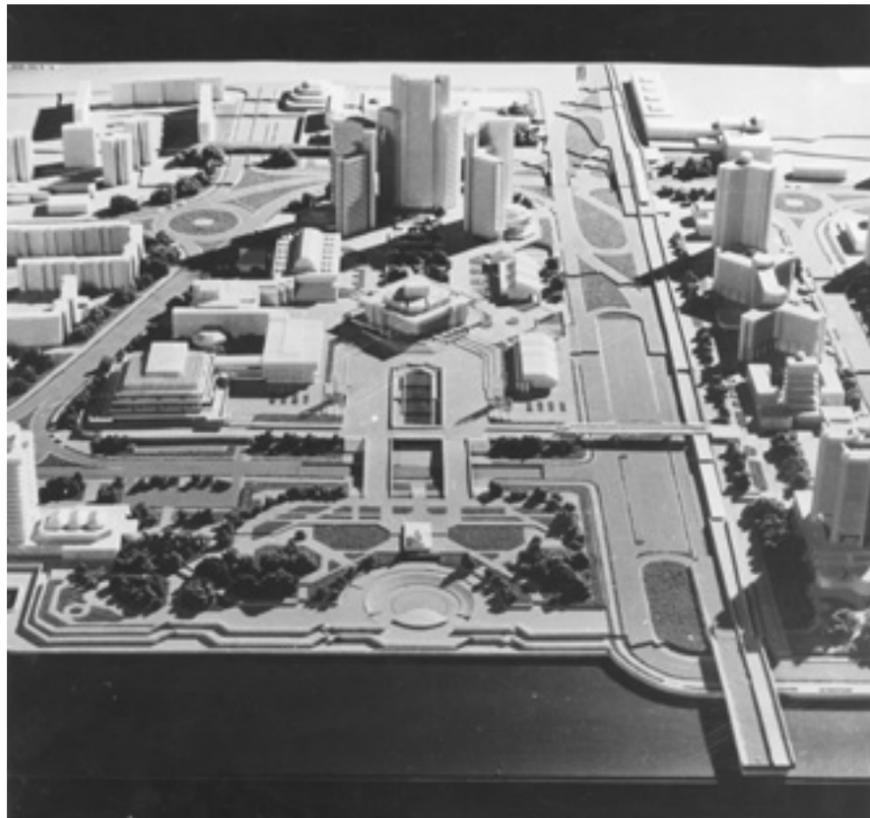
Київ, Броварський просп. — вул. Микільсько-Слобідська

архітектор: Янош Віг

містобудівна концепція: 1982–1995

*Висхідний план забудови на
приміщенні заводу «Ліфт» на вулиці
Микільсько-Слобідській, 200 м
від вулиці Броварської, Київ.
1982-1985 рр.*

*Експлікативний
план забудови
Спеціального центру на
Лівому бері р. Дніпро
в м. Києві.
Висхідний план
201 м на 250 м.
1982-1990-1995 рр.
арх. Янош Віг*

ДИТЯЧИЙ САДОК
Київ, вул. Старонаводницька
архітектор: Янош Віг
проект і реалізація: 1984–1988

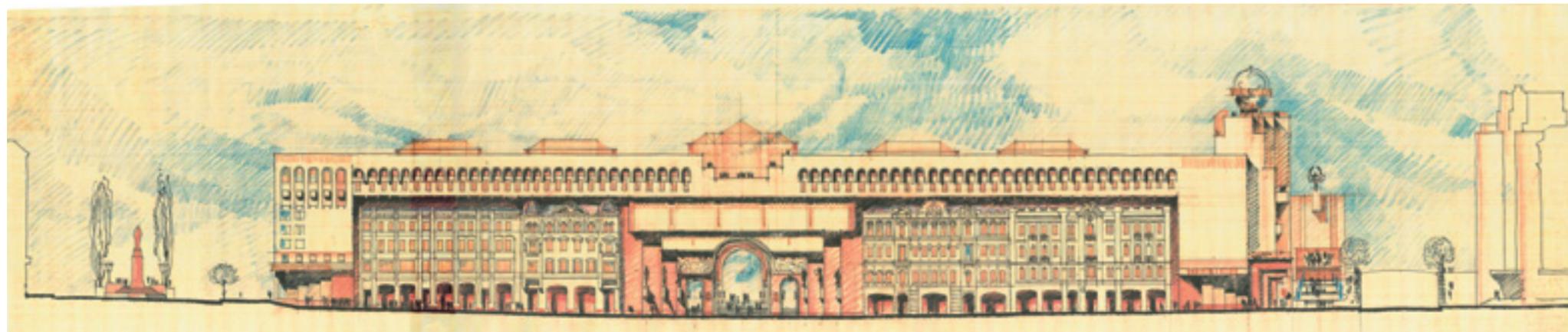
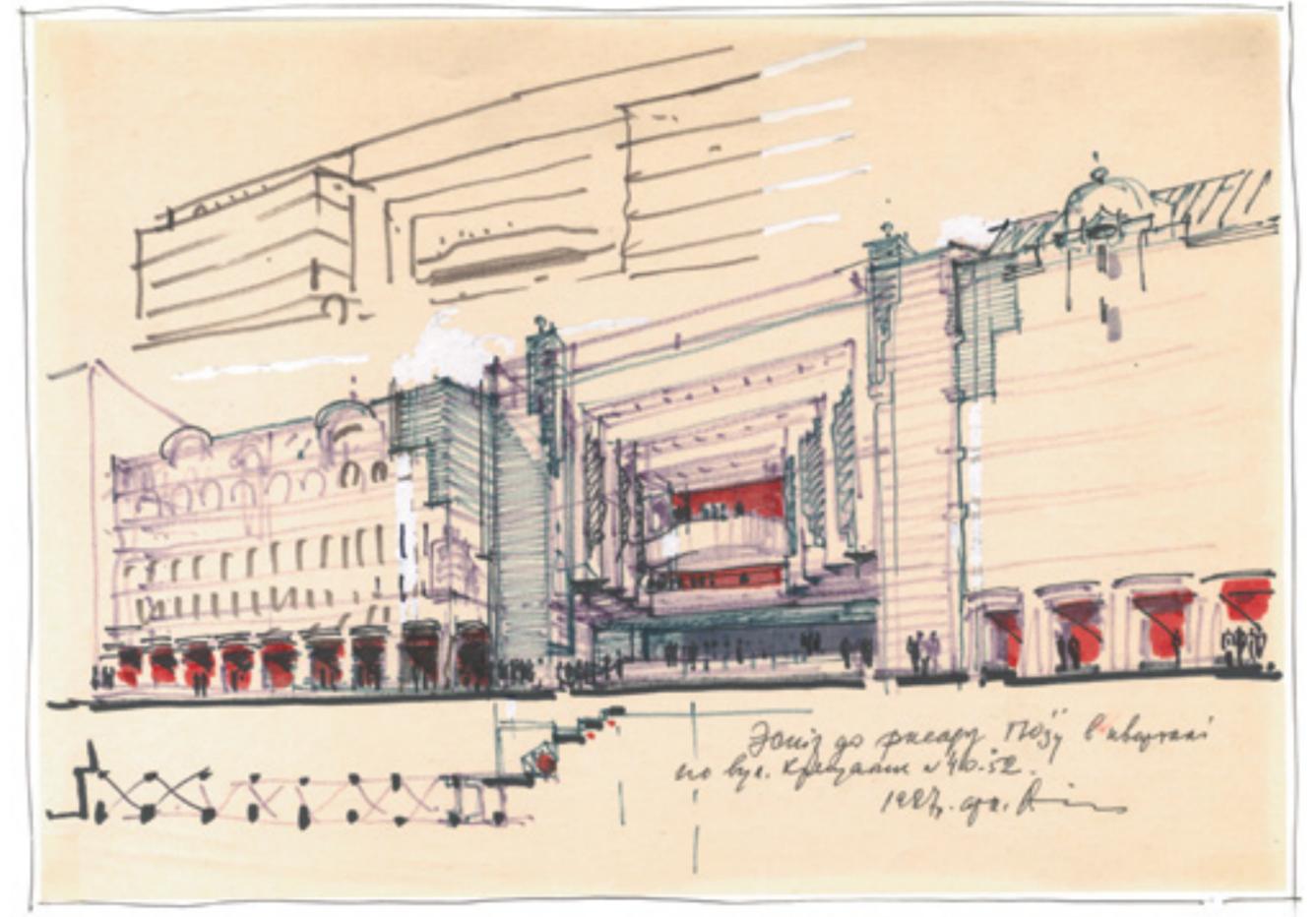
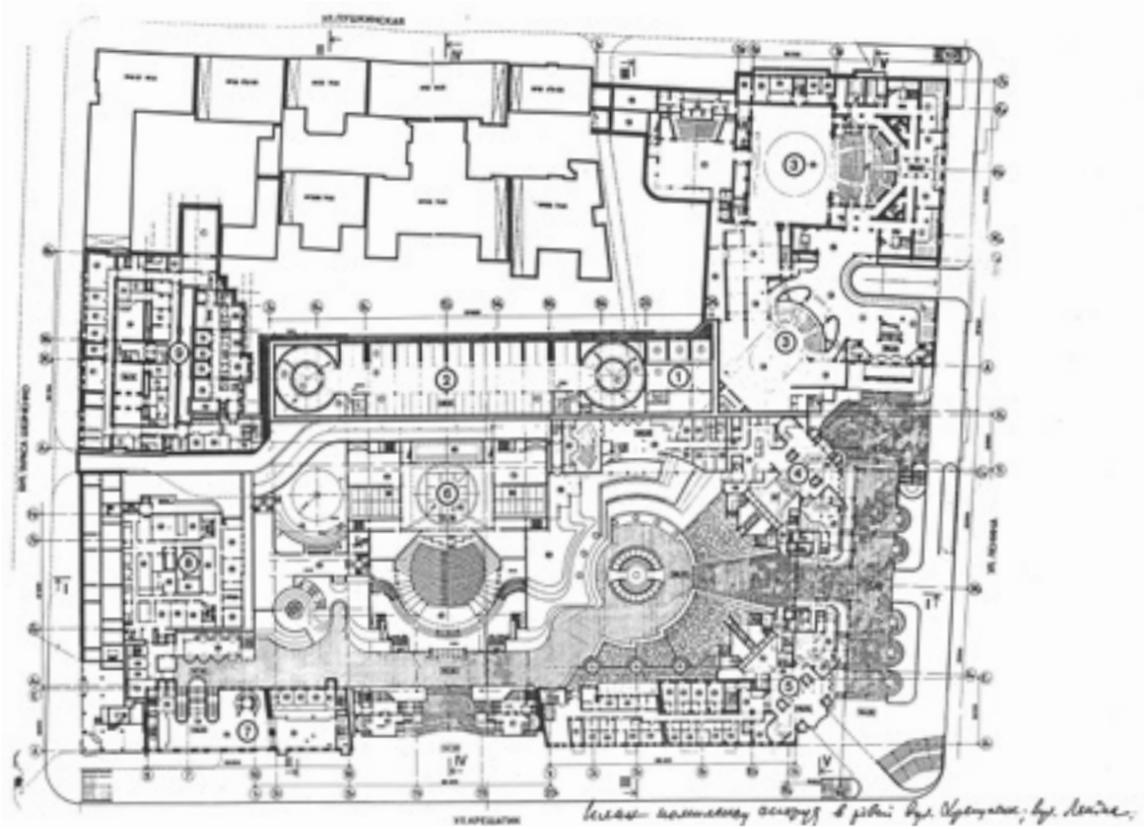

ТЕАТР ЮНОГО ГЛЯДАЧА

Київ, вул. Хрещатик 44-46

архітектор: Янош Віг

проект: 1987

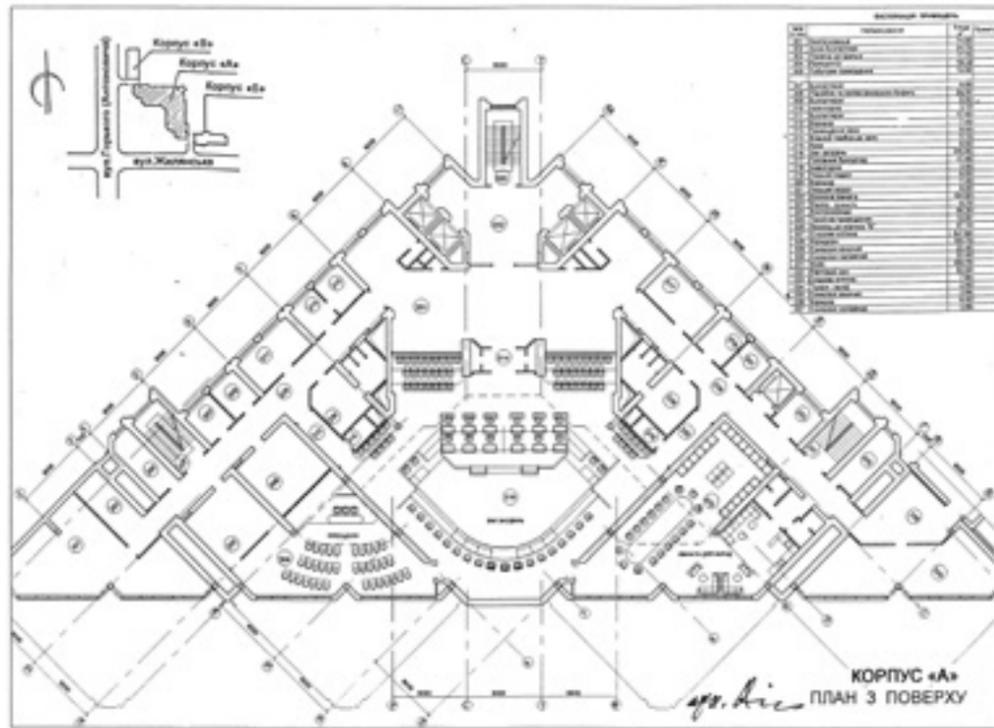

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

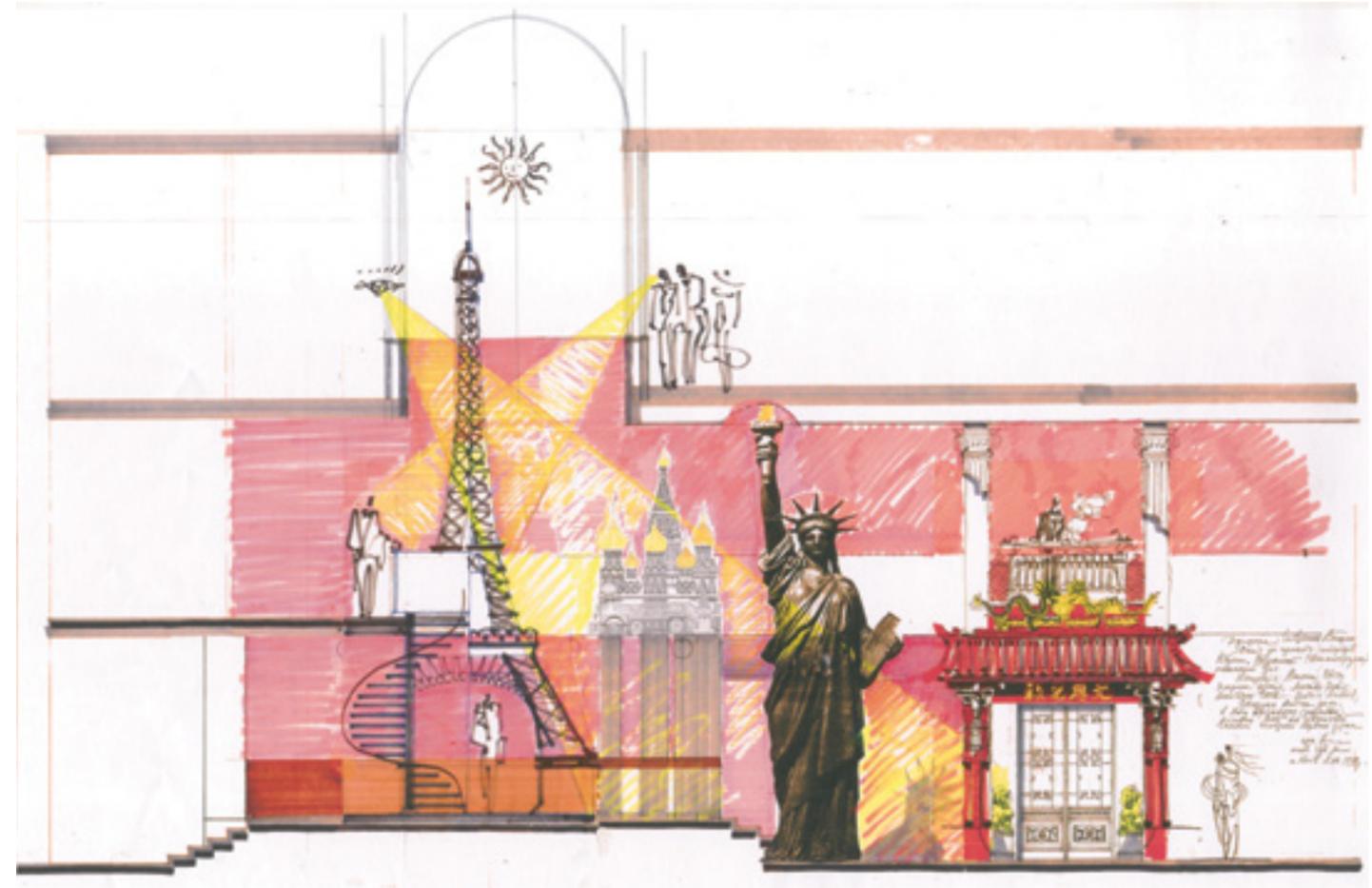
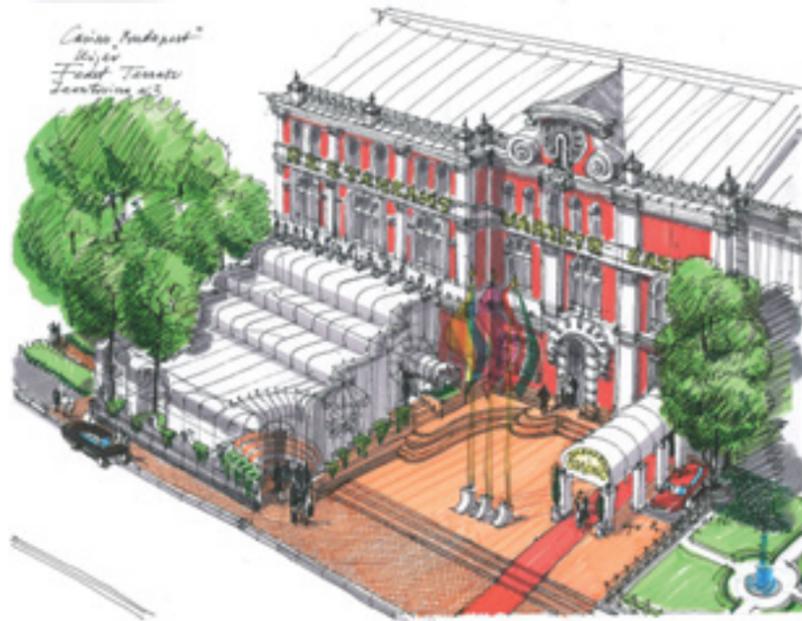
Київ, вул. Антоновича 33

архітектор: Янош Віг

проект: 1991–2002

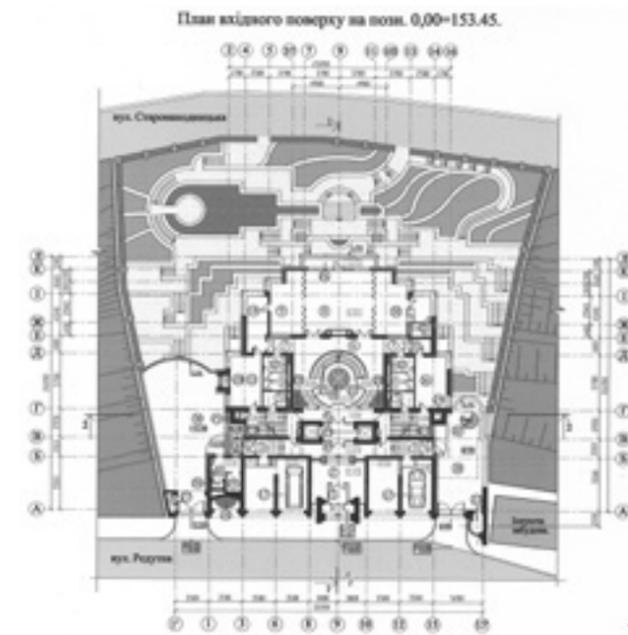
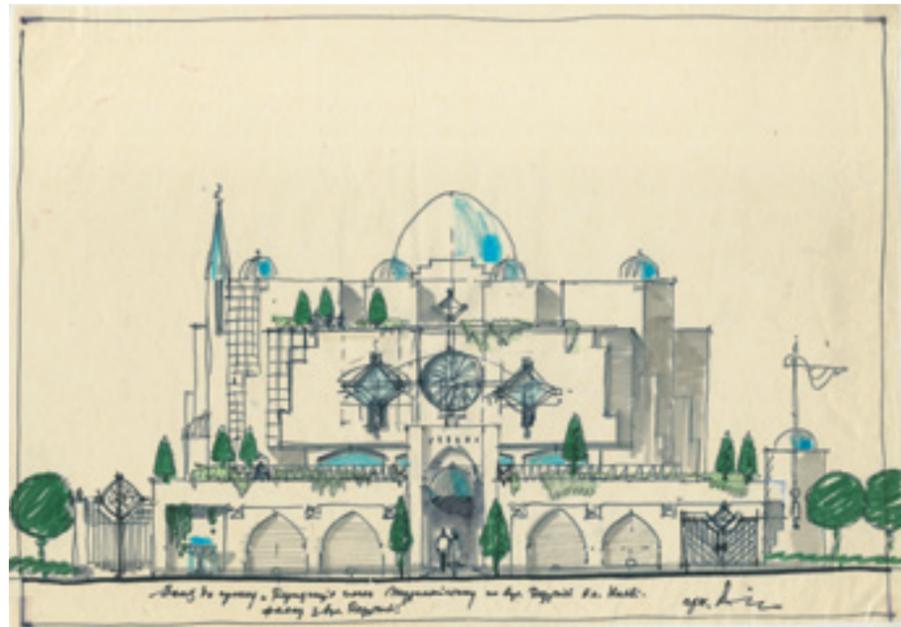
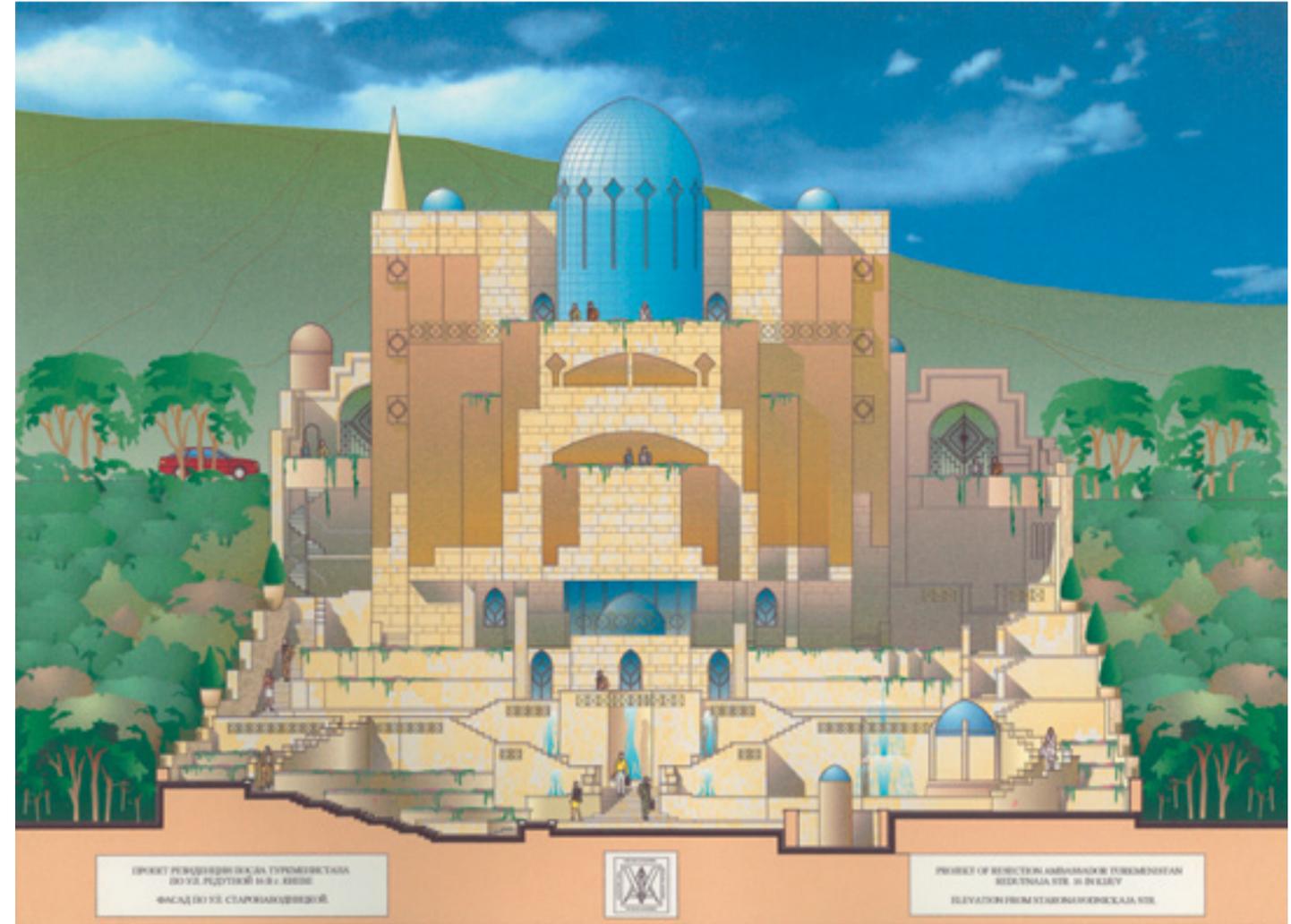
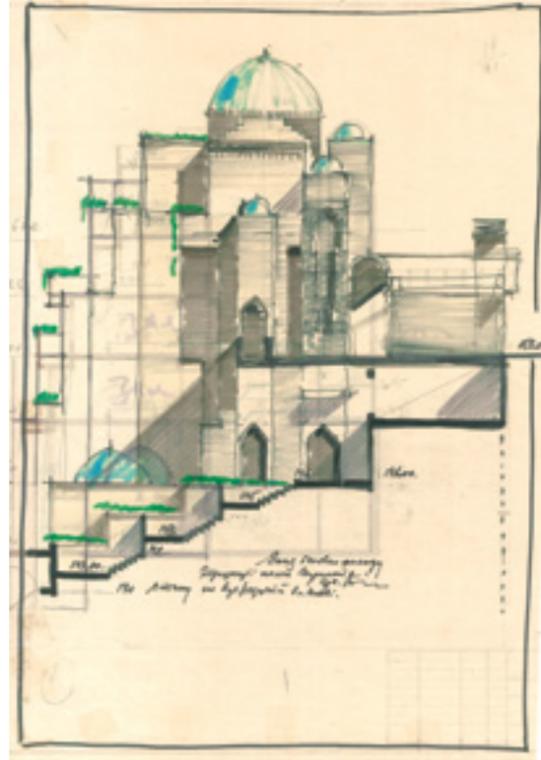

КАЗИНО «БУДАПЕШТ»
Київ, вул. Леонтовича 1А
архітектор: Янош Віг
проект і реалізація: 1995

ПОСОЛЬСТВО ТУРКМЕНИСТАНУ В УКРАЇНІ

Київ, вул. Редутна 6
архітектор: Янош Віг
проект: 1996

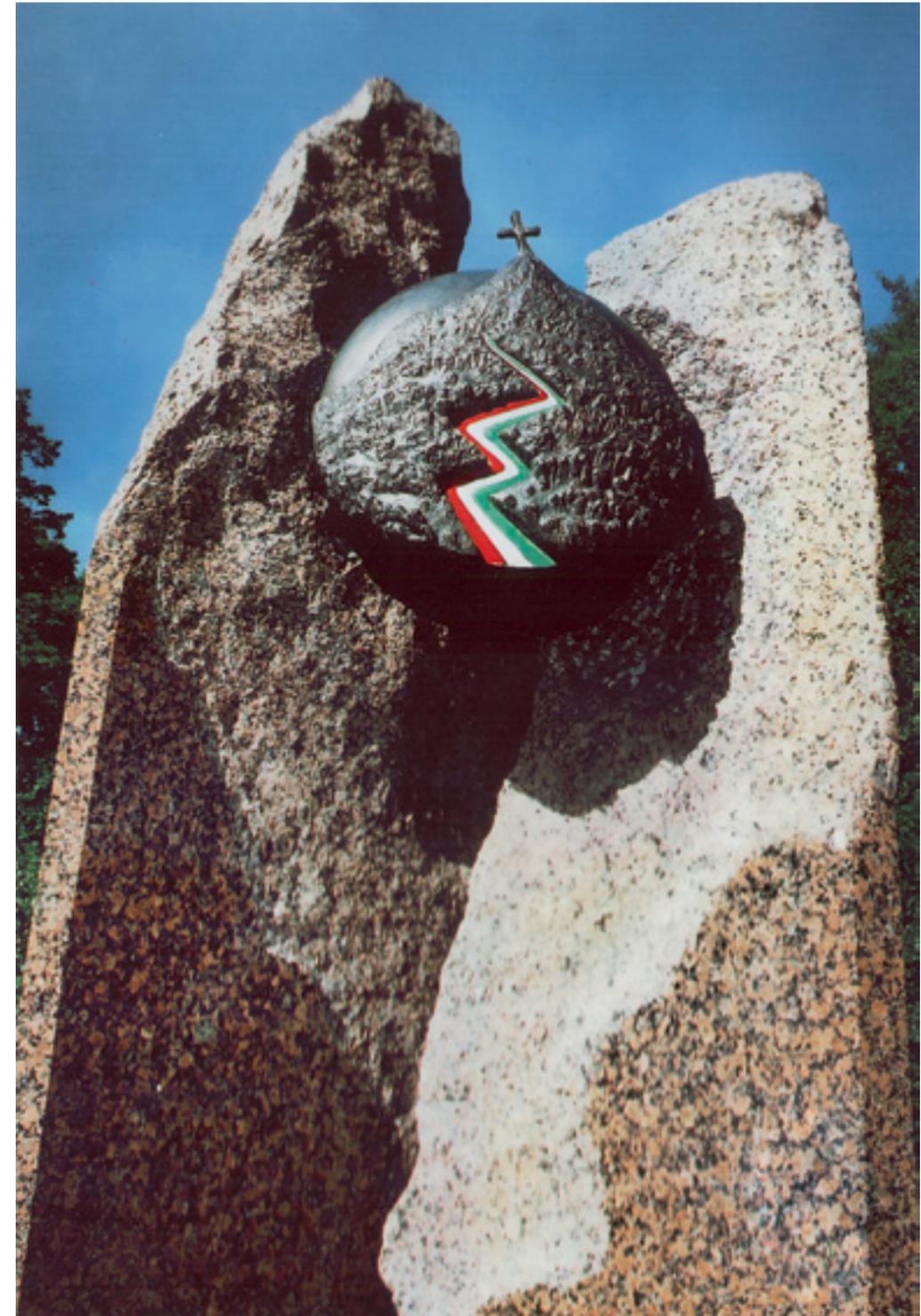
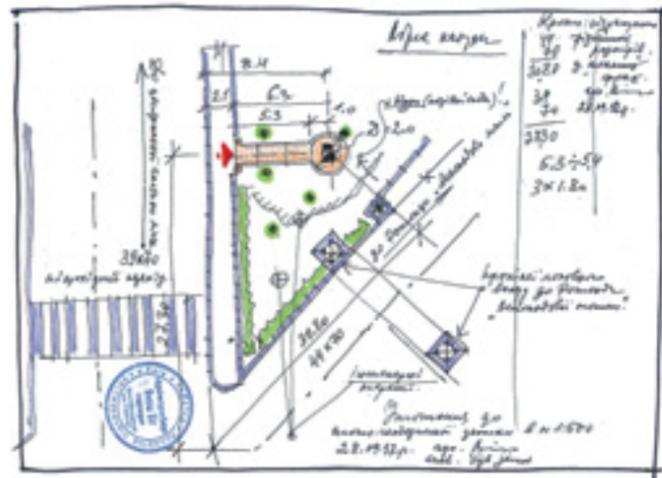

ПАМ'ЯТНИЙ ЗНАК В УГОРСЬКОМУ УРОЧИЩІ

Київ, Аскольдова могила

архітектор: Янош Віг

проект і реалізація: 1996

ВІДТВОРЕННЯ СТРИТЕНСЬКОЇ ЦЕРКВИ

Київ, стрілка Великої Житомирської та Стрітенської (Львівська пл.)

архітектор: Янош Віг

проект: 1998

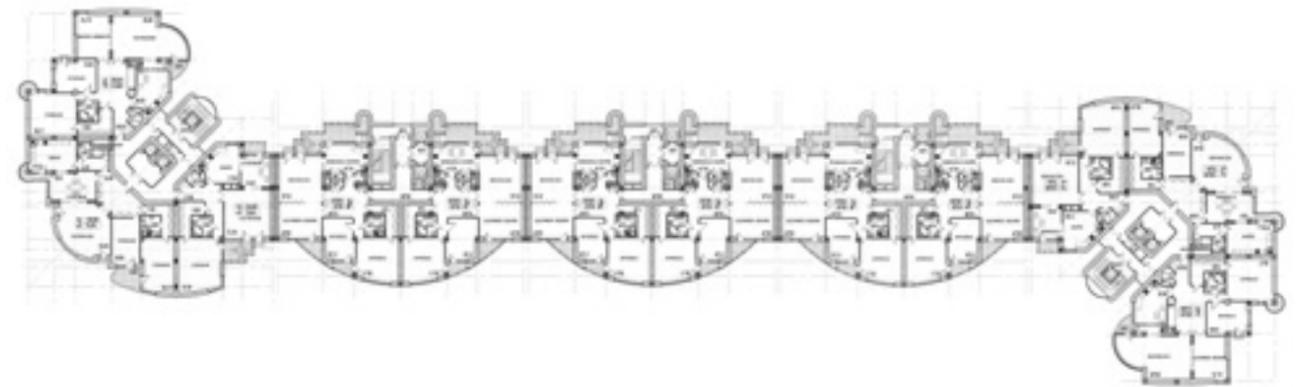
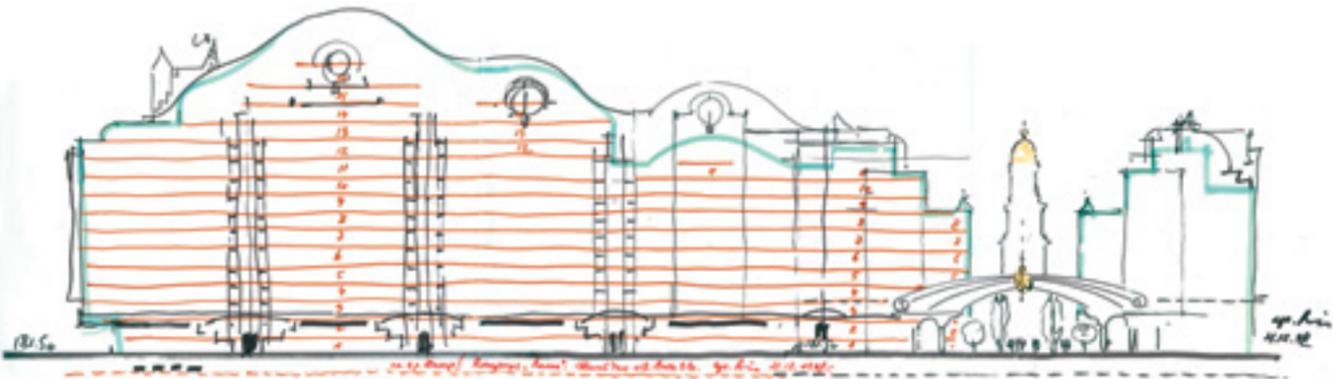
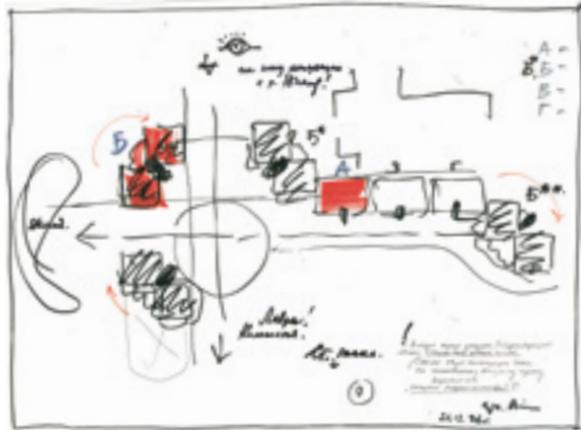
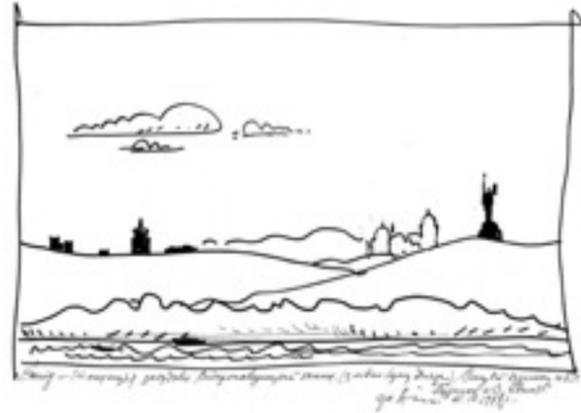

ЖИТЛОВИЙ БУДИНОК «ХВИЛЯ»

Київ, бул. Лесі Українки 13

архітектор: Янош Віг

проект і реалізація: 1999–2002

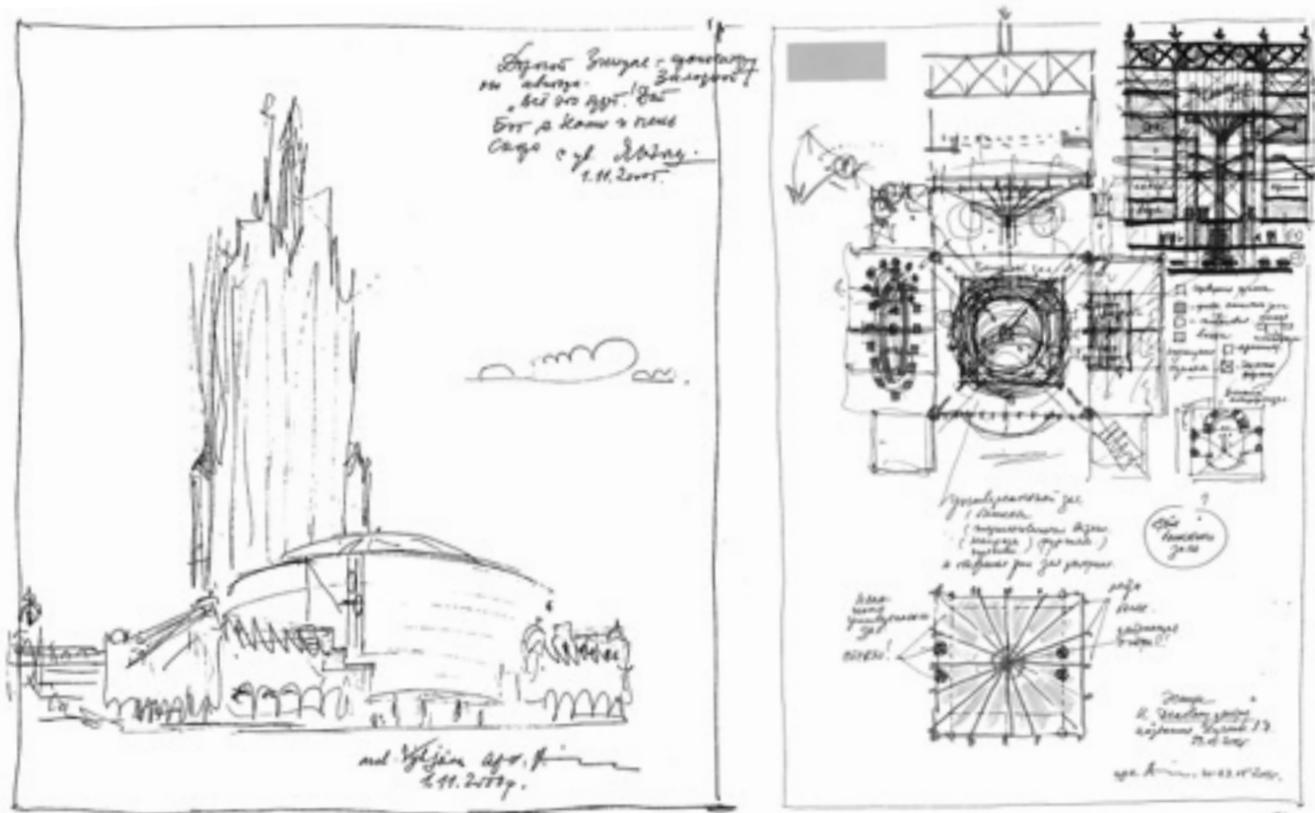

БЕССАРАБСЬКИЙ КВАРТАЛ: ВАРІАНТ, ЗАТВЕРДЖЕНИЙ УРЯДОМ

Київ, Бессарабська площа

архітектор: Янош Віг

проект: 2000–2001

Вхідний портал

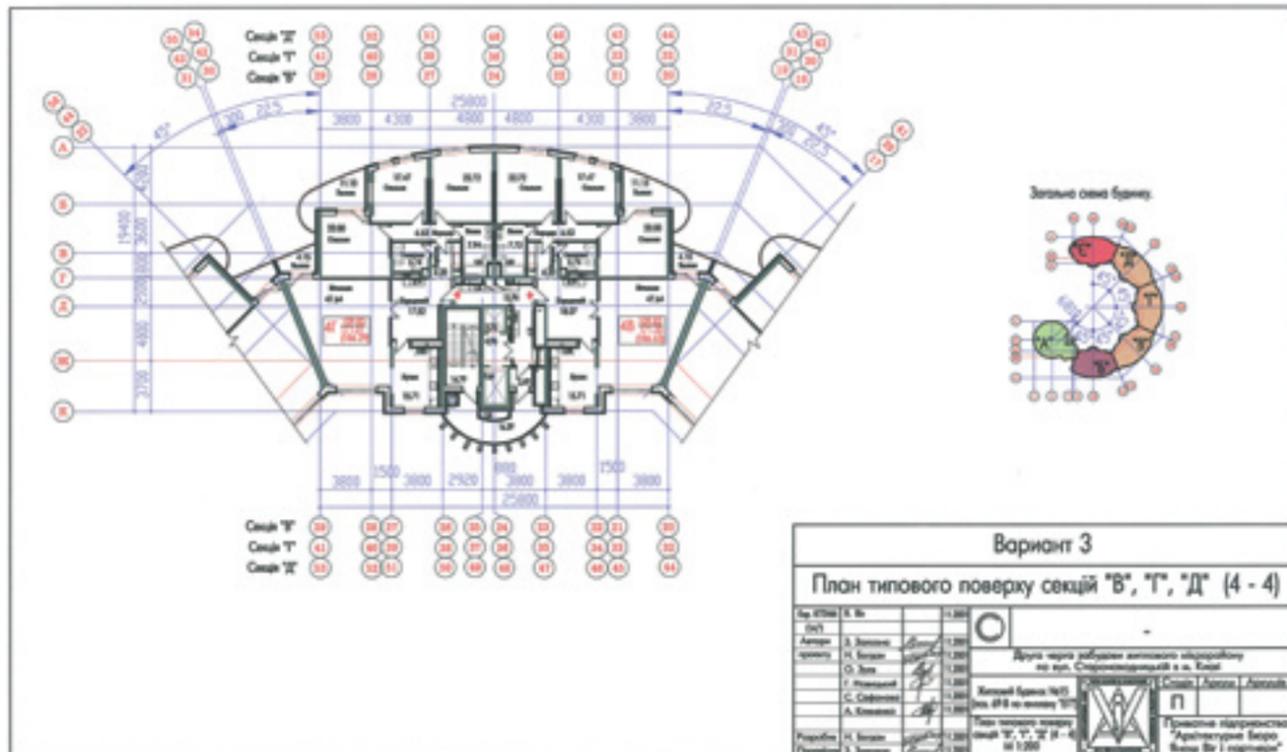
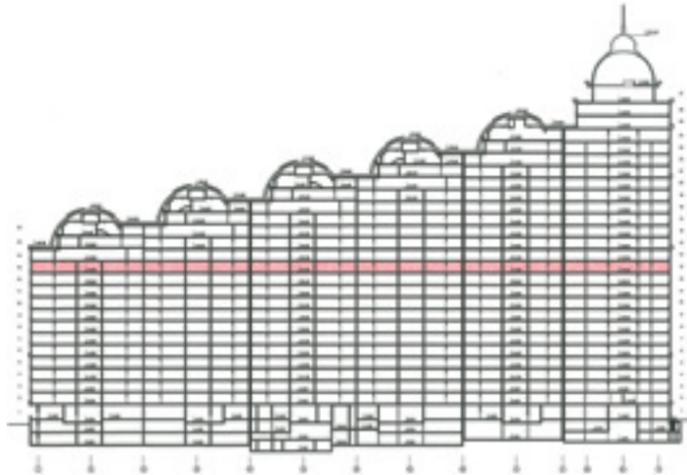

ЖИТЛОВИЙ БУДИНОК

Київ, вул. Старонаводницька 15

архітектор: Янош Віг

проект і реалізація: 2001–2009

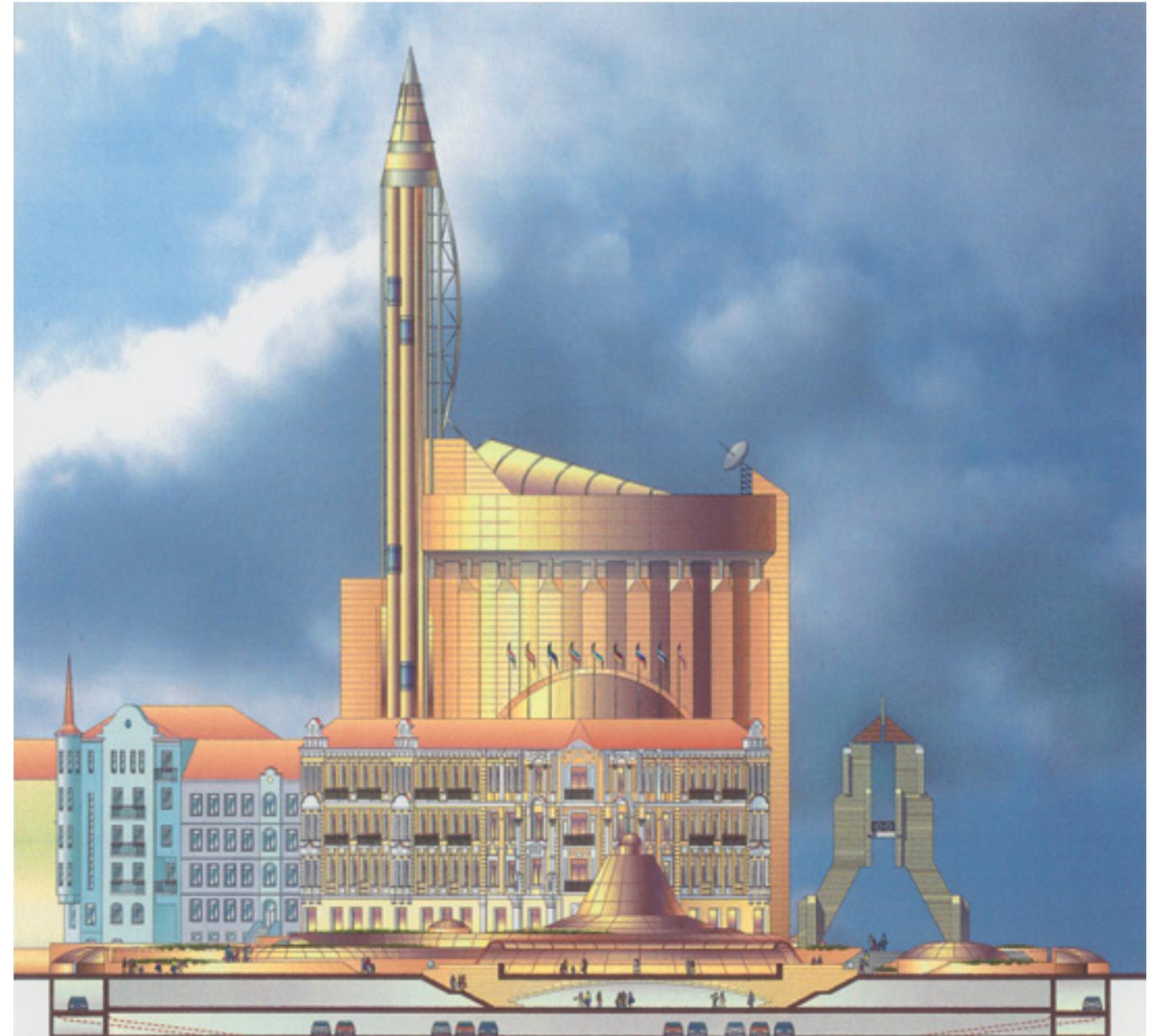
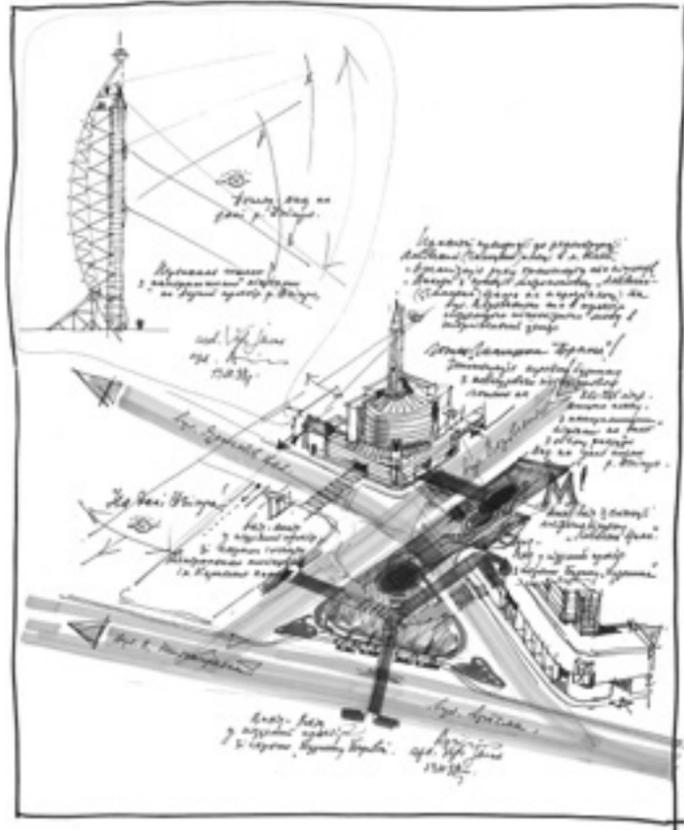

ГОТЕЛЬ «ГАЛИЦЬКА БРАМА»

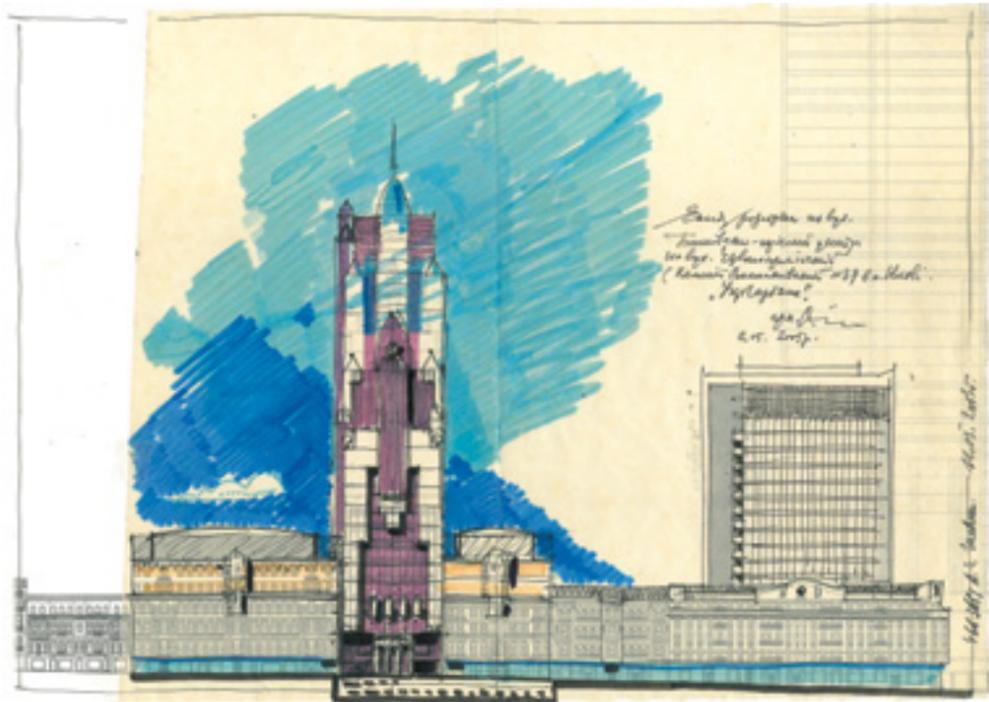
Київ, Львівська площа

архітектор: Янош Віг

проект: 2002

БУДІВЛЯ УКРГАЗБАНКУ
Київ, вул. Велика Васильківська 39
архітектор: Янош Віг
проект: 2003–2005

БУДИНОК «КІНГ САЙЗ»

Київ, вул. Старонаводницька 12 (4В)

архітектор: Янош Віг

проект і реалізація: 2004–2009

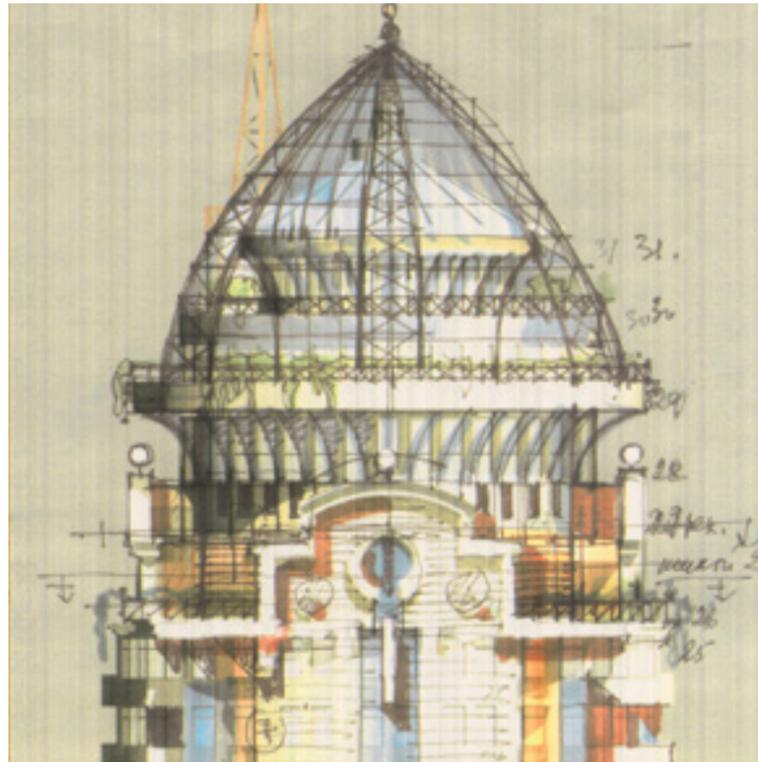

ЖИТЛОВИЙ БУДИНОК

Київ, вул. Старонаводницька 14 (6Б)

архітектор: Янош Віг

проект і реалізація: 2004–2009

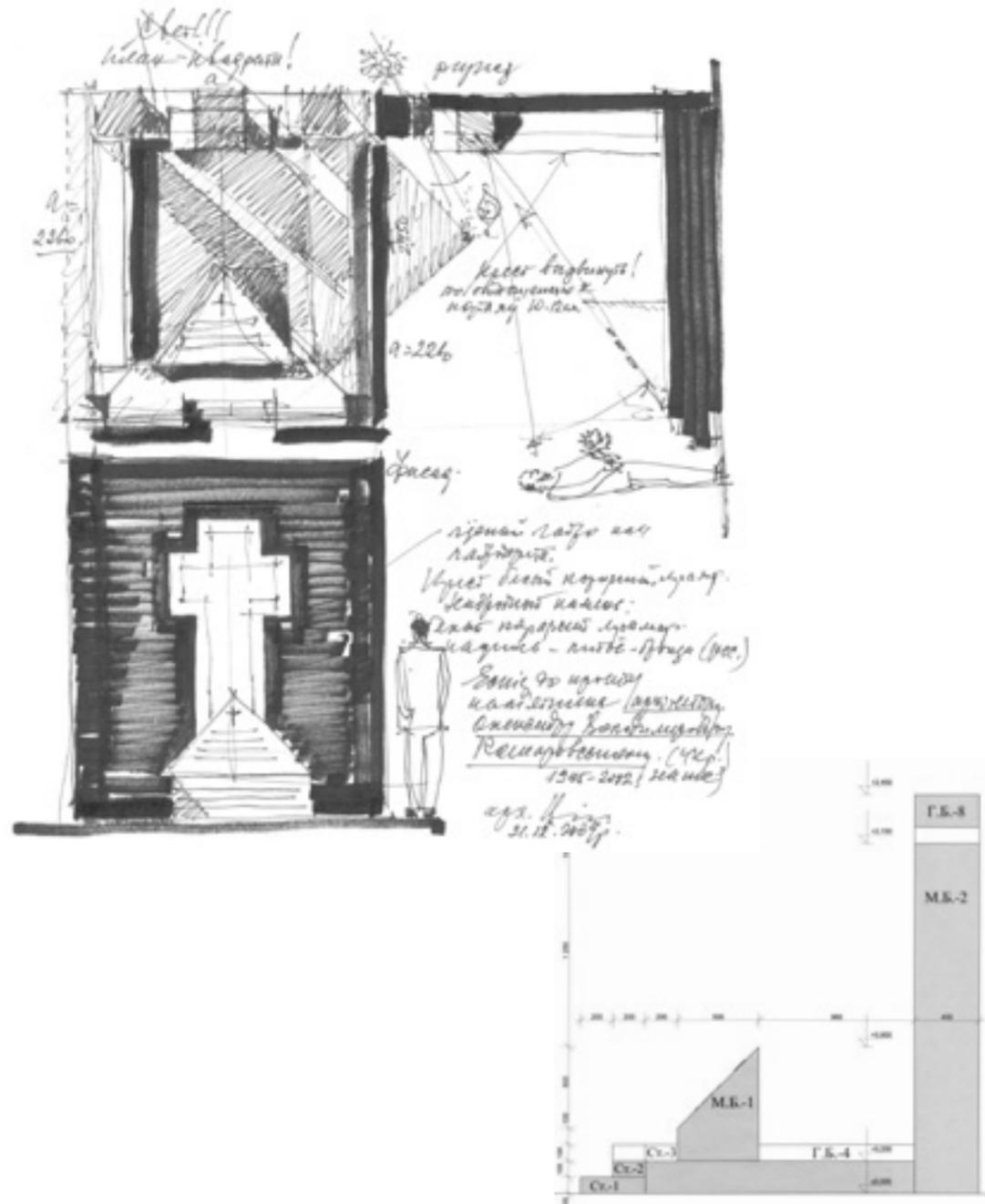

ПАМ'ЯТНИК АРХІТЕКТОРУ ОЛЕКСАНДРУ КОМАРОВСЬКОМУ

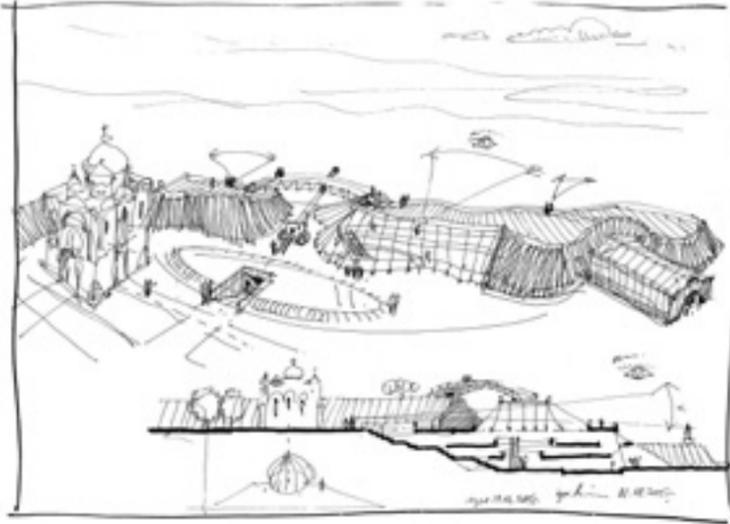
Київ, Байковий цвинтар

архітектор: Янош Віг

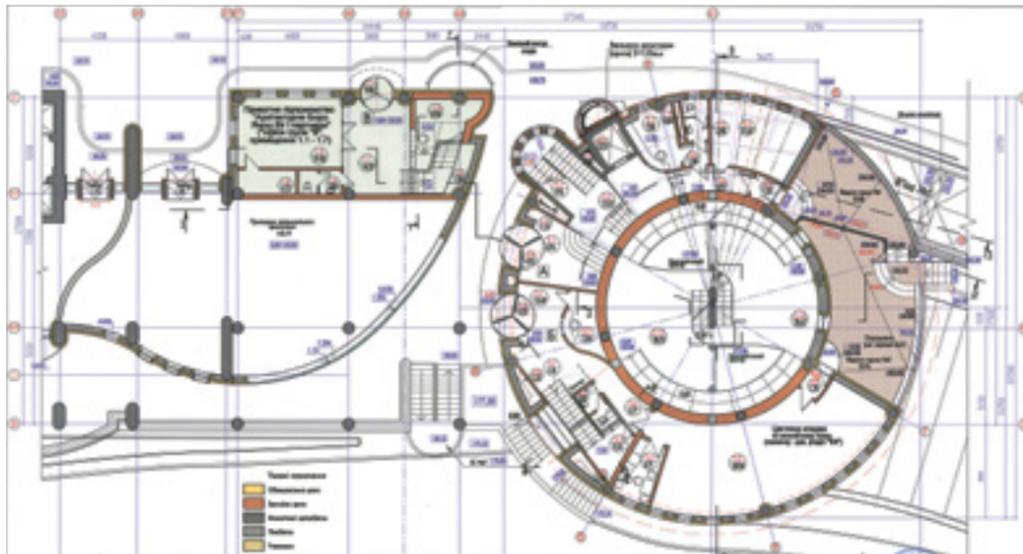
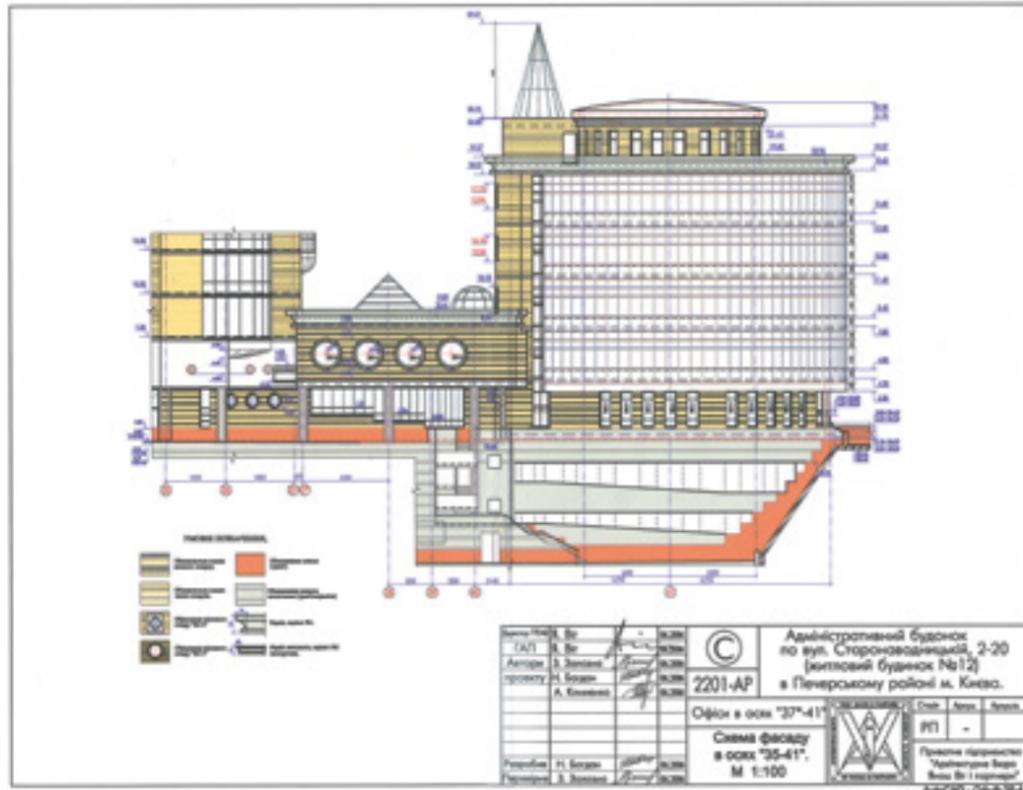
проект і реалізація: 2005

МУЗЕЙ ІСТОРІЇ КИЄВА
Київ, Лаврський пров. 9
архітектор: Янош Віг
проект: 2005

АДМІНІСТРАТИВНА БУДІВЛЯ
 Київ, вул. Старонаводницька 4В (№ 37-41)
 архітектор: Янош Віг
 проєкт і реалізація: 2006

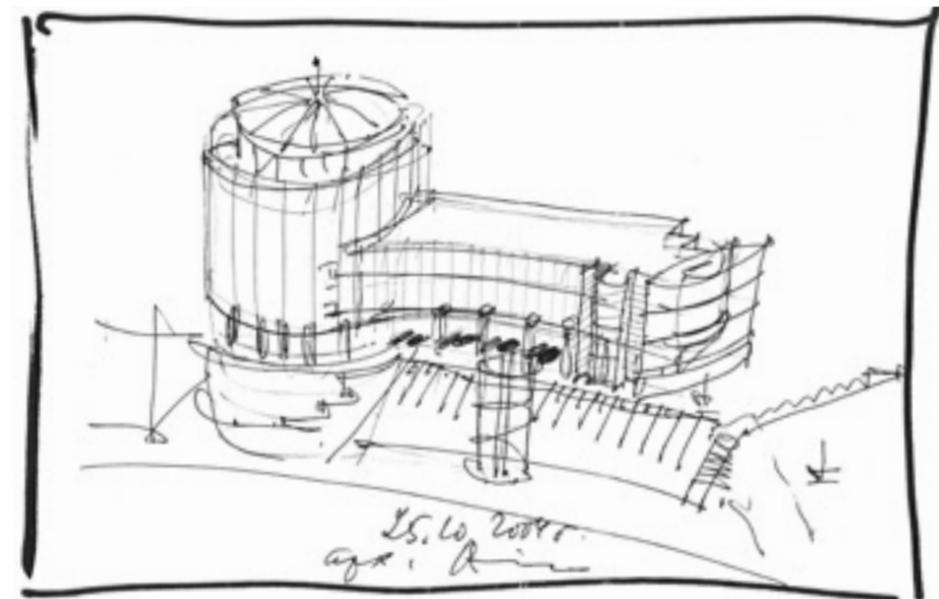
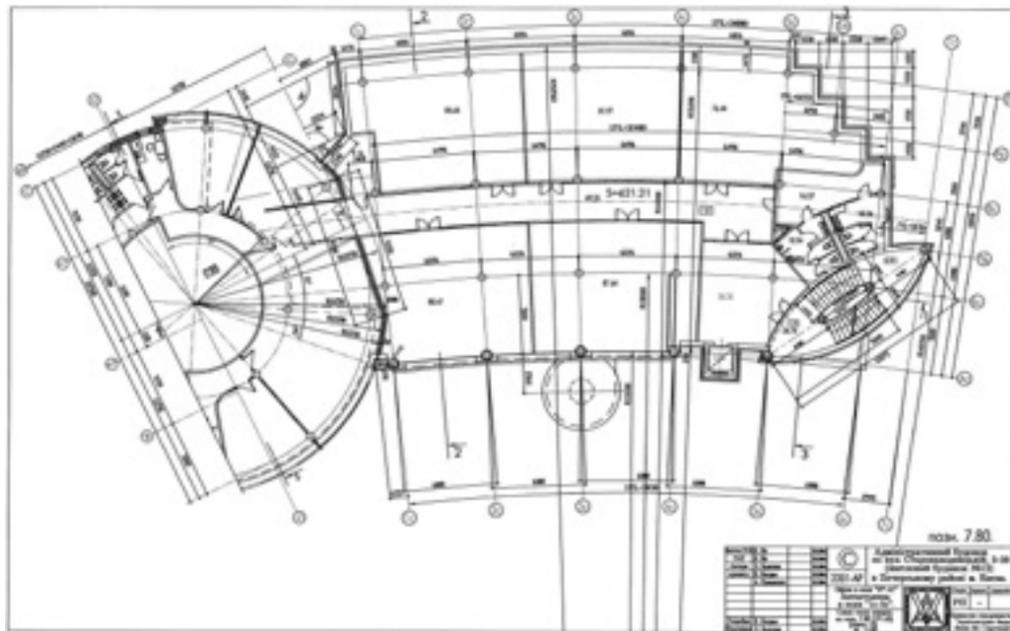
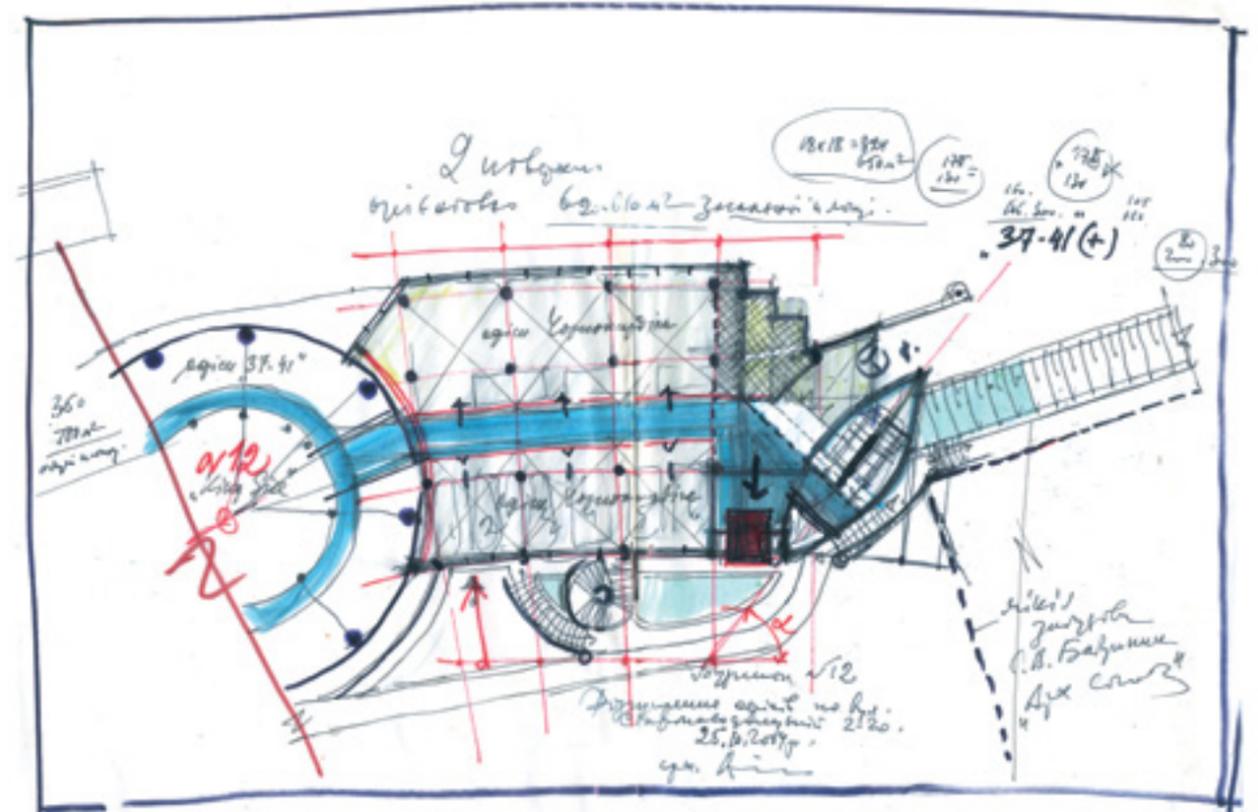
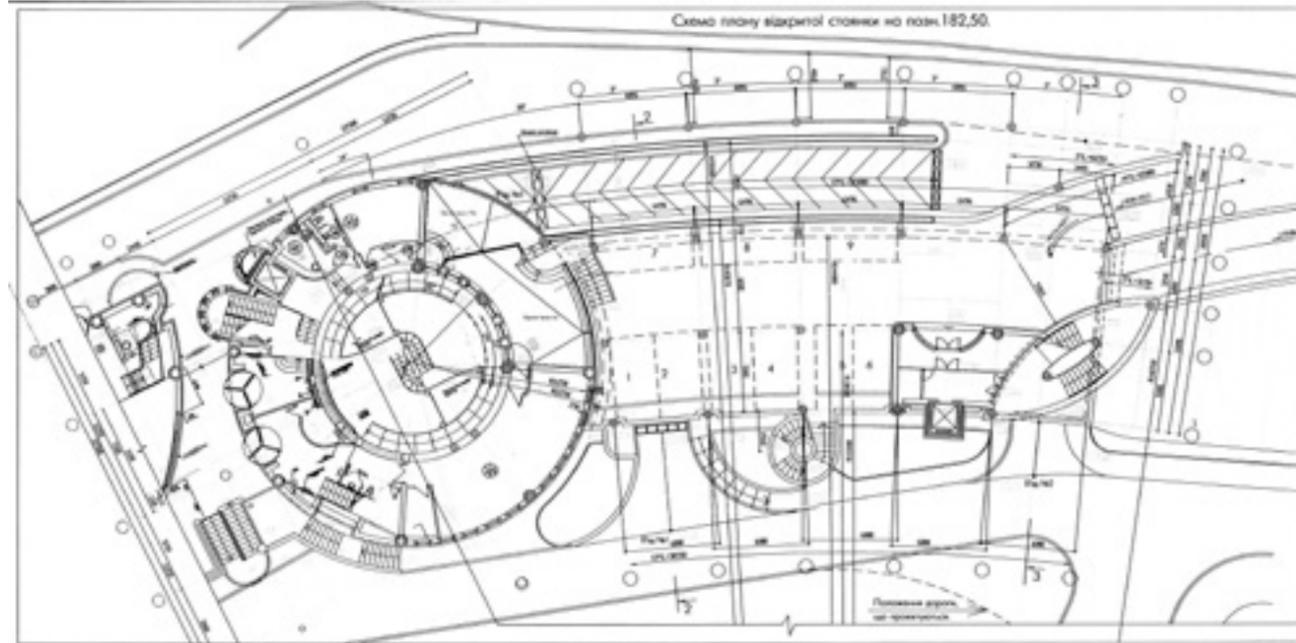

ОФІС ЧОРНОМИРДІНА ВІКТОРА СТЕПАНОВИЧА

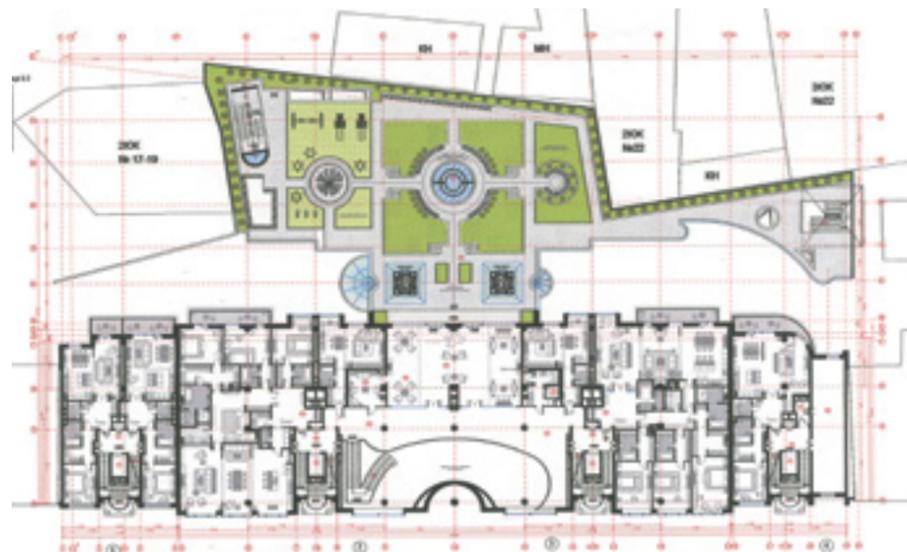
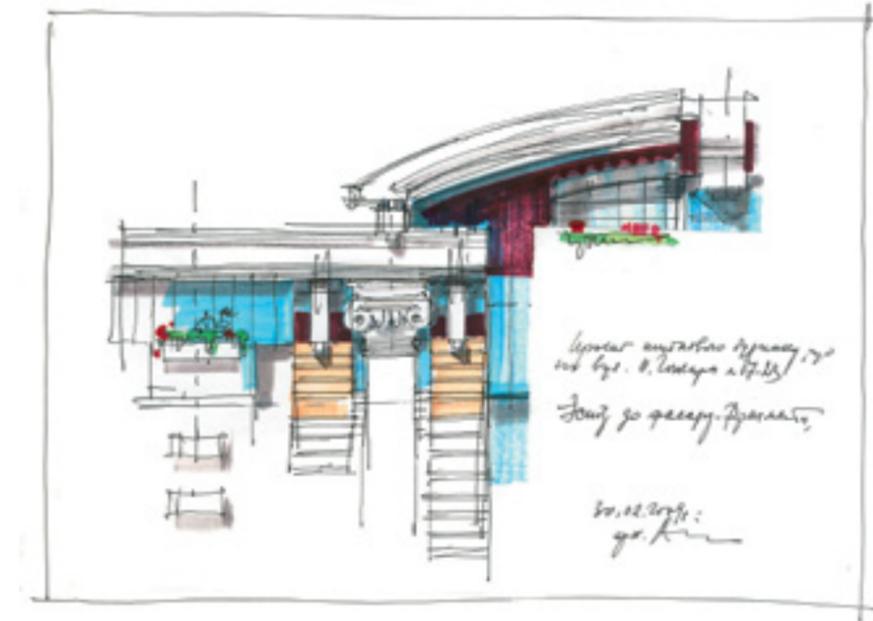
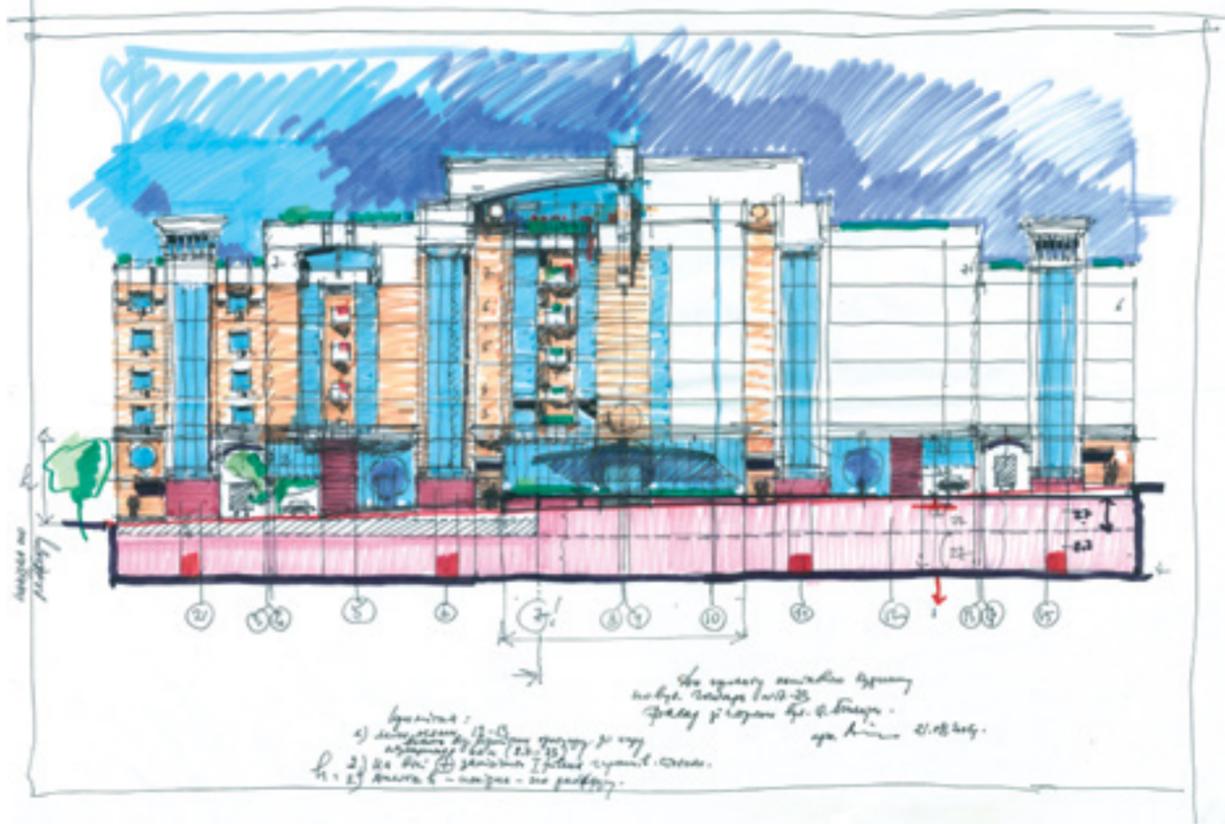
Київ, вул. Старонаводницька 12 (4Г)

архітектор: Янош Віг

проект: 2006

ЖИТЛОВИЙ КОМПЛЕКС
Київ, вул. Олеса Гончара 17-23
архітектор: Янош Віг
проект: 2006

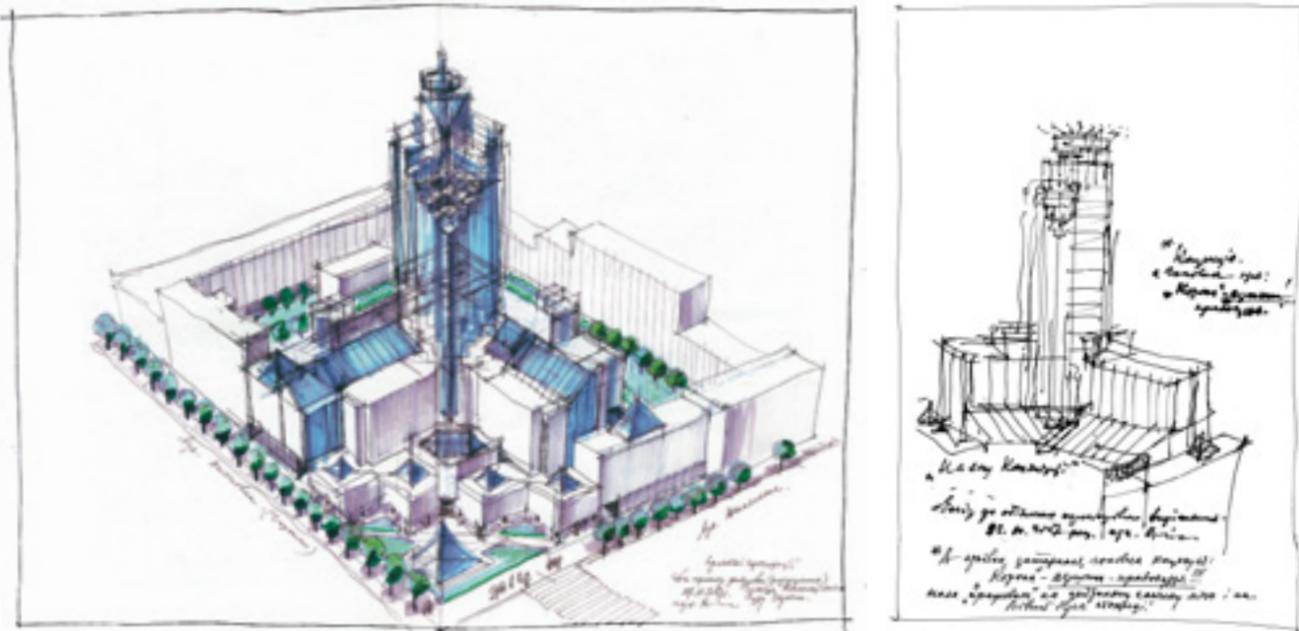

КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ

Київ, вул. Антоновича 33

архітектор: Янош Віг

концепція розширення: 2007

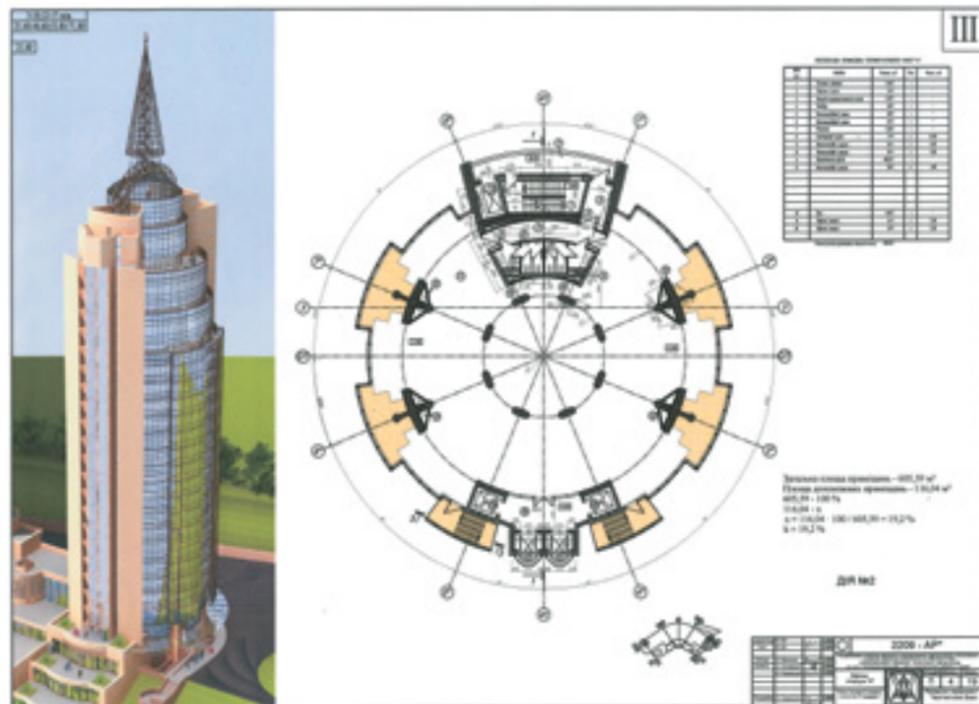

ОФІСНО-ТОРГОВЕЛЬНИЙ КОМПЛЕКС

Київ, Старонаводницька балка

архітектор: Янош Віг

проект: 2007–2009

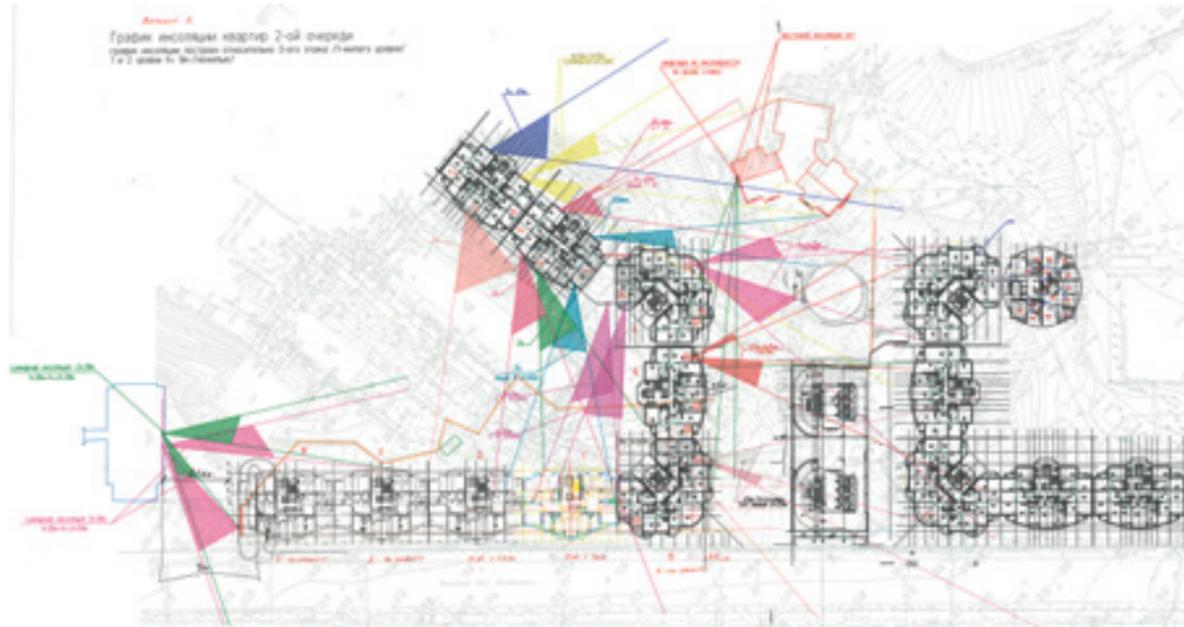
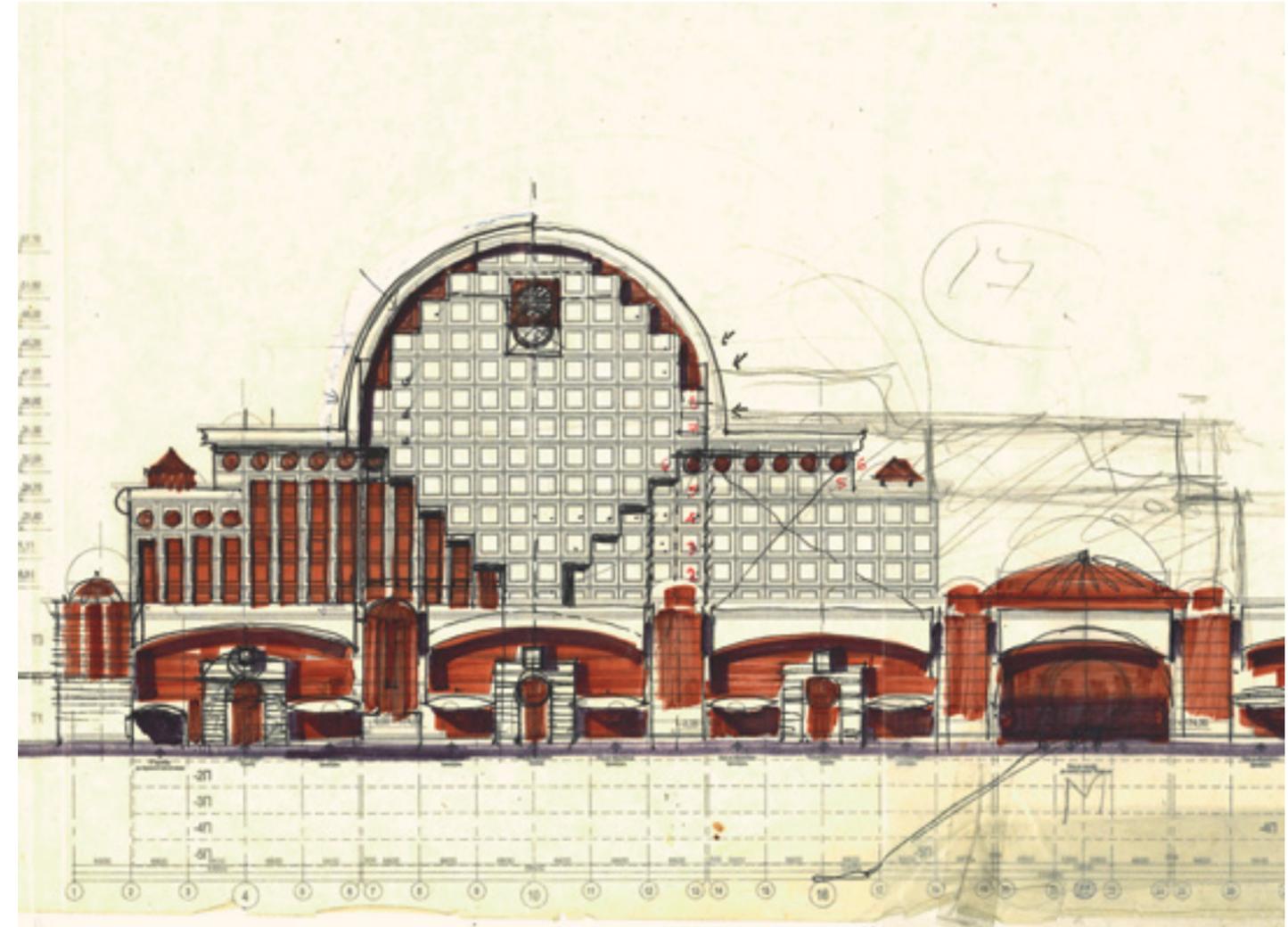

РОЗШИРЕННЯ ЖИТЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

Київ, бул. Лесі Українки 7-9

архітектор: Янош Віг

ескіз: 2009

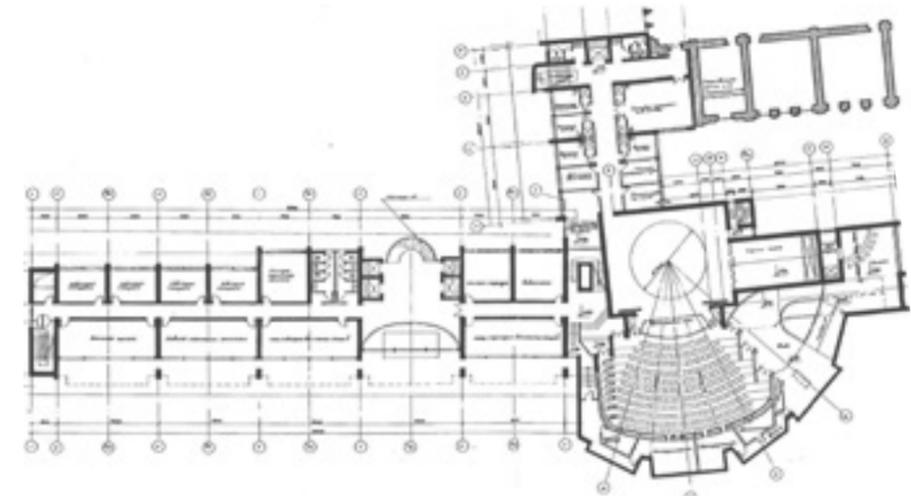
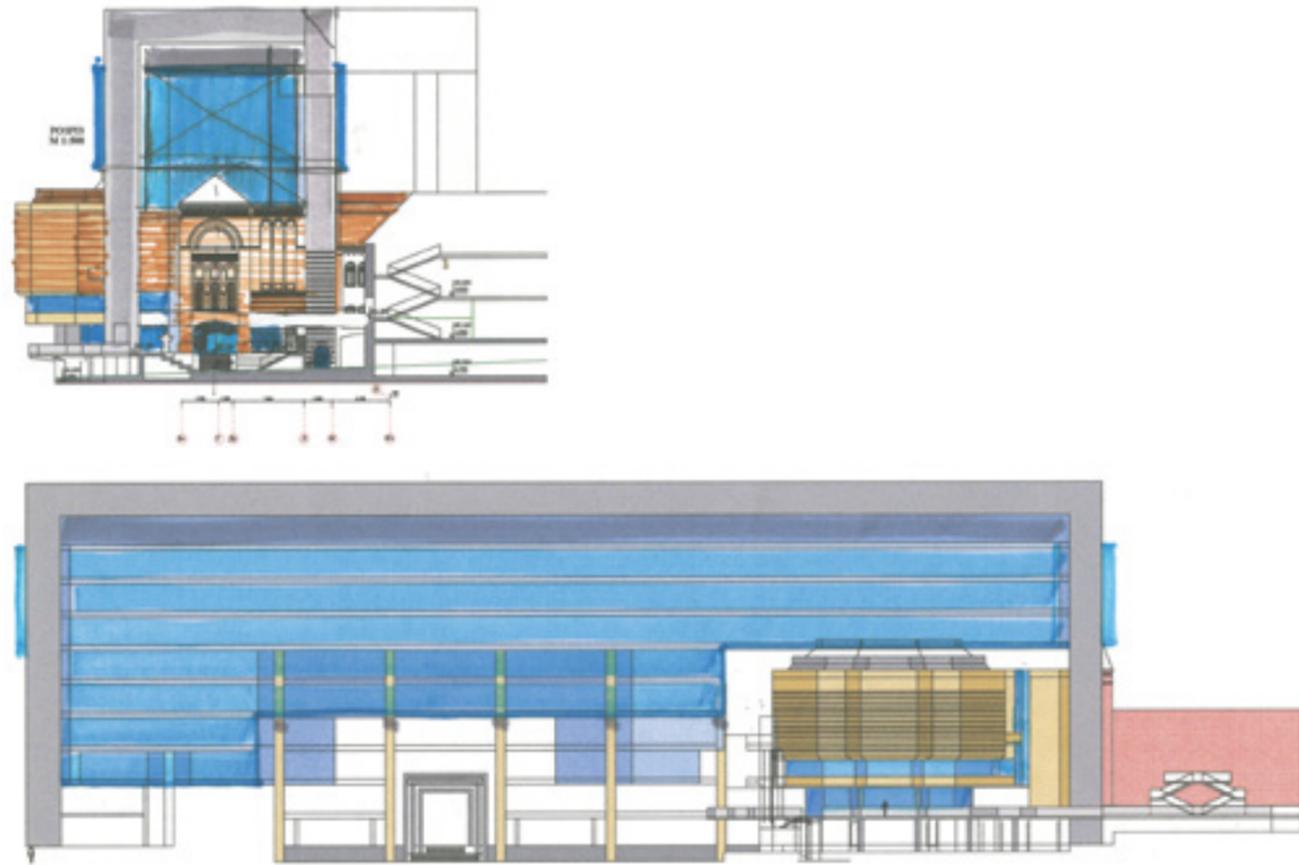

РОЗШИРЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО КОРПУСУ ІНСТИТУТУ ІМ. І. К. КАРПЕНКА-КАРОГО

Київ, Львівська площа

архітектор: Янош Віг

проект: 2011

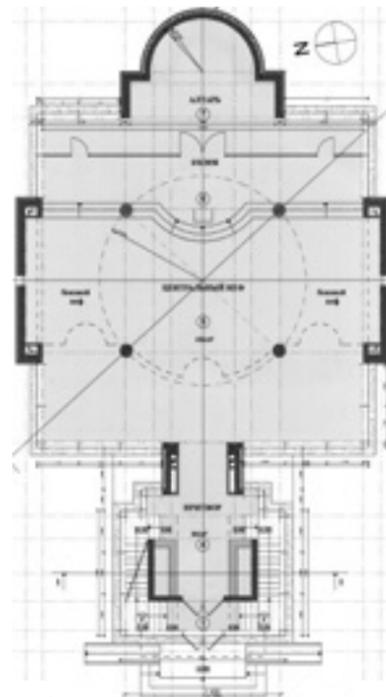
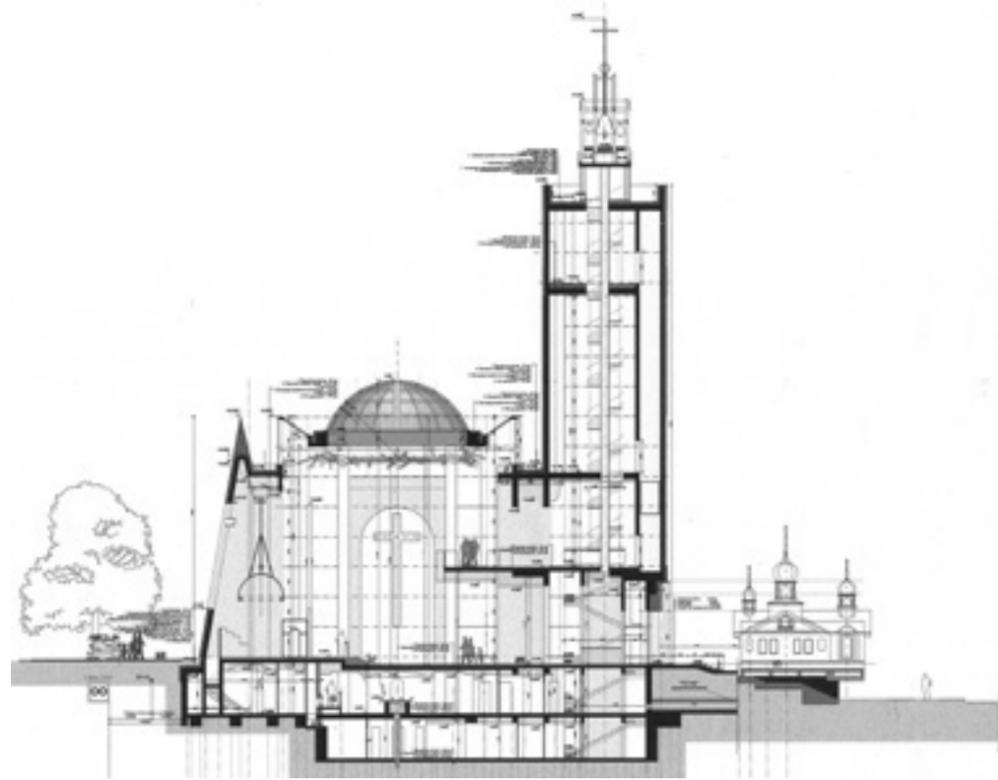

СТРІТЕНСЬКА ЦЕРКВА

Київ, стрілка Великої Житомирської та Стрітенської (Львівська пл.)

архітектор: Янош Віг

проект: 2012

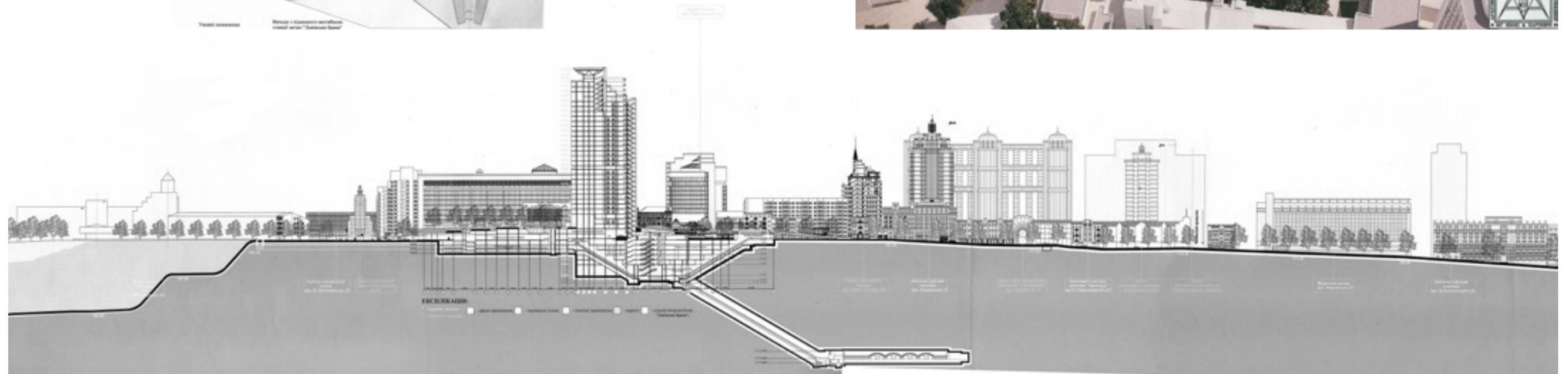
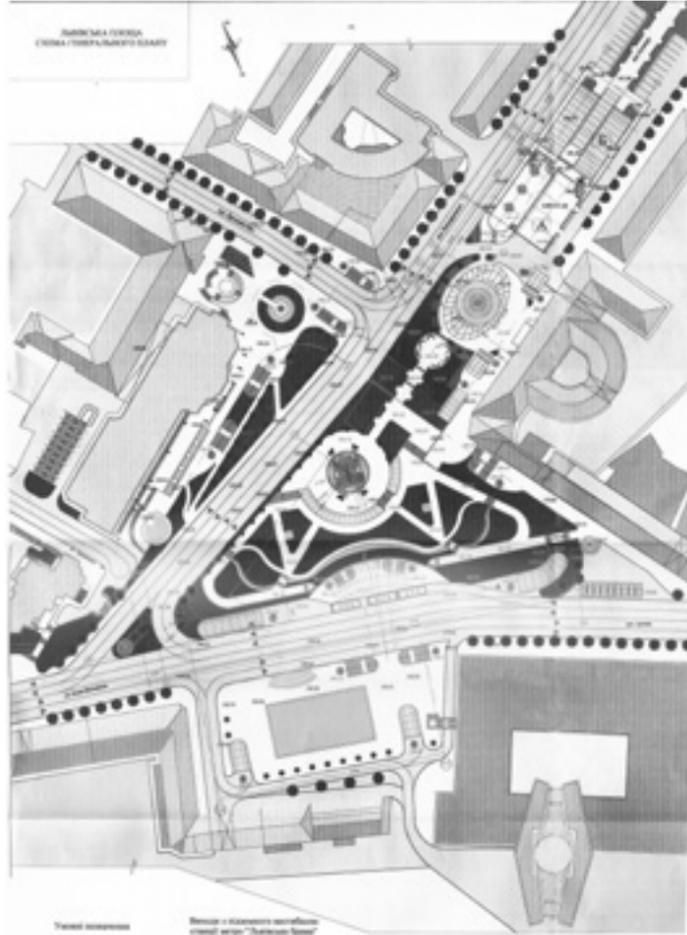

РЕКОНСТРУКЦІЯ ЛЬВІВСЬКОЇ ПЛОЩІ

Київ

архітектор: Янош Віг

проект: 2014

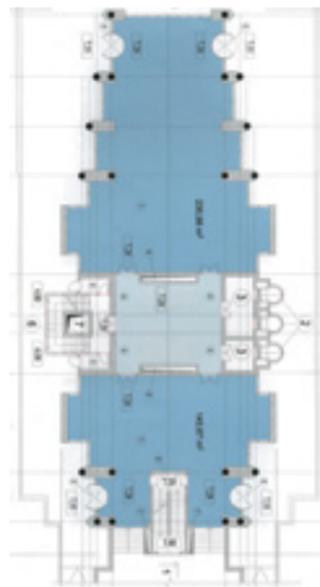

ОФІС-БІЛДІНГ «СВЯТОСЛАВ»

Київ, Львівська площа

архітектор: Янош Віг

проект: 2014

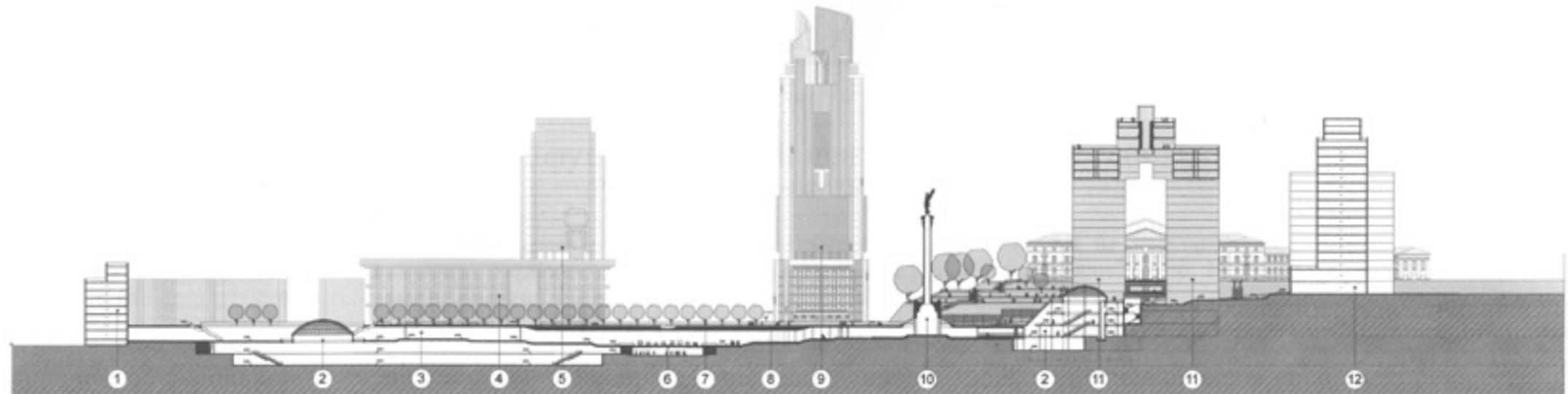
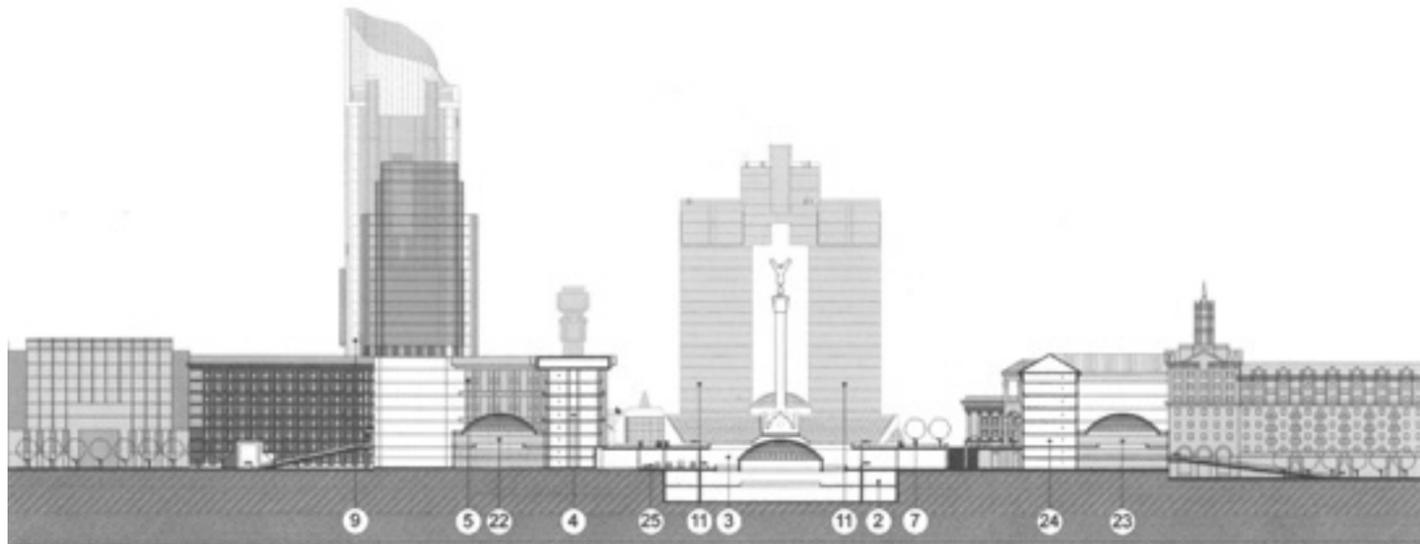

МЕМОРІАЛЬНИЙ ПРОСТІР

Київ, Майдан Незалежності

архітектор: Янош Віг

проект: 2014

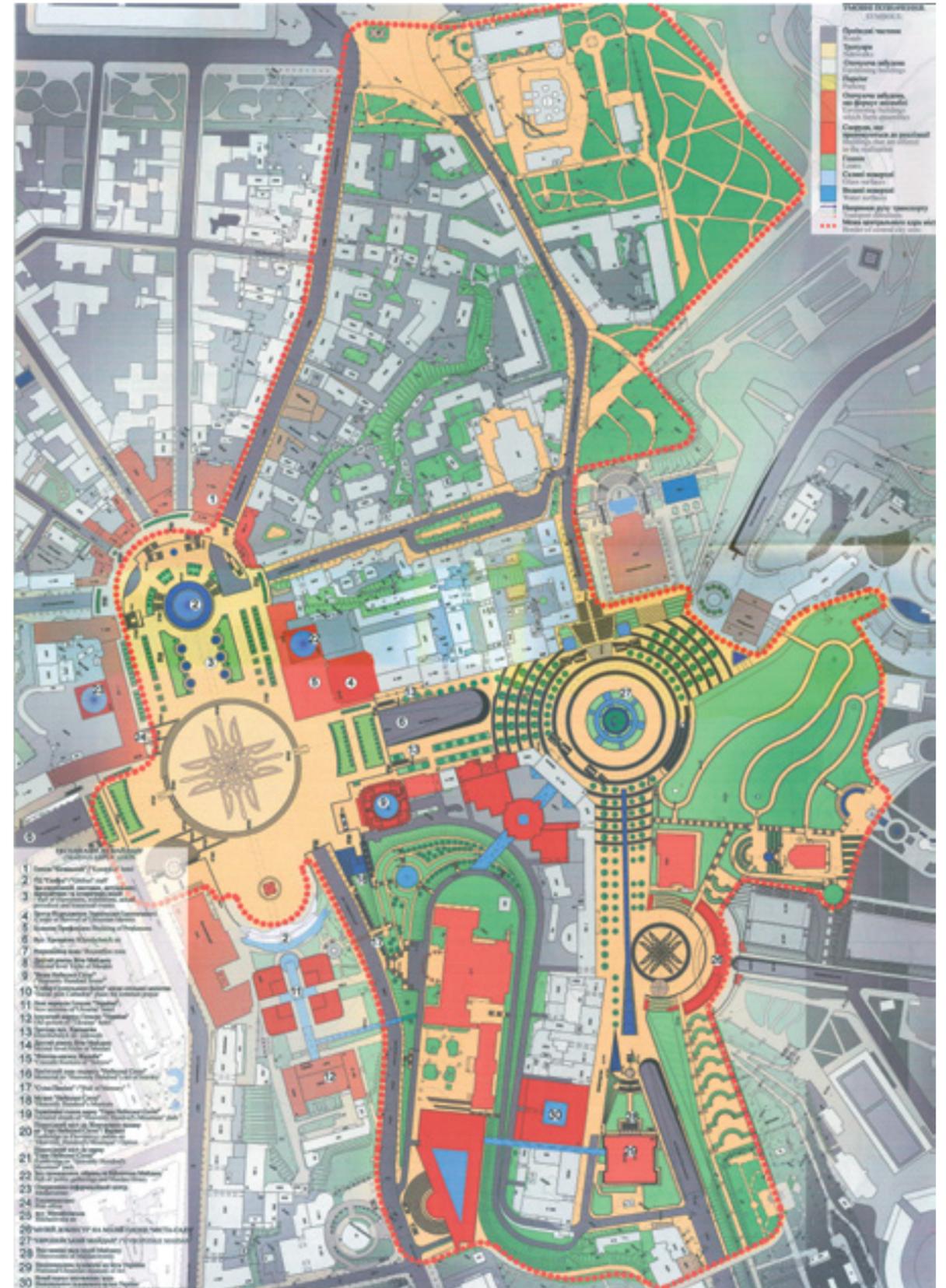
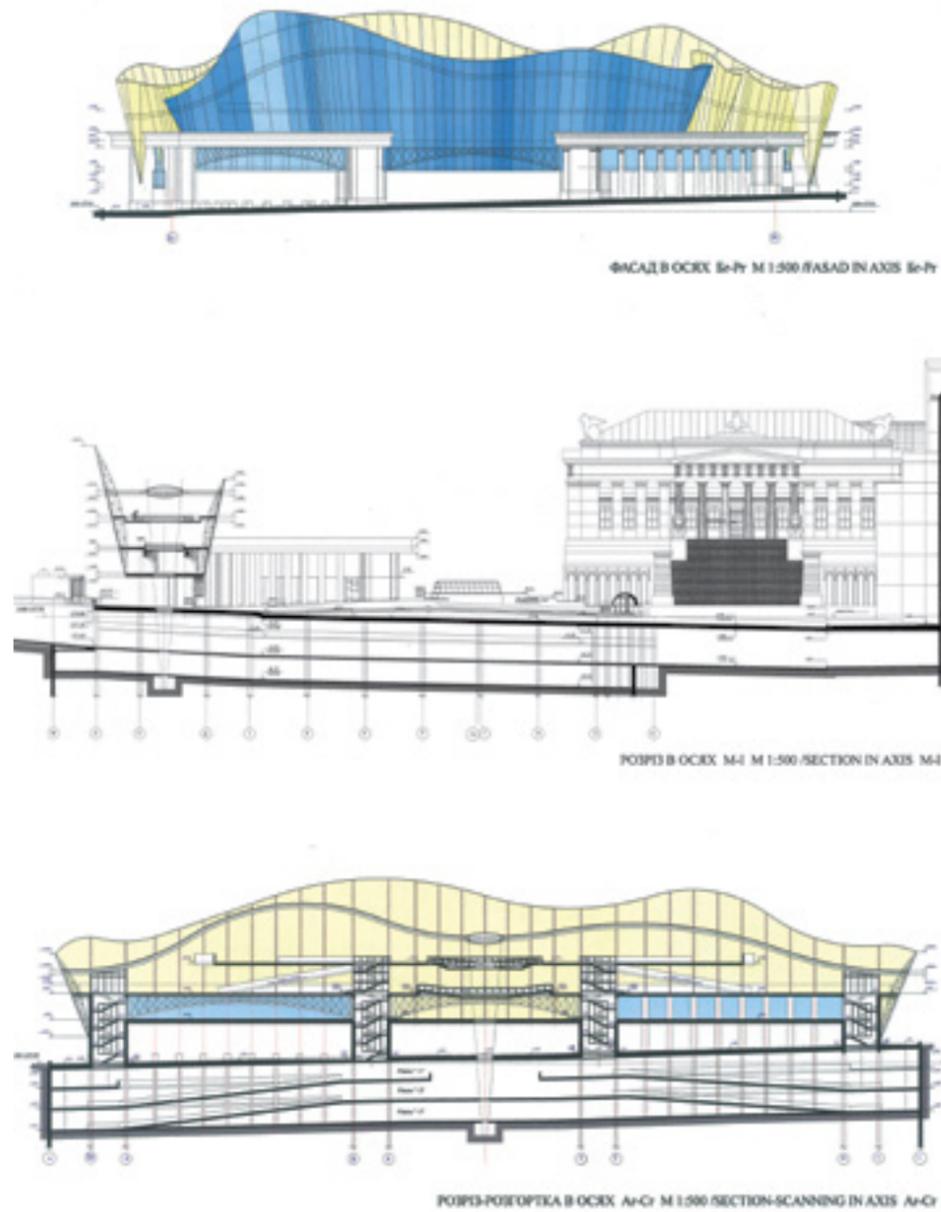

ГРОМАДСЬКИЙ ПРОСТІР ЦЕНТРАЛЬНОГО ЯДРА МІСТА

Київ

архітектор: Янош Віг

проект: 2015

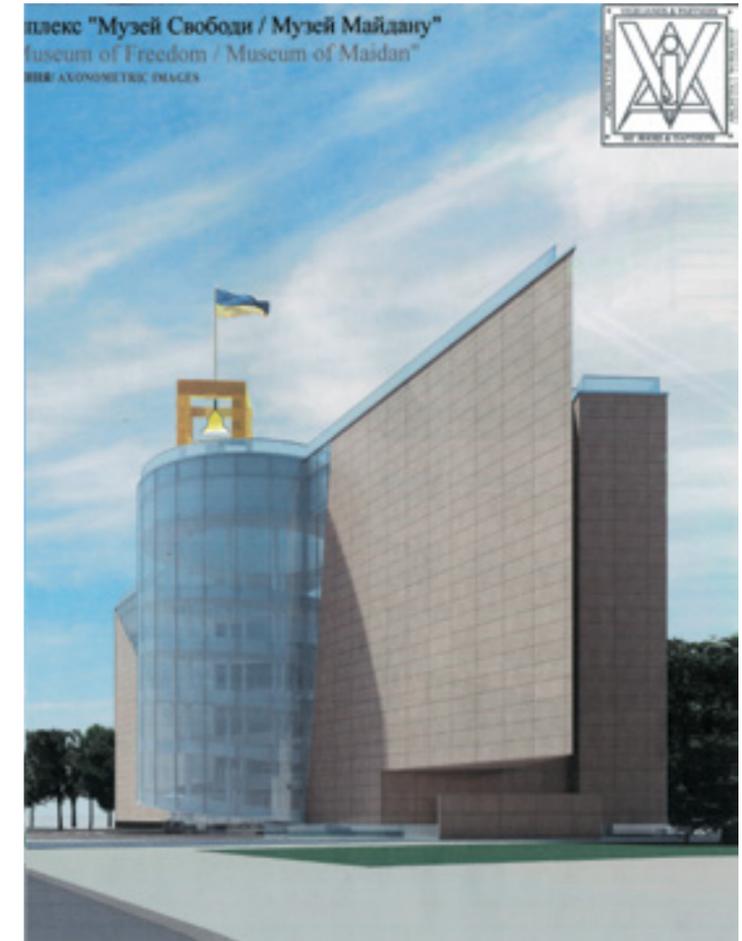
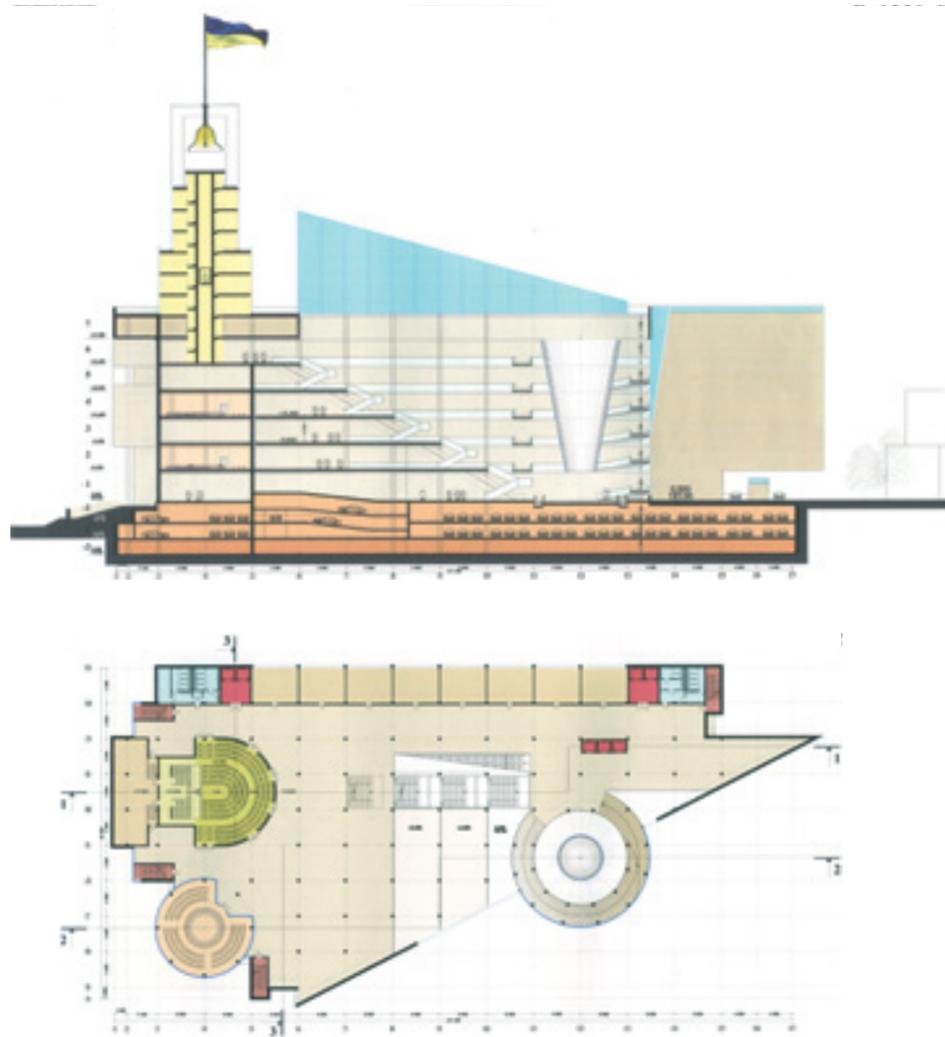

КОМПЛЕКС «МУЗЕЙ МАЙДАНУ»

Київ, алея Героїв Небесної Сотні

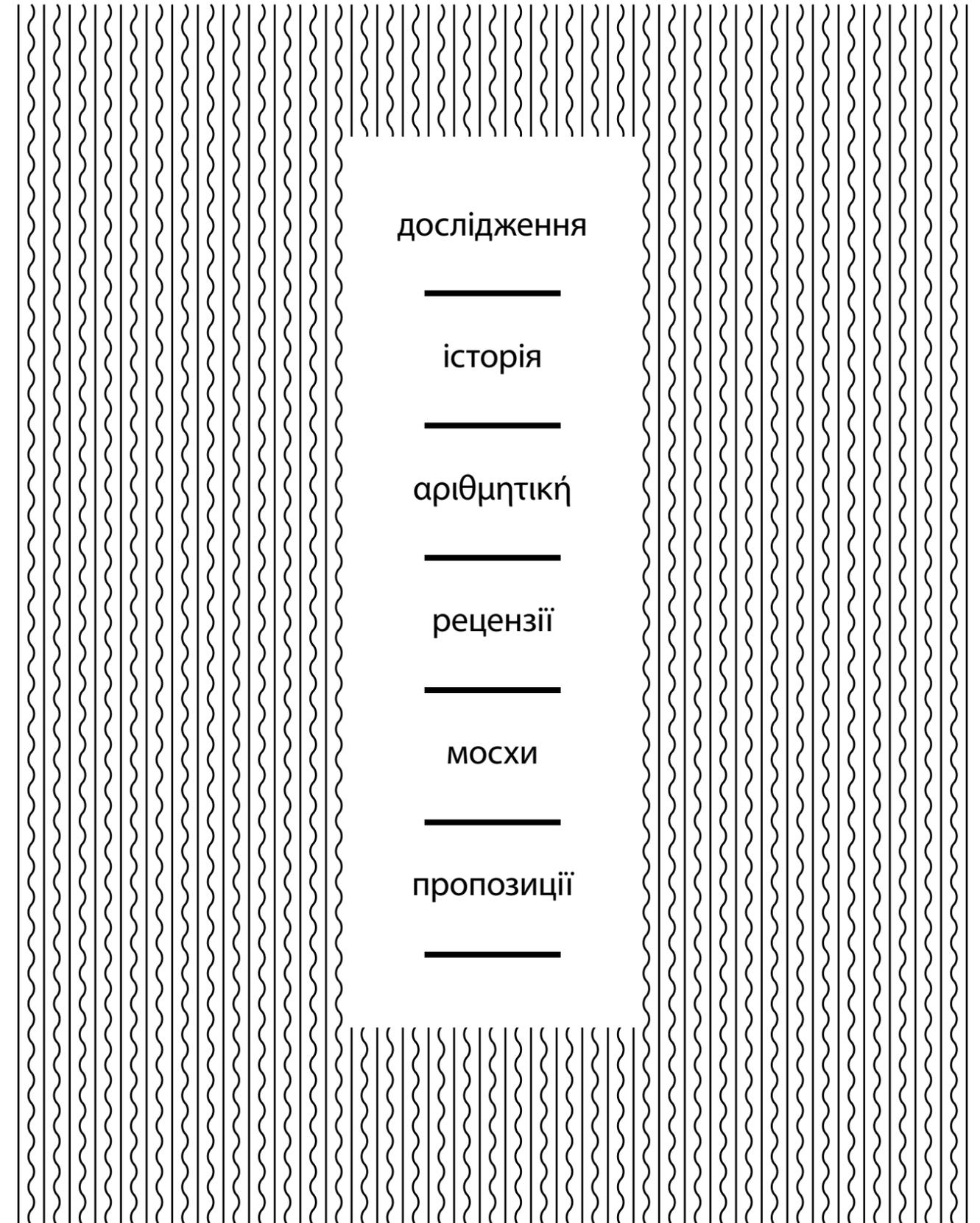
архітектор: Янош Віг

проект: 2015

Президент Української академії архітектури О.С. Слепцов
вітає корифея української архітектури Яноша Віга з сімдесятип'ятиріччям, 21.01.2022

дослідження

історія

аріθμητική

рецензії

МОСХИ

пропозиції

БіоАрт, або Вуха на сідниці сучасного мистецтва

Олександр і Катерина Червінські, дослідники процесу

Розвиток ніколи не оминає царини творчої діяльності. Наукові інновації привертають увагу митців, сприяючи появі нових явищ у мистецтві. У цій розвідці ми дивуємося, як біотехнології вийшли за межі суто практичної діяльності і стали екстраординарним інструментом сучасного мистецтва, започатковуючи новий напрям — БіоАрт. Цей арт водночас перспективний і контроверсійний, хоча в основі лежить химерне поєднання естетики з шокуючим і потенційно небезпечним.

Оскільки напрям передбачає використання живих організмів як артоб'єктів, щільно виникають етичні суперечки. Водночас саме це додає йому розголосу і збуджує цікавість. Прагнення до сміливих експериментів, що змінюють живу природу, давно було відображено у фантастичній літературі як-от у «Франкенштейні» Мері Шеллі або в «Острові доктора Моро» Герберта Веллса.

Доступність сучасних наукових дослідів уможливила реалізацію незвичних творчих ідей. Новий синтез торує шлях до нового осягнення нашого єства. БіоАрт не лише продукт впливу науки на мистецтво, а й система обопільного зв'язку, коли запит митця спонукає науковця до нових відкриттів. Отак дивишся, і архітектурі щось перепадає з цього митецько-розумового бенкетування.

АНАЛІЗ

Напрямок БіоАрту є доволі молодим поміж інших напрямів мистецтва, і тому на цей час існує не багато досліджень на цю тему. Переважна більшість творів та імен стають відомими завдяки дописам на сайтах науково-популярних ресурсів, у персональних блогах, поширенню в соціальних мережах. Деякі твори можуть лишатися невідомими через незначний розголос або коротку тривалість життя самих творів. Найбільшого розвитку біомистецтво набуло в країнах Європи та Північної Америки. Наразі по всьому світу налічується приблизно 15 лабораторій-студій та понад 1500 художників-біологів.

Серед наукових розвідок, де порушуються питання взаємодії науки (зокрема біологічної) і мистецтва, зазначимо книгу Сюзанни Анкер (Suzanne Anker) і Дороти Нелкін (Dorothy Nelkin), статті Клер Пентекост (Claire Pentecost) у низці наукових журналів та збірників і чимало дописів різних авторів (переважно

журналістів і блогерів) у наукових, науково-популярних виданнях і пресі. Поміж українських дослідників теми БіоАрту згадаємо Володимира Боднара та Юрія Іщенко.

СЕКРЕЦІЇ

Появі БіоАрту сприяли не лише вдосконалення та винайдення нових технологій для біологічних досліджень і популяризація біології як науки, його виникнення є логічною ланкою в розвитку сучасного мистецтва. Швидкий розвиток сучасних технологій, відкриває нові можливості, які дають змогу втілювати сміливі і новаторські ідеї, використовуючи для створення артоб'єктів живі організми із залученням біотехнологій. Можна стверджувати, що характерною рисою біомистецтва є симбіоз митця, науковця і природи. У митця (котрий водночас може бути науковцем-біологом) з'являється ідея, яку він бажає втілити в життя, а живий організм відтворює її за певними природними

Стеларк. Ear on Arm, 2007

законами. Художник не має остаточного уявлення про кінцевий результат, оскільки на процес впливає не тільки людина, а й природа. Чим більше експериментального присутньо в процесі створення біоарт-об'єкту, тим більш непередбачуваним є результат.

БіоАрт швидко став розлогою галуззю, тому західні митці і дослідники напряму розрізняють такі основні течії як генетичне мистецтво, художня біотехнологія, мікробіологічне мистецтво. Не поодинокими є випадки, коли ці течії можуть на певному етапі перетинатися, поєднуватися і доповнювати одна одну. Різноманітні живі істоти (бактерії, гриби, рослини, тварини) та біологічні матеріали (культура клітин, тканини, поживне середовище) можуть використовуватися або як матеріал чи інструмент, за допомогою якого буде створюватися подальший витвір, або як середовище, в якому будуть відбуватися певні біологічні процеси, результат яких стане плодом співпраці художника з природою.

Митці, які постійно працюють в БіоАрті або час від часу надихаються цим напрямом, постійно стикаються з певними перешкодами, що стають на заваді творення та популяризації цієї мистецької галузі. Це може бути несхвалення та осуд з боку суспільства через використання специфічних матеріалів та методів, що виходять за рамки етичних норм, чи просто відсутність широкого розголосу через закритість певних експериментів, або через дуже короткий термін життя твору та його мінливість (бо він створений із живих організмів).

Попри всі труднощі біомистецтво має, що продемонструвати і донести світові, та може похизуватися знаменитими представниками, їхніми витворами та наявністю поціновувачів цього напрямку.

КАК

Одним з піонерів БіоАрту і найбільш відомим його представником є бразильсько-американський

Едуардо Как
«Флуоресцентний кролик, або GFP
Bunny», 2000

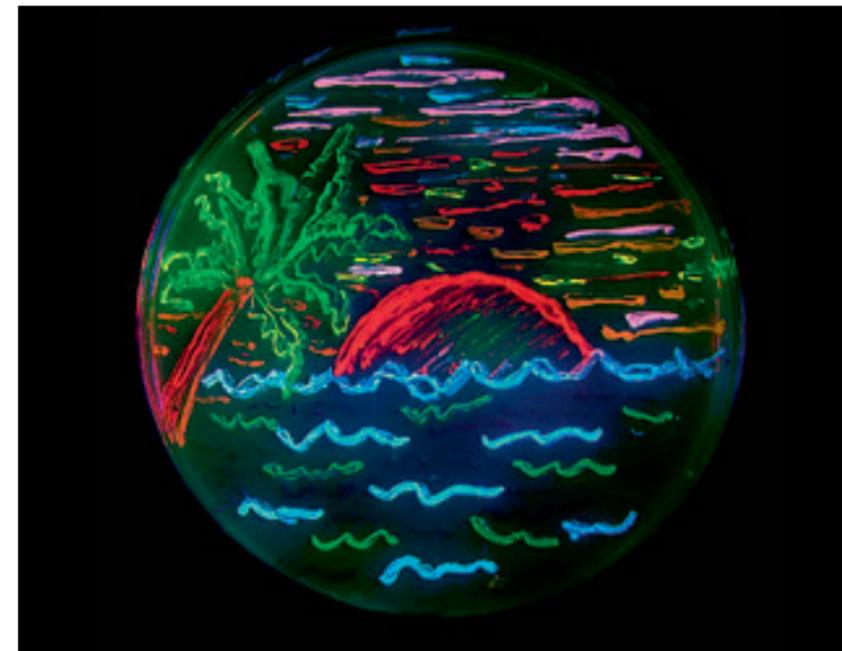
художник Едуардо Как (Eduardo Kac) (часто його прізвище в україно- та російськомовних текстах перекладають як Кац). Його творчий шлях почався у 1980-х із перформансів, робіт з голографією, телекомунікаційними технологіями і робототехнікою. У перформансі «Капсула часу» (1997) він вперше використав термін «біомистецтво», коли імплантував собі RFID-чип, розроблений для домашніх тварин, і став першою людиною, зареєстрованою у базі домашніх тварин. У 1998–1999 роках він створив трансгенний твір «Буття», переклавши цитату з Книги Буття азбукою Морзе в генну базову пару, яка потім була введена у ДНК бактерій. Але найвідомішою його роботою стало створення у 2000 році живого флуоресцентного кролика Альба (проект GFP Bunny). В основі твору лежать методи генетичної інженерії. Кролик був створений шляхом введення гена одного з видів медуз, який кодує зелений флуоресцентний білок (green fluorescent protein, GFP), в яйцеклітину кролика. Внаслідок цього експерименту народився білий кролик, який при освітленні його синім світлом починав світитися флуоресцентним

зеленим. Спершу цей твір спричинив бурхливі дискусії щодо етичності такого експерименту. Проте вже 2008 року на засіданні Нобелівського комітету з присудження премії за відкриття і розвиток використання зеленого флуоресцентного білка, було визнано культурний внесок цього твору в розвиток науки. Надалі Как звертався до біомистецтва у роботі «Природна історія загадки» (2003–2008), яка полягала в поєднанні ДНК митця з ДНК петунії, внаслідок чого було вирощено нову рослину, яку він назвав «Едунія» — з червоними прожилками на листі, що імітували кровотік людськими судинами.

МІКРОВЕНЕРА

Американець Джо Девіс (Joe Davis), науковий співробітник кафедри біології Массачусетського технологічного інституту, є не тільки науковцем і дослідником, а й активним діячем біомистецтва із залученням розробок молекулярної біології, біоінформатики та генної інженерії. В ЗМІ його нерідко називають піонером БіоАрту, що можна вважати цілком слушним. Ще

Натан Шанер
«Малюнок флуоресцентними бактеріями
в чашці Петрі»
Лабораторія Роджера Цієна
в Каліфорнійському університеті, 2006

у 1986 році він привернув увагу роботою «Microvenus» у співпраці з молекулярним біологом Даною Бойд (Dana Boyd). Сенс роботи полягав у тому, щоби перетворити певне небіологічне повідомлення на бінарну кодовану послідовність і розмістити його у молекулі ДНК. Реципієнтом став бактеріальний штам E. coli (кишкова паличка) у геномі якого було вміщено символ схожий на руну Альгіз, що, на думку митця, символізує життя та жіноче начало Землі. Девіс і Бойд подавали це як альтернативну версію послання до позаземних цивілізацій у рамках програми НАСА «Піонер» (а саме «Піонер-10» 1972 року). У публікації «Washington Post» присвяченій синтезу науки і мистецтва, зазначено, що «Девіс унікає протиставлення мистецтва і науки, наполягаючи на тому, що він розмовляє обома мовами і не може розділити дві дисципліни у своєму розумі». Водночас Девіс не хоче аби його твори порівнювали з роботами деяких інших представників біомистецтва. Про це свідчить його заява, що аніж створювати «зелених кроликів чи фіолетових собак» (натяк на кролика Едуардо Кака), краще

працювати з масами тихого «ДНК-мотлоху», що складає понад 90% генетичного коду організму. У доробку Джо Девіса є чимало цікавих робіт, де він експериментує з мікроорганізмами, генною інженерією та звуковими коливаннями як-от «Milky Way DNA» та «Audio Microscope». Цікавим є проєкт «Malus ecclesia» (з 2013 року), що має на меті створення своєрідного дерева пізнання шляхом інкорпорації текстів Вікіпедії до геному яблуні. Девіс розглядає яблучний геном, як книгу, що налічує 750 млн літер, а процес додавання нового тексту схожий на записи поміж рядками вже

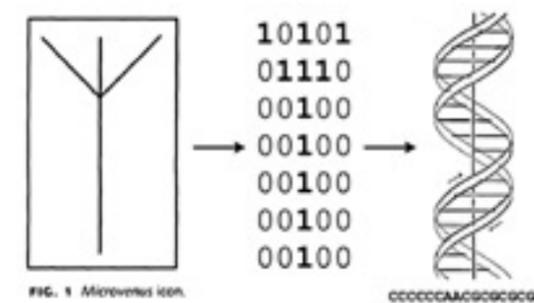

FIG. 1 Microvenus icon. ccccccaaccgcccgcct

Джо Девіс. «Мікровенера», схема твору, 1986

Анніке Фло
«Гриби їдять куртку, або Ремедіація», 2018–2020

існуючого. На його думку, це збереже природні генетичні властивості яблука і, водночас, збагатить його новим сенсом, відсилаючи нас до біблійного сюжету.

ВУХА МОЇ ВУХА

Австралійський художник кіпрського походження Стеларк (Stelarc), котрий працює у жанрі перформансу і робо-арту, ще з 1980-х зосереджений на проблемі розширення можливостей людського тіла. У зв'язку з цим він сформулював власну концепцію того, що «людське тіло застаріло» і не здатне розвиватися далі. Це спонукало його шукати вирішення проблеми у робототехніці, а згодом у біотехнологіях, що породило чи не найтриваліший біоарт-проект «Ear on Arm» (з 2007 року). У 2006 році він розпочав підготовку з імплантування у свою руку розширювача шкіри. Подолавши деякі проблеми, зокрема початковий некроз шкіри

й інфікування, Стеларк імплантував собі у ліву руку штучно вирощену з живих клітин людську вушну раковину. Його колега й однодумиця Ніна Селларс (Nina Sellars) фотографувала процес вживлення імпланту і фото згодом були використані у груповій виставці, яка була висвітлена у публікації медичного журналу «The BMJ». Пізніше Стеларк додав до вуха імплантований мікрофон із функцією bluetooth аби «хтось у Венеції міг почути, що чує моє вухо у Мельбурні».

ГРИБИ

Непересічною художницею, яка працює на перетині мистецтва, науки та екології, є сценограф з Норвегії Анніке Фло (Annike Flo), котра також експериментує з біомистецтвом. Вона використовує живі організми як середовище та створює інсталяції й скульптури, що демонструють красу та складність світу природи.

У роботах Фло часто порушує проблеми, пов'язані з екологією, зміною клімату та впливом діяльності людини на довкілля. На її думку, БіоАрт доходить до суті «проблем, з якими ми зараз стикаємося. Походячи від театру, де зазвичай йдеться про щось, біомистецтво є неймовірно цікавим, оскільки дозволяє працювати безпосередньо з чимось. Не потрібно створювати фальшиве сценічне дерево, натомість можна працювати зі справжніми деревами». Інсталяція «cocreat:ures» (2018) є дуже цікавим твором Фло, і являє собою підземну споруду, в якій створено спеціальне середовище і ростуть деревні гриби *Pleurotus ostreatus*. Людина може заходити туди тільки в захисному костюмі. В основі цього твору лежить ідея про співіснування істот різних видів: *Homo sapiens* та грибів. Сама художниця пояснює свою роботу як «простір зустрічі між людьми та нелюдьми, перехід із людської “лабораторії” у спільний простір, який закінчується територією грибів, що недоступна для людей. Речі, які зазвичай створює людина для людей, тепер відповідають потребам і ритму її грибного партнера, який переходить від темряви до світла під час росту, а волога стає ключовим елементом сценографії». Фло ставить запитання: «Чи може зміна самих механізмів наших творчих процесів допомогти нам вплинути на екологічну кризу, в якій перебуваємо?»

Того ж року Фло розпочала роботу «Remediation» (2018–2020), під час якої на вживану джинсову куртку було поселено спори тих само грибів, що й у «cocreat:ures». Упродовж двох років грибна колонія жила на куртці, живлячись барвником з тканини і бавовною. 2021-го року вона започатковує мистецьку майстерню «Metaorganismisk» спільно з навчальним центром DKS-lab Адгеру (Норвегія). Ця майстерня розрахована на учнів 4–7 класів. Її діяльність покликана досліджувати симбіотичність людського тіла і створювати художні твори з живих мікроорганізмів вміщених на біорозкладних та вживаних речах. У роботах «HAV»

(2020) та «Underflate, Salt» (2021) художниця прагне повернути увагу суспільства до проблем морських екосистем, забруднення моря пластиковими відходами та впливом людської діяльності на морське життя. Через мистецтво Фло спонукає нас критично задуматися про наші стосунки з природою та надихає взяти на себе відповідальність за планету, яку ми називаємо домом.

Роботи Фло є чудовим прикладом того, що БіоАрт може не тільки створювати красиві чи шокуючі твори, торувати нові шляхи розвитку прикладної науки, а й привертати увагу до важливих екологічних питань. Мисткиня вірить, що, об'єднавши мистецтво та науку, ми можемо надихнути нове покоління мислителів, які будуть готові долати складні виклики майбутнього.

DO–RE, MI–FA, SOL–LA, SI–DO

БіоАрт не обмежується лише візуальною формою, але проникає в аудіосферу, у царину музики. Величезний простір для творчості надає так звана молекулярна музика, коли для створення мелодії використовують записи зі звучанням ДНК-последовностей. Ще у 1986 році японо-американський генетик Сусума Оно (1928–2000) разом з дружиною музикантом Мідорі Аояму були першими, кому вдалося покласти нуклеотидну последовність ДНК на музику. Вони запропонували присвоїти дві сусідні ноти нотного стану: do–re, mi–fa, sol–la, si–do кожній з чотирьох нуклеотидних основ ДНК у порядку зростання від найважчих нуклеотидів (аденін і гуанін) до найлегших (тимін і цитидин). Оскільки за умов дотримання лише такого правила розкладки створена композиція не мала гармонійного звучання, вони додали кілька музичних фраз, подібних до класичної музики, до різних моделей повторення в генах, кожну з власним ключем, темпом і ритмом, після чого відібрали ті, що звучали якнайкраще. Найбільш вдалий їхнім твором називають перекладення «ДНК-фрагменту мишачого імуноглобуліну

Сусума Оно і Мідорі Аояму. Музична трансформація людського Х-зв'язаного фосфогліцерату кінази, 1983

гамма варіабельної ділянки важкого ланцюга зі специфічністю анти-4-гідроксил-3-нітрофенілацетил» на музику.

Співзасновник американського музичного потокового сервісу Pandora Тім Вестерґрен (Tim Westergren) на початку 2000 року створив проєкт Music Genome. За мету він та його команда поставили «виловити саму суть музики на її найбільш фундаментальному рівні». Музику було створено на основі нуклеотидних послідовностей, узятих із електронної бази даних генетичних бібліотек, за допомогою кремнієвого процесора, який перетворював за певним алгоритмом ці послідовності на звуковий ряд. Цей процес (перетворення даних на звук) названо соніфікацією. Різновидом генетичної музики є протейнова музика, суть якої полягає в тому, що соніфікуються не послідовності генів, а продукт їхньої експресії — білки.

Треба зазначити, що БіоАрт не є широкодоступним видом сучасного мистецтва, оскільки потребує потужної матеріальної та наукової бази. Важливим чинником є достатність фінансового і часового ресурсу. Тому розвиток цього напрямку можна спостерігати тільки в країнах з розвинутою і передовою науковою системою з достатнім фінансовим підґрунтям.

УКРАЇНА БІОФАК

З огляду на це на теренах України БіоАрт ще не набув поширення. Можна фіксувати лише поодинокі ініціативи та проєкти, пов'язані з використанням біотехнологій у мистецтві. У цьому контексті варто назвати ім'я Володимира Боднара, до речі, батько котрого справжній архітектор. 2003 року, ще в бутність студентом біологічного факультету Львівського університету Володимир зробив свою першу артманіфестацію. На засіданні генетичного клубу кафедри генетики та біотехнології, яке проходило під слоганом «Поезія — це життя, а життя по-грецьки bios», він читав під мікроскопом вірші, «написані» бактеріями та дріжджами, що були вирощені у чашці Петрі в термостаті. Надалі Володимир Боднар продовжив працювати в напрямі біомистецтва і сайнс-арту.

Якщо казати про художників, які у своїй творчості наближаються до БіоАрту, то слід згадати мультимедійний проєкт «Початок/Origin» (2007) Оксани Чепелик. У ньому було задіяно соніфікацію ДНК, що супроводжувала відеопроєкції немовлят на повітряні кулі.

В Україні існують наукові інститути та лабораторії, які займаються біотехнологіями, і за умов достатнього фінансування, забезпечення й оснащення сучасними технологіями, неодмінно зацікавлять художників перспективами співпраці. Попри все, коли йдеться про самовираження та творчість, жодні перепони у вигляді браку грошей чи обладнання, не стають на заваді досягнення мети. Також не варто забувати, що в Україні, як і в решті цивілізованих держав, існують певні етичні та правові обмеження, пов'язані з використанням живих організмів у мистецтві та науці, через що для подальшого розвитку біомистецтва, важливо забезпечити відповідність технологій та експериментів етичним стандартам та правовим вимогам.

Боднар читає вірша, власноруч складеного і власноруч писаного бактеріями, 2003

ОТАКОЇ

Біомистецтво, будучи міждисциплінарним напрямом, має безліч переваг у різних сферах діяльності людини. При правильному підході БіоАрт може стати важливим інструментом для підвищення обізнаності про проблеми довкілля та збереження біорізноманіття. Художники порушують важливі екологічні та соціальні проблеми, своїми творами вони привертають увагу та нагадують нам про важливість збереження природних екосистем та їхню цінність у нашому житті. БіоАрт стає новим донині ще невипробуваним простором для фантазій, натхнення та творчості, він надає простір для втілення сміливих ідей у реальність та можливість митцю стати науковцем та працювати в справжній науковій лабораторії, науковцю ж — побачити естетику в своїй роботі та надихнутись

нею. Іонат Зурр (Jonat Zurr), австралійська художниця і засновниця мистецької дослідницької лабораторії SymbioticA, зазначає, що біомистецтво створює «сильний образ для художників — мрія сюрреаліста стає реальністю. Ми зрозуміли, що життя можна використовувати як сировину».

Біомистецтво може стати одним із рушіїв прогресу та допомогти у створенні нового та більш досконалого обладнання, відкрити нові перспективи у біоінженерії, науці, медицині та фармацевтиці, віднайти ефективні методи діагностики та лікування різних захворювань. Звісно, при цьому важливим є забезпечення дотримання екологічних та етичних норм при застосуванні технологій.

Владислав Городецький – архітектор-сценарист

Станіслав Пшепистецький

Майже через сто років новому осмисленню піддався досвід «екзотичного» київського архітектора-еклектика і разом з тим видатного академіста, В. В. Городецького. В поле зору дослідників архітектури межі XIX–XX ст. потрапили не тільки стилістично яскраві роботи зодчого, але й бездоганне містобудівне опрацювання багатьох об'єктів: Міський музей старожитностей і мистецтв (1897–1900 рр.) [6, 7, 14, 16, 17, 20], Караїмська кенаса (1900 р.) [22], Миколаївський костел (1899–1909 рр.) [6, 21, 23] і роботи на виставках 1897 і 1913 р. [1, 2, 4, 9, 11, 12, 13, 18, 19]. Однак особливої уваги заслуговує розробка архітектором теми окремого прибуткового будинку-особняка [3, с. 65–70], що грає в регулярному розплануванні міста роль своєрідної композиційної доміанти.

Можна реконструювати три обставини, що передували будівництву і надихнули автора на створення одної з найбільш екстравагантних київських споруд, так званого «будинку з химерами» — власного багатоповерхового будинку-особняка, прикрашеного скульптурою, на вул. Банковій 10.

По-перше, задуму сприяла майже ренесансна фігура самого архітектора, який захоплювався крім малюнка, живопису, театру і скульптури аристократичним спортом — сафарі. 1914 р. В. Городецький видав яскраво ілюстровану та оформлену за вишуканими уподобаннями ар-нуво — переплетену в шкіру й дерево — книгу «В джунглях Африки. Щоденник мисливця», в якій визнавався у виключній відданості мисливському хобі: «1911 року мені, нарешті, випала нагода здійснити те, про що я стільки мріяв, що з раннього, мало не з дитячого віку, під впливом оповідань Жюль Верна, Майн-Ріда та інших, порушило мою дитячу уяву і, ставши заповітною мрією, послужило причиною цілого ряду подорожей» [цит. за 10, с. 118]. Природно, що Городецький був членом мисливських товариств Росії, Англії, Франції, однак в даному контексті нам важливо переконалися у виключній романтичній екзальтації автора-архітектора, який задумав

надзвичайне скульптурно-мальовниче декорування власного будинку [8, с. 74–79].

По-друге, досвід «театрального» будівництва на київській виставці 1897 р. стався у нагоді. Городецькому належало авторство декількох павільйонів у навмисно рекламно-ігровій манері: павільйон графа К. Потоцького у вигляді всефасадної неоренесансної бомбоньєрки; гірського відділу — шахтарський вхід в штольню, пивзаводу Південно-Російського товариства — на зразок грота, з бочками й барилами замість столів і стільців. Особливо займав в цьому ряду був павільйон у вигляді мисливського будиночка «у стилі рустик» графів Кочубея та І. А. Потоцького. Рустик, тобто грубий та необроблений, у виконанні Городецького був цілком модною спорудою з різних порід дерева, з корою і сучками назовні, що цілком вписувалося в концепцію нового стилю, ар-нуво, із смакуванням природної фактури відкритих матеріалів: «Враження мисливського будиночка посилюється обробкою першої кімнати павільйону, переповненої опудалами птахів і звірів. Павільйон побудований з тих сортів дерев, які є в маєтку гр. Потоцького, та стіни обшиті виключно березовою корою з дубовими і сосновими пілястрами» [24, с. 35].

«Будинок Мисливця» in vulgo «Дом с Химерами», архіт. Владислав Городецький, 1901–1903

Третя стилістична складова «мисливського» особняка архітектора — необмежений доступ до нового матеріалу, бетону: автор був співвласником цементного заводу FOR. Співавтори — інженер А. Е. Страусс (ступінчасті фундаменти на буронабивних палях) і скульптори Еліа Саля та Федір Соколов — перетворили бетон в засіб образотворчого мистецтва. Ексцентрична зовнішність будинку не просто оживляє місце, але ситуативно ламає монотонну квартальну сітку, використовуючи також екстраординарний ландшафт ділянки: у міське розпланування вбудовується нарочито мальовничий об'ємно-просторовий сценарій, що лаштується за кінематографічним законом розгортання, з використанням широкого набору декоративних ефектів і всієї палітри синтезу мистецтва. Зауважимо, що Городецький був завзятим театралом і брав участь в оформленні інтер'єру театру Соловцова, що знаходився безпосередньо поряд з особняком. «Театральним» чином вибудовується і план будівлі та спеціального маршруту, що її обіймає [5, 12].

Будинок з нетривіальними композиційними та розпланувальними ефектами став свого роду експериментальним майданчиком з випробування принципів нового стилю. Модерн, на відміну від статичності та жорсткої фасадності класицизму, вимагав синтетичної єдності кожної деталі, в розрахунку на огляд об'єкта з усіх боків. У згоді з такою ідеєю особняк рясно декорований скульптурою з бетону — зі слонами, носорогами та іншою живністю, з мисливською зброєю та риболовецькими сітками, карнизом з лілій та велетенських жаб, і морськими німфами, що увінчують кути будівлі. Причиною претензійного декору, що згодом архітектор називав жартом, звісно, слугувало його захоплення полюванням.

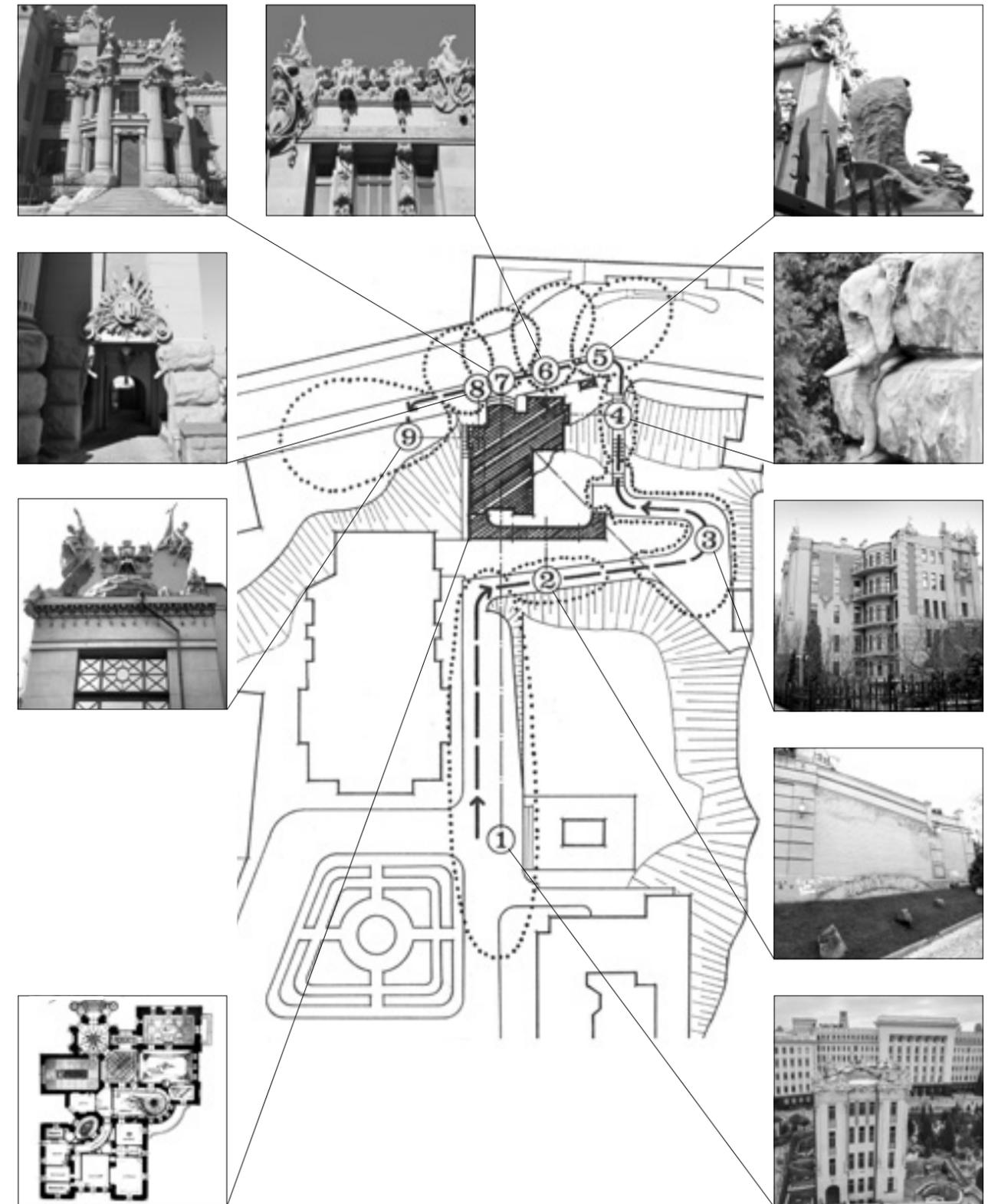
Символічно, що Городецький приступив до проекту 1900 р., на зламі століть, отримавши щирю

винагороду від замовників щойно збудованої пречудової караїмської кенаси, тютюнових магнатів, братів Карахоз. Зодчий придбав майже дармову ділянку на схилі до колишньої садиби Мьорінга. Із шматка землі за безцінь, та його нестандартної локації архітектор вичавив максимум переваг. Окрім звідусільфасадності та центричного плану, який дозволив запустити світло в усі приміщення, архітектор використав перепад висот для спірального обходу багатопверхового будинку-особняка. Під час обходу-підйому з наближенням до головного входу скульптурні події послідовно ущільнюються: «Сценарій сприйняття будинку, черговість і динаміка картин, що змінюють одна одну, продумані до дрібниць. Зодчий проводить нас через певні видові точки, від монументального, лаконічного паралелепіпеду будівлі внизу до казкового скульптурного царства нагорі. Кожна видова точка зафіксована чіткою віссю артикульованого об'єму споруди:

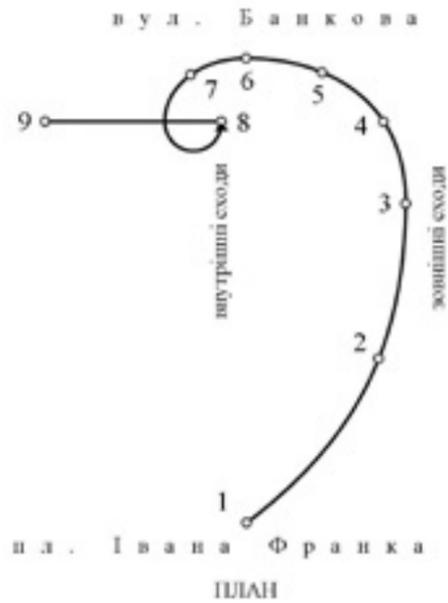
1). Огляд починається з площі І. Франка (колишня Миколаївська). За будівлею театру несподівано відкривається лаконічний об'єм, вдало вписаний в рельєф, і лише у верхній частині його підхоплюють стрімкі скульптури. Перша видова точка зафіксована головною віссю будинку;

2). Наступна точка — по осі арки (зараз засипана), яка розкриває невеликий дворик, в якому мальовниче нагромадження каменів, зелень та східці створюють подобу японського саду;

3). Далі глядач піднімається по пандусу, і після крутого повороту відкривається ще один вид особняка, зафіксований віссю розвороту балконів верхніх поверхів. У плані ця вісь служить межею оглядового майданчика. Тепер будинок вже не зникає з поля зору, а відстані між видовими точками стають коротшими, і кожна така точка — своєрідна подія;

Спіральний огляд будинку-особняка В. Городецького: відстані між видовими точками зменшуються в геометричній прогресії

Принципова схема спіральної побудови на плані

4). <...> Після короткого підйому по сходах — четверта точка, зафіксована віссю бічного ризаліту, вже скульптурно обробленого. Дверцята, що виходить в японський садок, увінчані замковим каменем у вигляді голови слона;

5). Але нас вабить скульптура, поставлена зверху, на Банковій, зі сценою боротьби орла і тигра. Підняте крило птиці закриває цю живу сцену, ніби випадково застигло в напруженому русі, та змушує піднятися на рівень вулиці та обійти п'єдестал, аби побачити всю композицію. Це п'ята видова точка, яку архітектор виніс за межі особняка, вирішивши таким чином подвійне завдання: не дати глядачеві на черговому повороті відірватися від споглядання будинку та заповнити відсутню ланку в ланцюжку неухильно наростаючих атракцій. Ми — біля головного фасаду;

6-7-8). Тепер події прискорюються. Одне за одним вишикувалися в шеренгу — чільний ризаліт, портал, підворіття. Завдяки чудовій скульптурній обробці на одну тему вони зливаються в цілісну композицію, водночас кожен об'єм має чітку вісь.

Мало того, що відстані від точки до точки зменшуються в геометричній прогресії, просуваючись вперед, ми ніби заходимо в будинок: від ризаліта нас відділяє глибокий приямок, біля portalу ми опиняємося перед дверима, а в підворіття можемо навіть зайти і помацати рукою скульптурні голови слонів. Здавалося б, досягнута кульмінація, але щоби глядач міг засвоїти лавину інформації, зодчий робить імпорт, розрив між вкрай стислими видовими точками перед заключним акордом. Потрібно зробити ще один, останній в цій спіралі поворот і...

9). Врешті ми в затишному зеленому партері, що клином спрямований на особняк. Розглядаючи дивовижну скульптуру "будинку мисливця" — тритонів, лілії, гладіолуси і німф на дельфінах, — наближаємось до серця дому, до його парадних сходів. Віссю сходового блоку зафіксована остання дев'ята точка споглядання. Над апсидою сходів скульптурний орел терзає дракона, і крізь великий вітраж ми роздивляємо химерну скульптуру диво-риби» [12, с. 19–20].

Споруду зконструйовано, виходячи з принципу раннього модерну «зсередини–назовні» [15, с. 153–170], через спіральну побудову приміщень навколо головних сходів будинку-особняка (рис. 3). Але для нас принципово важливе втручання динамічної композиції в структуру міського кварталу, привнесення в нього багатоплановості та романтично забарвлених переживань, притаманних популярній на зламі століть концепції міста, що органічно розвивається, та вільного «доцентрового» плану австрійця Каміло Зітте.

Основними композиційними принципами в даному контексті визначено: створення навмисного композиційного домінування, як, наприклад, у славнозвісному київському хмарочосі Гінзбурга (будинок зруйновано 1941 року; найкраще його зафіксовано у кінематографі,

фільм 1929 року Дзігі Вертова «Людина з кінокамерою»). Ще одним засобом подолання суцільної забудови є акцентні висловлювання на кшталт всеохоплюючих фасадних композицій М. Бобрусова в будинку на Великій Житомирській. Суто «розпланувальним» засобом подолання схематичної квартальної забудови послуговує безпосереднє втручання в план міста, як от проєкт пасажу на Хрещатику 1913 року від архітектора П. Андреева. Так чи інакше композиційні вправи вітчизняних проєктувальників початку ХХ ст. тремтять, аби знайти відповідний творчий відгук і навіть віддзеркалення у сучасній практиці новітніх українських архітектів.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Владислав Городецький: Бібліогр. покаж. / ДНАББ Держбуду України. К.: Укрархбудінформ, 1999. 42 с.
2. Всероссийская выставка. Г. Киев. 1913 (Описание) / Ред. Б.Н. Клебанов. К., 1914. 308 + LXIV с.
3. Дом-особняк архитектора В.В. Городецкого в г. Киеве // Строитель. СПб., 1904, № 1–2. С. 65–70.
4. Друг О.М., Малаков Д.В. Особняки Киева К.: Кий, 2004. 824 с.
5. Ерофалов Б. Дом с Химерами // А.С.С. К., 1997, № 4. С. 88. (Об особняке В.В. Городецкого).
6. Ерофалов Б.Л. Архитектурный атлас Киева. С десятью историческими картами, 294 оригинальными фотографиями и архивными иллюстрациями. К.: А+С, 2013. 352 с.
7. Ерофалов Б.Л., Скибицкая Т.В. Уроки одного музея: Музей древностей и искусств в Киеве // Стр-во и архит. К., 1988, № 8. С. 24–25.
8. Ерофалов Б., Пучков А. Дом с химерами: Новый ар-нуво в интерьере // А.С.С. К., 2003, № 5. С. 74–79. (О реконструкции архит. Н. Косенко).
9. Ерофалов Б. Судьба Владислава Городецкого // А.С.С. К., 1995, № 1. С. 46–47.
10. Ерофалов-Пилипчук Б.Л. Архитектура имперского Киева. К.: А.С.С., НИИТИАГ, 2000. 192 с.
11. Ерофалов Б. Граду і Миру // Культура і життя. К., 1983, 19 червня. С. 7.
12. Ерофалов Б. Зодчий і художник В. Городецький // Образотворче мистецтво. К., 1984, № 3. С. 18–20.

Принципова схема спіральної побудови у просторі

13. Забудова Києва доби класичного капіталізму, або Коли і як місто стало європейським / За заг. ред. М.Б. Кальницького, Н.М. Кондель-Пермінової. К.: Варто, 2012. 560 с.
14. Киевский музей древностей и искусства // Неделя строителя: Прибавл. к журн. "Зодчий". 1898, № 44. С. 255.
15. Кириченко Е.И. О некоторых особенностях эволюции городских многоквартирных домов второй половины XIX начала XX в.: От отдельного дома к комплексу // Архит. наследство. № 15. М., 1963. С. 153–170.
16. Конкурс на составление проекта художественно-промышленного музея // Строитель. 1896, № 13–14. С. 590.
17. Лазаревский А. Проект киевского музея древностей и искусств // Киев. старина. Т. LXI. Отд. 2. К., 1898, июнь. С. 89.
18. Малаков Д.В. Архітектор Городецький. Архівні розвідки. К.: Кий, 2013. 464 с.
19. Малаков Д.В. Архітектор Городецький. К.: Кий, 1999. 240 с.
20. Музей общества древностей и искусств для Киева // Неделя строителя: Прил. к журналу "Зодчий". Вып. 12. 1898. Табл. №№ 56, 57.
21. Николаевский собор в Киеве // Зодчий. 1902, № 38. С. 439.
22. Новое здание Караимской синагоги в г. Киеве // Строитель. 1902, № 4. С. 121–130.
23. Новый римско-католический храм // Строитель. 1899, № 5–6. С. 225–232.
24. Свирский К. Общий очерк выставки // Киевская сельскохозяйственная и промышленная выставка 1898 года и ее участники / Ч. II. К., 1898. 80 с..

Об архитектуре числа, или 1-2-3-4-5 — вышел зайчик погулять

Натан Куртц, космонавт

Числа — такая важная часть природы! И рост и действие — всё число.
А слово — это сила. Число и слово — наша мать.

Д. Хармс, 1933

Не единожды, объясняя студентам-первокурсникам логику построения книги «Символы архитектуры», почему этих символов двенадцать и как вообще работают числа, по ходу дела я рисовал принципиальное устройство наших обиходных цифр, указывая на закономерность их начертания и происхождения. (К слову, книга «Символы» имеет шумный подзаголовок «Нумерологическое испытание архитектурной формы».)

На удивление, ничего подобного в изъяснении формы/графемы числа я до сих пор нигде не встречал, и потому решил свое традиционное рисование здесь опубликовать для более широкой аудитории.

К тому же, подвернулся под руку хороший сборник Даниила Хармса, и в нем — тоже о числе. В программной работе мастера «Сабля» (1929), посвященной метафизической теме регистрации мира, говорится: «Единица изображается нами значком в виде палочки. Значок единицы есть только наиболее удобная форма для изображения единицы, как и всякий значок числа. Так и мы есть только наиболее удобная форма нас самих».

И далее: «Единица, регистрируя два, не укладывается своим значком в значок два. Единица регистрирует числа своим качеством. Так должны поступать и мы».

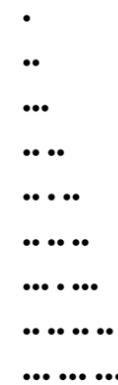
В этом месте мне стало ясно, что и для великого заумника Хармса строение нашего «арабского» числа не очевидно, так как единица таки «укладывается своим значком в значок два», если смотреть на единицы-монады, вмонтированные в арабскую цифру, как бы сверху, с затылка. В графеме самого числа мы, если захотим, увидим его «единичные» составляющие.

Прежде всего уточним, что цифры эти «арабские», то есть происходят из Севильи и Гранады. Наследуют десятичную индийскую, персидскую и греко-римскую систему счисления, и поэтому существенно отличаются от двенадцатеричной шумерской.

Дабы постичь логику начертания числового ряда, следует описать явление системно, выбрав несколько непересекающихся характеристик, что, в результате, и даст систему, например, воспользовавшись четырьмя «рабочими значениями» предмета и «одним сущим» из трактата «Предметы и фигуры, открытые Даниилом Ивановичем Хармсом» (1927). Характеристики здесь распределяются следующим образом: 1) начертательное значение (геометрическое), 2) целевое значение (утилитарное), 3) значение эмоционального воздействия (в растяжке добро-зло), 4) значение эстетического воздействия на человека (связно-гармонически или разорванно-хаотически воспринимается предмет), 5) свободная воля предмета, существующая вне связи с человеком.

1. НАЧЕРТАНИЕ чисел должно быть простым. Происходит оно от арабского письма, соединяющего непрерывной линией жестко зафиксированные друг относительно друга точки. Подозреваю, что и сама замысловатая арабесковая вязь арабского письма возможна лишь благодаря жесткой расстановке базовых элементов в виде точек и штрихов.

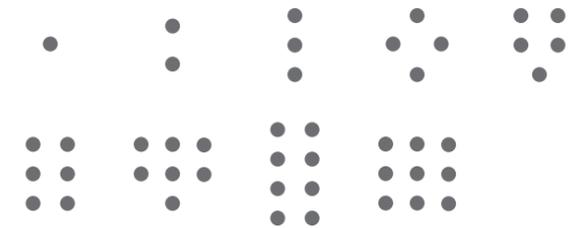
В подоснове арабского числа лежит непосредственное геометрическое указание на количество «единиц», содержащихся в цифре. Эти точки-единицы сгруппированы определенным, максимально удобным читаемым образом:

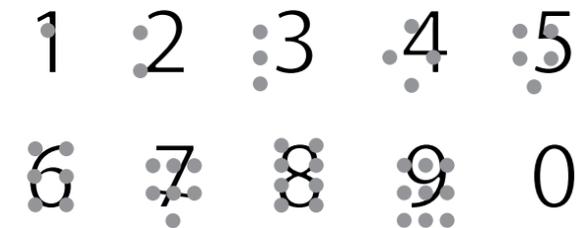
2. ЦЕЛЕВОЕ ЗНАЧЕНИЕ — пользуясь числом должно легко считать и вычислять. Кстати здесь приходится «ноль» как отсутствие цифры и переход в следующий десятичный порядок. Самое правильное рисование ноля греческая литера «Омикрон», «малое О», кружок с точкой посередине, изображение вечного колеса с осью: \odot . Ось в данном случае это единица, «палочка», на которую мы смотрим сверху. А само колесо — это ноль, знак выхода на следующий десятичный уровень, умножение на 10, то есть скачок «на порядок».

Есть в греческом алфавите и «большое О», буква «Омега», то же колесо, но с разорванной нижней точкой и уходящими в стороны рваными хвостами: Ω . Это уже не ноль, не переход «на порядок», но сама бесконечность, — склейте концы омеги и получите петлю Мёбиуса.

В экономном арабском начертании все десять номеров десятичных чисел по своему графическому объему становятся гомогенными, приблизительно равными по пятну, не взирая на «количество» сообщения. Цифра становится компактной и удобной в пользовании. Таким образом, сперва составляется удобная композиция из точек-«единиц»:

Соединяя эти точки лихим арабским росчерком, получаем выразительную запоминающуюся графему:

3. ЭМОЦИОНАЛЬНОЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ: числа безусловно обладают особым характером, за которым скрывается их человекоцентричное содержание как то: двойка знак раздора, а тройца — устойчивость и единение, четверка — знак укорененности и земли, семерка — знак счастья, девятка — святости и т. п.

Антропоморфность ярко выражена в римских числах: I (единица) — один палец, V (пятерка) — правая кисть ладонью вовне, X (десятка) — две ладони (V + V), L (пятьдесят) — правая кисть ладонью внутрь.

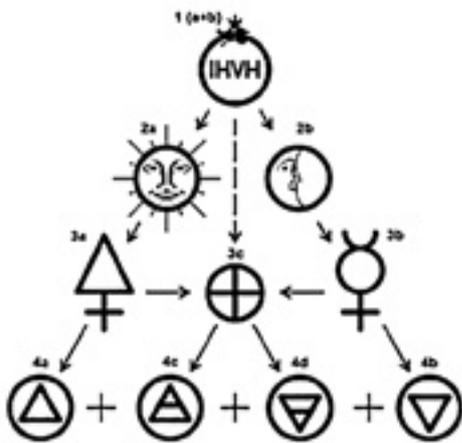
Дальнейшие именованья базовых римских чисел уже не антропоморфны и не изобразительны, но «назывательны»: C (сотня) — Centum, D (пятьсот) — Quingenti, M (тысяча) — Milia.

Изображение Земного глобуса Бехайма (1492) и Ленокса (1512) с использованием 360-градусной сетки

4. ЭСТЕТИЧЕСКОЕ ВОЗДЕЙСТВИЕ: количественно выражая разное, арабские цифры легко связываются в многозначные числовые конструкции, и вы легко читаете четырех-, шести- и более-значные числа, например, добавляя пробелы через два, три или четыре знака: номер телефона, банковский счет и т. п.

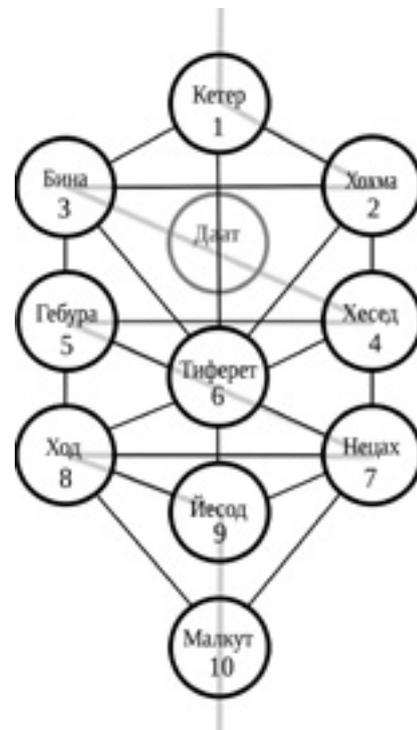
Но самым сладким полаганием числа была и остается шумерская двенадцатеричная система счисления. На ней построен так нам привычный двенадцатидольный часовой циферблат. К тому же число «двенадцать» кратно 1, 2, 3, 4, 6, а «десять» всего лишь 1, 2 и 5. В конце концов, деление круга да и Земного глобуса на 360 градусов наследует шумерскую традицию, которая даже не человеко-, но планетоцентрична. Ведь и в году, округляя, можно сказать, триста шестьдесят дней.

Тетрактис Пифагора

Ну а наша десятичная система последовательно человечна — обе людские пятерни составляют десятку. Магический греческий Тетрактис! и волшебное иудейское Дерево Сефирот!

5. СОБСТВЕННОЕ ЗНАЧЕНИЕ ЧИСЛА в десятичном ряду и далее определяется его арифметическими свойствами, замечательно проявленными Аль-Хорезми в знаменитом труде «Китаб аль-джебра ва-ль-мукабала». Дело было в IX веке в городе Багдаде при дворе просвещенного халифа Аль-Мансура.

Дерево Сефирот

Отсюда собственно и пошла алгебра в ее современном виде. Цифрами стало легче оперировать, появилась возможность быстро сравнивать большие числа и производить над ними арифметические действия. Отсюда ЭВМ и наш компьютер.

Но о двоичной системе счисления, единица–нолик, говорить не будем. Она в принципе не гуманна, она машинна. И пусть машина нам помогает.

Архітектонічний католик

Книжка вийшла другим кишеньковим виданням: після першого російськомовного (2022) вона і товща — за рахунок нових текстів, і веселіша — за рахунок чи то перекладу, чи то переробки. Крім традиційних передслів'я та послів'я, двочастинна конструкція викладу виглядає логічно.

Перша — «Новий рік на П'яцца дель Пополо» (це така площа в Італії) — містить щоденникові записи. Зроблені на колінці, вони, як і в кожного, хто вміє писати і раптом бачить ту п'яццу, неодмінно провокуються потягом до фізіологічної писемної відправи, причому якнайшвидшої.

Автобусом через Прагу автор потрапляє до Флоренції та Риму, і ця подорож з коментарями того, що він бачить навколо, становить приблизно 1/5 обсягу книжки. Здавалося б, цього масиву могло б і не бути, але насправду — не могло, адже починати з путівника архітектурними пам'ятками Італії це вже така давня традиція, що навіть соромно казати. Від нудного «Чічероне» Якоба Буркгардта через непролазні «Образи Італії» Павла Муратова до безлічі технічних «A Phaidon Cultural Guide» 'with over 750 color illustrations and 13 pages of maps' et tutti quanti — в Україні зрештою дійшли руки Єрофалова, аби створити своє — про вишукане іноземне.

Оце вишукане і становить другу частину книги: «Примітки у вигляді архітектурної розгортки». Важко уявити, але Борисові вдалося накреслити сорок два портрети пам'яток, в яких має орієнтуватися освічений мандрівник, просуваючись кам'яними землями Лаціо й Етрурії. Ілюстрації до цих портретів уніфіковані: власна зйомка Єрофалова, кресленичок плану, стара картинка. Власну зйомку, як завжди, важко переоцінити, решта — вже яка є, але тут доклав зусиль до досягнення якості Олександр Червінський, незмінний

Єрофалов-Пилипчак Б. Л. Католик, або Новий Рік на П'яцца дель Пополо. 2-е вид., виправ. і доп. Київ: А+С, 2023. 252 с. ISBN 978 617 7765 28 7

дизайн-конструктор А+С, отже ці зображення не гірші за авторську зйомку.

Книжку присвячено Юрію Асєєву, який не лише був учителем Єрофалова, а й автором колись знаної книжки «Шедеври світової архітектури» (1982) — довгий час єдиної праці, з якої можна було дізнатися про те, що сталося в архітектурному світі з часів Парфенону, коли нікого із «возлюбленного отечества» нікуди не випускали. Читати її було важко (письмо Юрія Сергійовича не було зразком літературності), відтак нецікаво. Учень давно перевершив вчителя, і те, що «Католик» Єрофалова має бути навчальним посібником для архітектурних факультетів, виданим пристойним накладом принаймні для профорієнтації тінейджерів, — не викликає сумнівів.

Чому назва «Католик»? Мені вона не до вподоби, бо нічого клерикального в текстах немає; підназву теж не наслідуюся вважати влучною. Під час перевидання, здається, варто дати книжці більш-менш академічне ім'я: читцю на радість — писцю на безсумнів.

Андрій Пучков

Злії мосхи, або дослідження єства ницого народу

Соломон Русобабін, паталогоанатом

Ельвіра Русобабова, культурологиня

І як це вийшла на світ Божий росія? Навіщо живе? Що воно таке? Про це книжка-цитатник, складена відомим виборювачем національної чистоти Олександром Палієм (добре, що не крадій). Так от, назбирав він опуклих цитат більш від пів сотні авторів. Є тут такі відомі постаті, як Геродот, Аміан Марцелін, Роджер Бекон і Дені Дідро, та не дуже відомі, але смачні, такі як Петро Петрей, Генріх фон Штаден, Рафаель Барберіні, Джордж Тубервіль тощо.

Історія гоїно донесла до нас найяскравішу назву цього бридкого народу — до XVIII століття звичним їхнім йменням було моксель або моски, московити, москвитяни, москвіни і москалі, — та ось український козацький полковник, що брав участь у Смоленській війні 1632–1634 рр., Юрій Немирич, зве їх коротко і влучно, мабуть з огиди, — мосхи.

Що впадає в око — сталий та незмінний національний характер мосхів від самого зародження московитської державної конструкції. З чого цей характер складається? Спробуємо порахувати. Перелічимо характерні риси в хронологічному порядку, мірою їхньої появи в шановних авторів.

1. ЛЮДОЖЕРИ

«Вище від скіфів-землеробів лежить пустеля. За пустелею живуть андрофаги (пожирателі людей) — особливе, але зовсім не скіфське плем'я. А ще на північ простягається справжня пустеля, і ніяких людей там, наскільки мені відомо, більш немає» (Геродот, 425 р. до н. е.)

«Далі на схід мешкають меланхлени, а потім — людожери, які ведуть бродячий спосіб життя, так що всі сусіди розбіглися від них, бо не бажали жити поряд» (Аміан Марцелін, 380 р. н. е.)

«На північний схід від Печори живуть дикі самоїди, які не дозволяють росіянам висаджуватися на берег;

вони їх вбивають і їдять, як про це нам розповідають росіяни. Живуть вони кочовими натовпами і у свої вози запрягають оленів, бо коней у них нема. Більшість самоїдів говорять російською досить добре, щоб можна було їх зрозуміти» (С. Барроу, 1556).

2. БРЕХУНИ

«У перемир'ях вони підступні та непостійні, змінюють позицію при кожному вітрі кожної свіжої надії» (Аміан Марцелін, 380 р. н. е.)

«Народ у Москві, кажуть, набагато хитріший і лукавіший від усіх інших, і особливо віроломний у виконанні зобов'язань. Вони й самі прекрасно знають про це, тому всілякий раз, коли спілкуються з іноземцями, видають, ніби вони не московити, а чужинці, щоб тим вселити до себе більшу довіру. А зойно вони починають клястися та божитися, — знай, що тут криється підступність, тому що клянуться вони з наміром обкрутити й одурити... Хоча князь Василій був дуже нещасливий у війні, його піддані завжди хвалять його, ніби він воював вдало. І хай додому іноді поверталася ледь не половина воїнів, однак московити вдають, ніби в битві вони не втратили жодного. Зрештою, 1527 року московити знову виступили в союзі з татарами, внаслідок чого сталася відома битва при Каневі в Литві: тоді було побито більше двадцяти шести тисяч невірних» (С. Герберштейн, 1549).

«Це найбільш брехливі і оманливі люди, яких тільки можна знайти у цілому світі, і часто дурять божінням як земляків, так і іноземців. Клянуться, божаться Христом Визволителем, що це на правду так було, бо вважають, що в тому нема знань, а не подумают, що Всемогутній Бог поблажливий і терпеливий, але йому не до вподоби, коли вживають на зло його святе ім'я. Він покарає тих, хто так робить, за словами Валерія Максима: "Його священний гнів йде до помсти повільними кроками, запізнення кари відшкодовує її тяжкість". Хоча наш Господь Бог повільний на помсту, але що довше він зволікає, тим суворіше каратиме за скоєне» (П. Петрей, 1615).

«Вони уникають правди й люблять вдаватися до брехні, та ще й вкрай підозрілі, тому самі дуже рідко вірять комусь. Того, хто їх зможе обдурити, вони хвалять і вважають майстром» (А. Оларій, 1647).

«Московити відстоюють свою брехню, доповнюючи її новими неправдами з такою нахабною безсоромністю, що, хоча ти й знаєш напевне, що вони збрехали, про те все ще якось сумніваєшся в душі. Якщо коли й викриють їх непереборними доказами в неправді, вони не стидаються, почервонівши, а посміхаються, ніби їх застали на якомусь доброму ділі» (А. Маєрберг, 1661).

«Росіяни не знають великодушності, вважають брехню гідністю. Вони вміють приховувати свої наміри, тому часто слід розуміти їхні слова в протилежному сенсі» (Е. Пальмквіст, 1674).

«Монгольська жадібність цього племені та його невикорінна підозрілість видають себе як у найбільш дріб'язкових, так і в найзначніших життєвих обставинах. У латинських країнах обіцянка — священна річ, а слово є запорукою, яку цінує однаково і той, хто дає обіцянку, і той, кому її дають. У греків та їхніх учнів — росіян — слово не що інше як злодійська відмичка для проникнення в чуже житло» (А. де Кюстін, 1842).

Забнути Росію. Свідчення очевидців: від Геродота до Кюстіна / упоряд. О. Палій, 2-е вид.

Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2021. 400 с.

ISBN 978 617 585 194 4

3. ПОТВОРИ

«Гуни ростуть без бороди і отже без будь-якої краси, як євнухи, хоча всі вони мають добре скроєні й міцні кінцівки і товсті шиї; вони великого зросту, але коротконогі» (Аміан Марцелін, 380 р. н. е.).

«Загалом московити середнього зросту, але вирізняються огрядною статуєю» (П. Йовій, 1525).

«Істинні росіяни або московити товсті та жирні тілом, з особливо недоладними головами, руками й ногами... У всіх московитів однакова релігія й одяг, завдяки яким їх відрізняють від інших народів, дивні звички та звичаї, неприйнятні та незвичні для інших народів. Вони носять сорочки поверх підштаників і підв'язують їх нижче пупка. Свистять вони крізь зуби, не складаючи губ, кажуть, що так

незручно. Злякавшись або здивувавшись, вони не відкидають голови назад, як усі інші люди, яких я тільки бачив у своєму житті, а похитують нею з боку вбік, від одного плеча до іншого. Вони не моляться на колінах, бо кажуть, що така поза не до вподоби богу. Вони пишуть на колінах, навіть якщо перед ними стоїть стіл. Повнота у них вважається окрасою (і що товстіше, то краще), витягнуті підборіддя і довгі вуха — витонченістю, через що вони витягують та розтягують свої вуха як тільки можуть. Люди, що мають такі вади, припали б їм до смаку. Такі й подібні мавпування та дурощі, що неприйнятні для інших народів та націй, поширені у московитів» (Я. Стрейс, 1675).

«Чоловіки одягнені трохи по-варварськи. Селянин носить зазвичай кожухок, чоботи. Велика борода надає йому вигляду мавпи, вираз обличчя в нього такий, ніби він хоче когось зжерти, хоча для цього немає ніяких причин» (Г. фон Гайлінг, 1771).

4. НЕМАЙСТРОВИТІ

«На півночі є величезні ліси, в яких живуть два людських роди: а саме моксель, які не мають ніякого закону, чисті язичники. Міст вони не мають, а живуть в маленьких хатках у лісах... Проїхавши дванадцять днів від Ітиля (Волги), ми знайшли велику річку, іменовану Ягак; вона протікає з півночі, з країни Паскатири (Башкірія), і впадає у вищезазначене море. Мова паскатирів і угрів одна й та сама; вони — пастухи, які не мають жодного міста» (Г. де Рубрук, 1255).

«Життя московитів іде так: вранці вони стоять на базарах приблизно до полудня, потім ідуть у шинок їсти й пити; після того вже неможливо долучити їх до якоїсь справи» (А. Контаріні, 1477).

«Хоч би який був бідний боярин, знатна людина, він все ж вважає для себе ганьбою і безчестям працювати власними руками. Але він не вважає ганебним підіймати з землі та поїдати шкурки й лушпиння плодів,

особливо яблук, груш і динь, часнику й цибулі, кинути нами або нашими слугами» (С. Герберштейн, 1549).

«Росіяни зовсім не люблять вільних мистецтв і високих наук, не мають жодного бажання займатися ними» (А. Олеарій, 1647).

«Ремесла у них в основному ті самі, що й у інших країнах, але, як я казав, вироби грубі й неотесані. У замовника за роботу гроші просять наперед, але роботу не віддають без великих труднощів і хитрощів. Зрідка вони наймаються на поденну роботу, а частіше на постійну, за яку не беруться, поки не укладуть договір, а потім працюють з дивовижним поспіхом і, якщо уважно не стежити за ними, закінчують її абияк» (І. Давид, 1686).

5. НЕПРАВОСУДНІ

«Більш віддалений на північ народ, що живе відразу за річкою Танаїс (Дон), зветься моксель, він підпорядковується татарам. І вони — язичники, які живуть зовсім без закону, міст у них немає, але є хатини у лісах» (Р. Бекон, 1268).

«Проте всіляке правосуддя продажне, до того ж майже відкрито. Я чув, як одного радника, що розпоряджався долями людей, звинуватили в тому, що він в одній справі взяв дарунки і з тієї, і з іншої сторони, а вирішив на користь того, хто дав більше. Цього вчинку він не заперечував і перед князем, пояснивши, що той, на чю користь він вирішив, людина багата, з високими статками, атому більше гідний довіри, ніж інший, бідний і нікчемний. Зрештою князь, хоча і скасував вирок, тільки посміявся і відпустив радника, не покаравши його» (С. Герберштейн, 1549).

«Що ж до правосуддя, то як завгодно государю, так і вирішує суд; від того часто буває, що один за дрібницю віддається на поталу ведмедам, а все його майно забирається, тоді як інший, хоча б і в чому більшому завинив, навіть не думає про те!» (Р. Барберіні, 1565).

Митрополит Філіп Количев: «Татари і язичники та й весь світ може сказати, що у всіх народів є закони та право, тільки в Московії їх немає. У всьому світі злочинці не знаходять в уряді співчуття, якщо шукають його, а в Московії нема співчуття для невинних і праведників» (Й. Таубе, Е. Крузе, 1572).

«Користуються вони розумом своїм не для того, щоб прагнути добродетелі й похвального життя, а щоб шукати вигоди та користі собі, догоджати своїм пристрастям. Тому вони лукаві, вперті, неприборкані, неприязні, покручені, безсоромні, схильні до всього поганого, користуються силою замість права» (А. Олеарій, 1647).

«Вироки продають з торгу: вирішують на користь того, хто принесе більше. Злочинці купують собі безкарність; зlodії притупляють лезо меча правосуддя, підставляючи під його удари золоті щити. Та й самі судді, аби докази в несправедливості не були доведені, закривають на суді очі на неймовірні наклепи задля викривлення правосуддя, за які наклепники отримують тим більшу винагороду, чим більша брехня» (А. Маєрберг, 1661).

«Перестаєш вважати винним кого-небудь з тих, кого посадили у в'язницю, — злочинцем виглядає тільки суддя... У країні, де немає правосуддя, немає і адвокатів, звідки взятися там середньому класу, який становить силу будь-якої держави і без якого народ — не більше ніж стадо, яке пасуть дресировані сторожові пси?» (А. де Кюстін, 1842).

6. М'ЯСО ДЛЯ ГАРМАТ

«Князь, наскільки я зрозумів, володіє великою країною і міг би мати достатньо людей для війська, але більшість з них — негодящий народ» (А. Контаріні, 1477).

«Готуючись до бою, вони покладають великі надії на чисельність і на те, наскільки великим військом вони

Московський посол Небензя з дарами для німців, 1561

нападуть на ворога, а не на сили воїнів і на добре шикування війська» (С. Герберштейн, 1549).

«На полі битви московити діють без будь-якого ладу. Вони з криком бігають кругом і майже ніколи не дають бій своїм ворогам, а діють тільки крадькома» (Р. Ченслер, 1553).

«Часто траплялося, що їм випадала нагода розбити ворога, проте вони не робили цього, тому що в даному їм наказі не було ані слова про те, щоб таким способом розбити ворога: вони чекають такого випадку, якого вимагає наказ їхнього государя» (П. Петрей, 1615).

Станіслав Жолкевський: «Ви надієтесь і покладаєтесь на свою силу і багатолюдність, що вас сімсот тисяч, а нас — не більше шести. Але згадайте, що перемога не в кількості людей, а тільки у волі Бога, який завжди допомагає правдивій справі та віддає перемогу малому, незначному загонові так само, як і великій кількості людей, що хизуються своєю великою силою і розраховують на неї. Це можна побачити в історії всіх народів» (П. Петрей, 1615).

7. ГЕНОЦИДНИКИ

«У державі московитів, як і на землях турків, людей перекидають з місця на місце, з області в область для заселення, а на зміну їм надсилають та поселяють інших» (М. Меховський, 1517).

«Ніхто з московитів не сміє у будь-чому суперечити волі володаря, і цей останній має владу навіть переводити їх з місця на місце і призначати їм місце проживання на свій розсуд» (А. Кампензе, 1543).

«Був тоді великий голод; за шматочок хліба людина вбивала людину. А у великого князя по дворах у його селах, що становили власність палацу, стояло багато тисяч скирт немолоченого хліба. Але він не хотів продавати його своїм підданам, і багато тисяч людей померло в країні від голоду, а собаки жерли їхні трупи» (Г. фон Штаден, 1578).

8. РАБИ

«Є в Московії споконвічний звичай продавати людей: раби продаються панам, як худоба, і діти їхні, й дружини; та ще й бідні люди, народжені вільними, які не мають їжі, продають своїх синів і дочок, а інколи й самі себе, щоб знайти в хазяїв якусь, навіть грубу, їжу» (М. Меховський, 1517).

«Людей у цих областях і в усій країні вищеназваного князя продають на базарі, як курей та інших тварин, і щодо них укладають договори. Батьки і матері приводять на ярмарки і ринки дітей і продають їх для зручності покупців за мізерну ціну» (Ф. да Колло, 1518).

«Цей народ знаходить більше задоволення в рабстві, ніж у свободі» (С. Герберштейн, 1549).

«Народ цей благоденствує тільки під долонею свого владики, і тільки в рабстві він щасливий. Ось чому все піде добре тоді лише, коли цар по лікті буде сидіти в крові» (І. Маса, 1610).

«Кожен мосх, характер якого сформований за умов

рабства, схильний до пишноти й тілесної розпусти, жорстокий і підступний» (Ю. Немирич, 1634).

«Я без вагань, втім, скажу, що вони дуже гарні раби. Тобто вони дуже придатні до того, що терпіти тяжке ярмо, яке на них покладають. Вони говорять тільки просвітлі очі свого царя, якби навіть у нього був такий мутний погляд, як у Діонісія Сіракузького. Якщо хто-небудь бачив свого царя, то він скаже про це не інакше, ніж так: "мав честь бачити ясні очі великого государя"» (Ч. Карлайл, 1663).

«Російський народ згнів, не встигнувши дозріти... Росіяни з подорожей принесли на свою батьківщину багато поганих ідей тих країн, у яких вони побували, і нічого — з їхньої мудрості; вони привезли всі пороки і не запозичили жодної чесноти. Душа раба підла; він не належить самому собі, тому й не має інтересу дбати про себе і живе в бруді та нечистотах. Це мешканець, який занебдує квартиру, що не йому належить» (Д. Дідро, 1770-ті).

«Про всіх росіян, хоч би до якого стану вони належали, можна сказати, що вони впиваються своїм рабством» (А. де Кюстін, 1842).

9. АВТОРИТАРНИКИ

«Немає тут ніякого писаного закону, але князь старанно дотримується власних звичаїв. Його воля, проте, одна вважається законом. Усі настільки йому підкорюються, що коли він накаже кому піти і повіситися, бідолаха не засумнівається негайно піддати себе такому покаранню» (Ф. да Колло, 1518).

«Володарі цього священного притулку східного деспотизму вважають себе європейцями, тому що вигнали з Московії калмиків, своїх братів, тиранів і вчителів. Не в образі їм буде сказано, ніхто не був так схожий на ханів з Сарая, як їхні супротивники і послідовники, московські царі, які запозичили у них все, аж до титулу. Бо росіяни називали татарських ханів царями... Жахливе царювання Івана так сильно зачарувало росіян, що вони навчилися знаходити об'єкт

захоплення навіть у безсоромності своїх правителів. Політична покірність стала для росіян культом, релігією... Зберегти розум після двадцятирічного перебування на російському престолі може або ангел, або геній» (А. де Кюстін, 1842).

10. ВЕЛЬМОЖНІ ПРОЛЕТАРІ

«Не видно ні в кого такої сміливості, щоб наважився сказати — це моє, а говорить — з милості великого государя отримав я це майно. І якщо сказати правду, все майно, не тільки суспільне, а й приватне, хоч би яке, належить цьому князеві, і він сьогодні дає одному і забирає в іншого завтра, і часто в одну мить піднімає одного до найвищих ступенів і стану і опускає іншого до самого низу і жебрацьких умов» (Ф. да Колло, 1518).

«Кожному суспільству, де немає середнього класу, слід було б заборонити розкіш» (А. де Кюстін, 1842).

11. БЛЯДОВИТІ

«В місті Московії деякі з наших купили кількох молоденьких дівичь від п'ятнадцяти до вісімнадцяти років, воістину прекрасних, для свого задоволення всього за один дукат або унгар, і так зазвичай їх купують за велику або малу ціну. І діти, котрі родяться, залишаються у владі тих, що їх купили, котрі можуть для свого задоволення продавати і міняти їх, хоч і не можуть вивозити з країни, а тільки утримувати для усілякого застосування, — те, що забороняється нашими законами Божими і людськими; але нація московитів занурена і в ще гірший гріх» (Ф. да Колло, 1518).

«Дружини й взагалі жінки не користуються в них такою пошаною, як в інших народів, а вважаються майже рівнею служницям. Імениті мужі дивним чином стежать за кожним їхнім кроком і дуже ретельно охороняють їхню добродішність. Тому їх не пускають на бенкети, не дозволяють ходити на церковні служби і віддалені храми й взагалі безцільно показуватися

Іван Дурний IV,
1585

на люди. Але навіть іноземцю можна легко, і до того ж за невелику ціну, схилити до любовних утіх жінку-простолюдинку» (П. Йовій, 1525).

«Московити не вірять в честь жінки, якщо вона не живе під замком і не перебуває під такою охороною, що нікуди не виходить» (С. Герберштейн, 1549).

12. КАТИ

«Коли московити проводять слідство над лиходіями, то рясно обливають винних холодною водою, пускаючи її з висоти; за їхніми словами, це нестерпні страждання. Інколи, аби змусити закоренілих і наполегливих лиходіїв зізнатися в злочині, вони забивають під нігті пальців дерев'яні клини» (П. Йовій, 1525).

«Тиран (Іван IV Дурний) полюбляє сам на власні очі дивитися на тих, кого катують і піддають страті. Трапляється, що кров бризкає йому в обличчя, але він все ж не хвилюється, а навпаки, потішається і голосно кричить, вдаючи людину, що торжествує і радіє: "Гойда, гойда!" Й усі покидьки-вбивці і солдати також кричать слідом за ним: "Гойда, гойда"... Зазвичай він

часто виїжджає з Москви в Олександрівський палац, у цьому місці він звично застосовує інший спосіб губити людей, яких вирішив вбити. Він запрошував їх до себе під приводом люб'язності: в результаті щодня двадцять, тридцять, а іноді й сорок осіб він велить кого розсікти на шматки, кого втопити, інших розтерзати петлями, отож через важкий трупний сморід до палацу іноді насилу можна проїхати» (А. Шліхтінг, 1570).

«Поки ця несправедлива влада стоїть на ногах, її безчинства ретельно приховуються, бо міць свою вона застосовує насамперед задля того, щоб заглушити стогони своїх жертв» (А. де Кюстін, 1842).

13. ТЮРЕМНИКИ

«Цей народ за своєю природою схильний до обману, тільки сильні побої приборкують його. Я чув, як один росіянин говорив, що набагато веселіше жити в тюрмі, ніж на волі, якби там тільки там так сильно не били. У в'язниці вони отримують їжу і питво без праці, так само як і милостиню від прихильного до них народу. На волі ж вони нічого не отримують. Кількість бідних тут дуже велика, і живуть вони найнужденнішим життям, я бачив, як вони їдять солоного оселедця та іншу смердючу рибу. Не можна знайти більш смердючої та гнилої риби, а вони із задоволенням їдять її, нахваляючи, що вона здоровіша всілякої іншої риби і свіжої страви» (Р. Ченслер, 1553).

«Російська поліція, така швидка на мордування людей, дуже некваплива, коли люди ці звертаються до неї, щоб розвіяти свої сумніви щодо якогось факту» (А. де Кюстін, 1842).

14. ЗЛОДІЇ

«Те очевидно, що московити дуже схильні до зла» (Р. Барберіні, 1565).

«Саме у московитів вроджене якесь бажання зла, тому у звичку в них ввійшло взаємно звинувачувати

і обмовляти один одного перед тираном і палати ненавистю один до одного, отож і убивають вони себе взаємним наклепом» (А. Шліхтінг, 1570).

«Крім того, вони хитрі й виверткі, уперті, свавільні, ворожі, нетовариські, порочні, щоб не сказати безсоромні, схильні до всілякої мерзоти. Вони воліють використовувати насильство, а не розум. Повір мені, вони відмовилися від усіх чеснот» (Я. Ульфельдт, 1578).

«Ледве вибившись з бруду, людина одразу отримує право, більше того, її зобов'язують зневажати інших і давати їм стусани, які сиплються на неї зверху. Росіянин заподіює зло, щоб винагородити себе за утиски, яких зазнає сам. Так дух беззаконня спускається донизу суспільними сходами зі сходинки на сходинку і до самих основ пронизує це нещасне суспільство, що ґрунтується лише на примусі, причому на примусі, який змушує раба брехати самому собі та дякувати тирану» (А. де Кюстін, 1842).

15. ВАРВАРИ

«Холод нестерпний, люди грубі, князь сповнений підступності, держава так переповнена ченцями, черницями, священством на кожному розі. Манери такі близькі до турецьких, а чоловіки такі віроломні, жінки розбещені, а звичаї настільки дивні, що, якби я описав все це, моє перо зламалося б... Якщо будеш ти мудрим, як твоє мистецтво, і довіришся мені — живи тихо вдома і не жадай побачити ці варварські краї» (Дж. Тубервіль, 1568).

«Вираз очей у російських простолюдинів особливий: це шахрайський погляд азійців, під час зустрічі з якими починаєш думати, що ти не в Росії, а в Персії» (А. де Кюстін, 1842).

16. ІНДУСИ

«Усі московити цураються телятини і вважають великою ганьбою, коли хто нею харчується. Сталося так, що коли кріпаків тирана послали до Вологди для

Урочистості на Червоній площі з книги Адама Олеарія 1647 року

побудови фортеці, то нещасні через сильний голод та нестачу продовольства не мали нічого з їжі, купили телят і харчувалися ними. Коли тиран довідався про це, він звелів деяких спалити живими за те, що вони харчувалися м'ясом, і казав, що великий гріх їсти телятину, менший — конину, якій вони віддають перевагу понад все» (А. Шліхтінг, 1570).

17. ІЗОЛЯЦІОНІСТИ

«І так вони живуть у крайньому рабстві, більше якого навряд чи може існувати. Цей тягар вони несуть дуже легко тому, що абсолютно не відають про устрій інших царств і держав. Бо вони тримаються у своїй країні, ніби ув'язнені в клітках, і ніколи не сміють ані вийти, ані відіслати дітей своїх» (Данило Принц з Бухова, 1576).

«Щоб дійти до смертної кари, іноземцю не так-то легко завинити. Тільки коли звинуватять його, ніби він хотів втекти за кордон, — тоді хай допоможе йому Бог! Його майстерність тоді йому не допоможе, не допоможуть йому ані гроші, ані добро. І рідко буває, щоб іноземець наважився втекти за кордон, бо дорога в країну широка і простора, а з країни — вузька-превузька» (Г. фон Штаден, 1578).

«Московія — не вільна країна, куди можна поїхати вчитися мови і дізнатися про те і про інше,

а потім виїхати. Адже, крім того, що вона недоступна, всі справи там настільки секретні, що дуже важко дізнатися правду про те, чого не бачив на власні очі» (Ж. Маржерет, 1606).

«Вони чомусь не хочуть вчитися пристойному і чесному, нікуди не виїжджають зі своєї землі, а всі сидять удома, вважаючи, що місто Москва — єдине на світі, а великий їхній князь — наймогутніший і найбагатший володар з усіх королів... Тому вони такі горді та чванливі розумом і серцем, зневажають усі інші народи і так поважають свого великого князя, так догоджають йому, ніби він не їхній господар і правитель, а сам Бог» (П. Петрей, 1615).

«Царі московські мають зиск з того, що їхні піддані були народжені в покорі, яку всмоктують в себе з молоком матері. Другий закон, який царі застосовують для утримання своїх підданих у покорі, полягає в забороні виїжджати з країни. Причиною цього є страх, що завдяки подорожі в чужі краї вони принесуть багато нових звичок і, спробувавши раз свободу, якою насолоджуються інші народи, розіб'ють кайдани свого рабства» (Ч. Карлайл, 1663).

«Самі ж вони нікого зі своєї країни не випускають, і дуже суворо стежать, щоб не мав якийсь іноземець можливості без дозволу виїхати разом із послами» (І. Давид, 1686).

«Що більше я дізнаюся про Росію, то більше розумію, чому імператор забороняє росіянам подорожувати й ускладнює іноземцям доступ до своєї країни. Російські політичні порядки не витримали б і двадцяти років вільних відносин між Росією і Західною Європою... Щойно перед московитами відкриються дороги в чужі краї, як вони натовпами кинуться геть зі своєї країни» (А. де Кюстін, 1842).

18. ІНФАНТИЛЬНІ ЕГОЇСТИ

«Під час переговорів вони не дозволяють заперечувати собі, не дотримуються жодного порядку, а говорять необдуманно про все, кидаються то туди, то сюди, як прийде їм в голову, не намагаються уважно вислухати чужі слова, перебивають і, за грецьким прислів'ям, діючи на свою вигоду, розглядають тільки те, що самі пропонують. А якщо хтось запропонує те, що їм не подобається, вони говорять, що це дурниця і зовсім не стосується справи. Вони думають добре тільки про себе, а інших у порівнянні з собою вважають нічим» (Я. Ульфельдт, 1578).

19. ЗЛИДНІ

«Ніде у всій Московії ми не зустрічали гостинності, але у всіх місцях, де ми проїжджали, були порожні будинки, залишені людьми та худобою. Тож ледве можна повірити, що існує якась держава, на яку не напали вороги, більш занедбана, ніж це царство» (Я. Ульфельдт, 1578).

20. ЖОРСТОКИ

«Гідні жалю невимовні лиха ливонців і гідна прокляття невимовна жорстокість московитів, котрі, немов рикаючі леви, лютують проти них і жорстоко переслідують, щоб захопити, а захоплених, як скажені собаки або свині, роздирають і пожирають... Під Венденом московит проявив до знатних жінок та

дівчат таку жорстокість, що, коли чую, а тим паче коли говорю, я здригаюся всім тілом» (Я. Ульфельдт, 1578).

21. АНТИХРИСТИЯНИ

«Тутешні люди вирізняються вельми грубою і розпусною вдачею. Мені здається, що їм добре личить вислів пророка: "Оскільки вони не вірять істині, Бог дав їм живий розум, аби вірити брехні". І якщо слово Боже не є для них світлом, вони неминуче будуть у темряві... Тепер нам лишається вознести подяку, скільки це в наших силах, Всемогутньому Богу за звільнення з рук московита — найжорстокішого фараона, найлютішого ворога християнського імені» (Я. Ульфельдт, 1578).

22. НЕЧЕМИ

«Це найбільш недовірлива і підозрілива нація у світі. Московити грубі та неосвічені, нечемні, брехливі, без віри, без закону, без совісті, заплямовані содомією та незліченими іншими вадами і скотськими пристрастями» (Ж. Маржерет, 1606).

«Шукати у росіян великої ввічливості та добрих манер марно: і те й інше не дуже помітні. Вони не соромляться привселюдно і так, щоб було явно всім, проявляти дію з'їденого і згори, і донизу. Оскільки вони їдять багато часнику і цибулі, то незвичному доволі важко перебувати в їхній присутності» (А. Оларій, 1647).

23. КЛЯТВОПОРУШНИКИ

Станіслав Жолкевський: «Ви вихвалюєтеся, московитяни, що найкращі християни у світі, хоча зовсім не боїтеся Бога, бо всією душею шукаєте кровопролиття і не знаєте ні сорому, ні совісті. Тільки й переймаєтеся тим, як би зрадити клятву, а тому не думаєте, що Бог покарає вас коли-небудь. І справді, це не минеться вам так, ви побачите гнів Божий і відчуєте на собі його міцні удари» (П. Петрей, 1615).

24. ГАНЧІРНИКИ

«У селах в зимову пору селяни тримають в хатах різну дрібну худобу, наприклад, поросят, телят, ягнят, гусей і курей, тому вони мають поганий запах. Але для московитів це пахучий бальзам, який привозять з Індії та Китаю. Однак свою одягу тримають вони чистою, від неї зовсім не тхне. Тому що, поки вони сидять вдома, одяг на них поганий і обірваний, якщо не гірше. Коли ж виходять гуляти або відвідати своїх приятелів, до церкви, на торг або в кремль, одягають найкраще ошатне вбрання, яке є у них, а повернувшись до дому, знову знімають його і дбайливо зберігають у скринях і ящиках, щоб воно завжди було чистим і охайним. Вдома вони знову одягають свої старі лохміття. Цього звичаю дотримуються всі, як нижчого, так і вищого станів, чоловіки і жінки, люди похилого віку і молоді» (П. Петрей, 1615).

25. ТУГОВУХИ

«Коли справляють весілля, то цькують собаками ведмедів. Тоді з ними бувають музиканти, які співають багато безсоромних і сороміцьких пісень, граючи на трубах, тромбонах, дудках і сопілках, а іноді б'ють у барабани. З цього виходить дивовижна і незвичайна музика, така ж приємна, як собаче виття, хоча москвитяни радіють і тішаються, бо думають, що краще і приємніше на світі немає музики, бо не чули іншої. Водночас кожного проймає страх і ляк, хто її чує» (П. Петрей, 1615).

26. КОРИСЛИВІ

«Якщо вони пропонують дружбу, то роблять це не з любові до доброчесності (її вони не шанують, хоча філософ і каже, що вона має бути нашим дороговказом і метою), а заради зиску і користі. Тому саме про них і можна сказати: там чернь з тобою дружить, де собі шукає користі» (А. Оларій, 1647).

Злії мосхи за катуванням. З книги Еріка Пальмквіста 1674 р.

27. СЛАБКДУХИ

«Якщо вони вже обурені, то їх нелегко заспокоїти: незважаючи на жодні небезпеки, вони вдаються до різних насильств і скаженіють, ніби втратили розум» (А. Оларій, 1647).

«А в щасті або негараздах вони настільки слабкі духом, що, коли щастить їм, вони не можуть стримати своїх радісних вересків і звеличують себе до самих зірок. Коли ж їм не щастить, вони дозволяють одним порухом зіштовхнути себе в прірву» (А. Маєрберг, 1661).

28. НЕВІГЛАСИ

«Оскільки вони необізнані у високих науках, не надто цікавляться достопамятними подіями та історією батьків і дідів своїх, і взагалі не прагнуть ознайомитися з особливостями чужих націй, то на зборах їхніх ні про що таке не доводиться навіть чути. Здебільшого їхні розмови спрямовані в ту сторону, куди спрямовує їх природа і ниций спосіб життя: говорять вони про розпусту, про мерзенні пороки, про непристойності та аморальні вчинки, почасти ними, почасти іншими скоєні... Такі ж у них і танці, які часто супроводжуються непристойними рухами тіла» (А. Оларій, 1647).

«Російський народ дуже недовірливий і підозрює всіх іноземців, які розпитують про політику або

релігію. Він цілком відданий невігластву і не має жодної освіти ані в цивільних, ані в церковних справах. І бачить у науках чудовисько, тому боїться їх як вогню, виправдовуючи стародавній вислів: «Лише невігласи вороги наук» (С. Коллінз, 1667).

«В образотворчих мистецтвах вони проявляють себе рабами, які прислужують у палаці; священна самотність генія їм недоступна; чиста любов до прекрасного їх не насичує. З їхніми звершеннями у сфері практичній все так само, як із їхніми творіннями у світі думки» (А. де Кюстін, 1842).

29. МАРНОСЛАВНІ

«Вони грубо марнославні та готові заявляти про це, якщо їх шанують не так, як вони того бажають чи не так з ними поведуться» (А. Оларій, 1647).

«Росіяни, ніби світловолосі цигани, люблять усе, що блищить, вони милуються зовнішністю і самі чарують нею. Викликати заздрість, чого б це не коштувало, — ось межа їхніх мрій! Англію з'їдає гординя, Росію мучить марнославство» (А. де Кюстін, 1842).

30. МАТЕРЦИННИКИ

«У спалахах гніву та лайки вони не надто користуються поширеними у нас, на жаль, прокльонами та побажаннями з назвами священних предметів, посиленням до біса, лайкою «негідник» тощо. Замість цього вони вживають багато ганебних, мерзенних слів і кпинів, які — якби того не вимагала історична оповідь — ніколи не повідомив би невинним вухам. У них немає нічого більш звичного на язичі за такі слова: *bledinsin, sukkinsin, sabak, butzfui mat, jubonamat*, — до того ж додають «в могилу, в рот, в очі» та інші подібні мерзенні вислови. Кажуть їх не тільки дорослі та старі, а й малі діти, які ще не вміють називати ні Бога, ні батька, ні матір, а вже мають на вустах це: *б твою м*ть, і говорять це батькам діти, а діти — батькам» (А. Оларій, 1647).

«Народ у Московії заздрісний і сварливий, вживає у розмовах різні погані, нестримані, лайливі та ганебні слова» (Я. Стрейс, 1675).

31. ЗАМАЗУРИ

«На страви знатні москалі налягають з такою жадібністю, що скоріше пожирають, ніж їдять. Коли обгризуть все м'ясо довкола якої-небудь кістки, вони кидають її, обгризену, знову в те саме блюдо, з якого взяли її з м'ясом. Туди ж, стріпуючи рукою, обтрушують і слину, що прилипла до пальців, відокремившись в роті і змішавшись з підливою. Братини, кубки, кухлі, чаші, стопки, чарки, склянки — усі вони переважно олов'яні або дерев'яні, зрідка срібні, та й ті почорнілі й брудні, тому що московити не чистять їх, бо турбуються, аби вони не стерлися. Межею пияцтва вважають лише сп'яніння, і ніхто не виходить з їдальні, поки його не винесуть. Під час застілля раптово вибухають найдзвінкішою блювотою з огидним запахом неперетравленої їжі. Носову хустинку тримають вони не в кишені, а в шапці. За столом сидять з відкритими головами, тому, коли потрібно висякатися, а хустинки немає, замість неї використовують пальці, які разом з ніздрями витирають потім скатертиною. Цій блювотині в суміші з часнику, цибулі, редьки і горілки, з дозволу стоїків, дають повну свободу разом із ненажерливістю — все це зливається з гучними випарами їхніх шлунків, усіх навколо забруднюючи найшкідливішим сірчанним смородом» (А. Маєрберг, 1661).

«У них мало посуду, і він складається з брудних горщиків, мисок, дерев'яних мисок, глечиків, олов'яних чарок для горілки і кубків, які майже ніколи не бувають чистими... Якщо вони переп'ють і це стане помітно на наступний день, готують спеціальну страву, щоб освіжити себе, яку називають похміллям, — холодне, тонко нарізане м'ясо, полите квасом. Це звичайний напій, який готують з браги, огірків, пивного оцту і часнику з перцем. Вживають вони його як наш холодний суп» (Я. Стрейс, 1675).

«Росіяни здебільшого мають неприємний запах, який відчувається навіть здалеку» (А. де Кюстін, 1842).

32. ЧВАНЦІ

«Ось ця покірність нижчого стану і робить знать такою чванливою і зарозумілою, що складно сказати, чи знає вона, що таке чемність? Скрізь вони чваняться своїми якостями, доречно це чи ні. А гордовитий характер і гордовите серце подобаються їм так, як і великі животи — хоч би як смішно і непристойно це виглядало» (Ч. Карлайл, 1663).

«Про Росію в цілому слід сказати, що люди робітні, але водночас гордовиті та дуже самовдоволені, зневажають усіх іноземців» (Е. Пальмквіст, 1674).

«Між росіянами та китайцями є схожість, і ті й інші вічно вважають, ніби чужинці їм заздрять» (А. де Кюстін, 1842).

33. ЗАТЯТІ СПОЖИВАЧІ БРЕХНІ

«Російський деспотизм переколює факти, бореться проти очевидності й перемагає в цій боротьбі. Адже ані очевидність, ані справедливість, якщо вони не зручні для можновладців, не знаходять у нас захисників. Народ і навіть знать вимушені бути присутніми під час цієї наруги над істиною, примиряються з ганебним видовищем, бо брехня деспота, хоч би якою грубою вона була, завжди лестить рабові. Росіяни, які покірно витримують стільки поневірянь, не стерпіли б тиранії, якби тиран не робив смиренний вигляд і не прикидався, що вважає, ніби вони коряться йому з доброї волі» (А. де Кюстін, 1842).

34. ІРОНІКИ

«Тут кожен порух лица, кожна недомовка, кожен тембр голосу попереджає мене: довірливість і природність небезпечні. Російський розум — найбільш ущупливий у світі. Іронія та наслідування — ось єдині природні

Московитський нарід за часів царя Миколи II

таланти росіян... Суспільне життя в цій країні — суцільна інтрига проти істини. Кожен, хто не дає себе одурити, вважається тут зрадником» (А. де Кюстін, 1842).

35. ЛЮБИТЕЛІ ПАРАДІВ

«У Росії любов до парадів не знає меж. Це зовсім не смішно: хлоп'яцтво в таких масштабах здається мені жажливим. Це лячне явище можливе лише за тиранії і є, мабуть, одним з найогидніших її проявів!» (А. де Кюстін, 1842).

36. ЧИНУШІ

«Велика кількість непотрібних запобіжних заходів дає роботу купі дрібних чиновників. Кожен з них виконує свої обов'язки з педантичним виглядом, суворим і важливим, покликаним вселити повагу до найбезглуздішого заняття... Якщо в країнах, де техніка пішла далеко вперед, люди вміють вдихнути душу в дерево і метал, то в країнах деспотичних вони самі перетворюються на колоди... В Англії я боявся машин, в Росії шкодую людей» (А. де Кюстін, 1842).

37. СЛІПЦІ

«Кремль не тішить око, а вселяє страх. Він не прекрасний, він жахливий. Жахливий, як царювання Івана IV. Таке царювання навіки робить душу народу, який покірно пережив його, сліпою. Навіть останні нащадки цих людей, затаврованих ім'ям катів, матимуть на собі відбиток злочинів своїх батьків: злочин проти людства дається взнаки аж до віддаленішого потомства» (А. де Кюстін, 1842).

38. ТЕРПИЛИ

«Злочин росіян полягає не лише в тому, щоб творити несправедливість, а й у тому, щоб її терпіти... Довготерпіння жертв лякає мене навіть більше, ніж шаленість тирана. Навіть більше, я з жахом помічаю, що за любих мінливих обставин ті самі погляди росіяни сповідають донині — ото ж, якби народила російська земля другого Івана IV, все повторилося б знову» (А. де Кюстін, 1842). І народила: Ленін, Сталін, Путін.

39. ПІДЛІ ПАТРІОТИ

«Для росіян діяти на власний розсуд — таке страшне випробування, про яке вони з їхнім підлим патріотизмом бояться навіть подумати, адже наслідком цього випробування може бути тільки хаос, згубний для імперії рабів. У ницості, що сягнула таких меж, є щось величне. Це римська чеснота, запорука непорушності Держави, але якої держави, Боже милостивий!» (А. де Кюстін, 1842).

40. СХІДНИЙ АГРЕСОР

«Я бачу цей колос зблизька, і мені важко собі уявити, що цей витвір божественного промислу мав на меті лише послаблення азійського варварства. Мені здається, що основне його призначення — покарати кволу європейську цивілізацію за допомогою нового нашестя. Нам невпинно загрожує одвічна східна тиранія... Я не бачу іншої винагороди за нещастя народитися за

такого режиму, крім мрійливої гордості та надії панувати над іншими. Кожного разу, коли мені хочеться оглянути моральне життя людей, які живуть у Росії, я знову і знову повертаюся до цієї пристрасті. Росіянин думає і живе як солдат! Як солдат-завойовник... З такого суспільного устрою виникає настільки потужна лихоманка заздрості, настільки нездоланний свербіж честолюбства, що російський народ має втратити здатність до всього, крім завоювання світу» (А. де Кюстін, 1842).

41. АНТИКИЯНИ

«Багато років у поєдинках з іноземцями — німцями, поляками, литовцями — московити переважно зазнавали поразок. А зовсім нещодавно один юний литовець (тобто киянин), віку приблизно шістнадцяти років, вступив у бій з якимось московитом, який у Московії вийшов переможцем більш ніж у двадцяти поєдинках, і вбив його. Царя це обурило, і він велів негайно покликати до себе переможця, щоб поглянути на нього. Побачивши його, він плюнув на землю і наказав, щоб надалі жодному іноземцю не призначали поєдинок з його підданими» (С. Герберштейн, 1549).

«Типографія в Москві одна, і в неї беруть книжки, що мають дозвіл царя або патріарха. Є ще одна знаменита друкарня у Києві, де є руський та латинський шрифти. Але московитяни не приймають жодної книги, надрукованої в Києві, через ненависть до киян» (І. Давид, 1686).

42. КВА-КВА

«Престол сього великого володаря Василія в місті Москві, здебільшого розташований на болотах, тому там багато доводиться ходити по дерев'яних настилах. У місті є кам'яний кремль, збудований років п'ятдесят тому італійцями, присланими на угоду цьому князю ясно-вельможним Лодовіко, герцогом Міланським, за зразком Кастелло-Рока в місті Мілані» (Ф. да Колло, 1518).

«Москва це дуже широке і просторе місто, надзвичайно брудне» (С. Герберштейн, 1549).

«Будинки в Москві, як і в інших містах і селищах, невеликі і погано розташовані, без усілякої зручності та належного облаштування» (Р. Барберіні, 1565).

«Я рішучо не боявся жодних перешкод, аби лише опинитися за межами Московії та позбутися тутешніх звичаїв. Тому я ні про що інше не думав, як тільки про те, щоб їхати і їхати, вдень і вночі» (А. Контаріні, 1477).

Якимсь чином в цей промовистий список не потрапила генеральна відзнака москві, ПИЯЦТВО. Мабуть тому, що ця риса очевидна і лежить на поверхні. Яскраві описи виготовлення їхньої сивухи і бормотухи та щоденний delirium tremens не становлять живого інтересу. Традиція закоренілого та дикого пияцтва московитів скоріше є наслідком, аніж причиною інших огидних рис, адже «тупість підтримується в них кліматом і вельми грубим напоєм — горілкою, якою вони постійно напиваються» (Я. Рейтенфельс, 1673).

Усього огидних москальських чеснот назбиралося більше сорока. Перша сімка найстаріших і тому найміцніших рис ницого племені: людожерство, брехливість, фізична потворність, послідовна рукожопість, нехтування людськими правами, війна кількістю, схильність до геноциду.

Здається, що 42 це забагато. Як усвідомити неосяжаний джентльменський набір супротивника. Виділю тут три великі коробки достоїнств:

I. ФІЗИЧНІ І ПОБУТОВІ (10): людожери, потвори, немайстровиті, варвари, індуси, нечеми, ганчірники, матерщинники, замазури, ква-ква;

II. МОРАЛЬНІ ТА ЕСТЕТИЧНІ (15): брехуни, раби, блядовиті, кати, злодії, інфантильні егоїсти, жорстокі, антихристияни, клятвoporушники, туговухі, корисливі, слабкодухі, марнославні, чванці, сліпці;

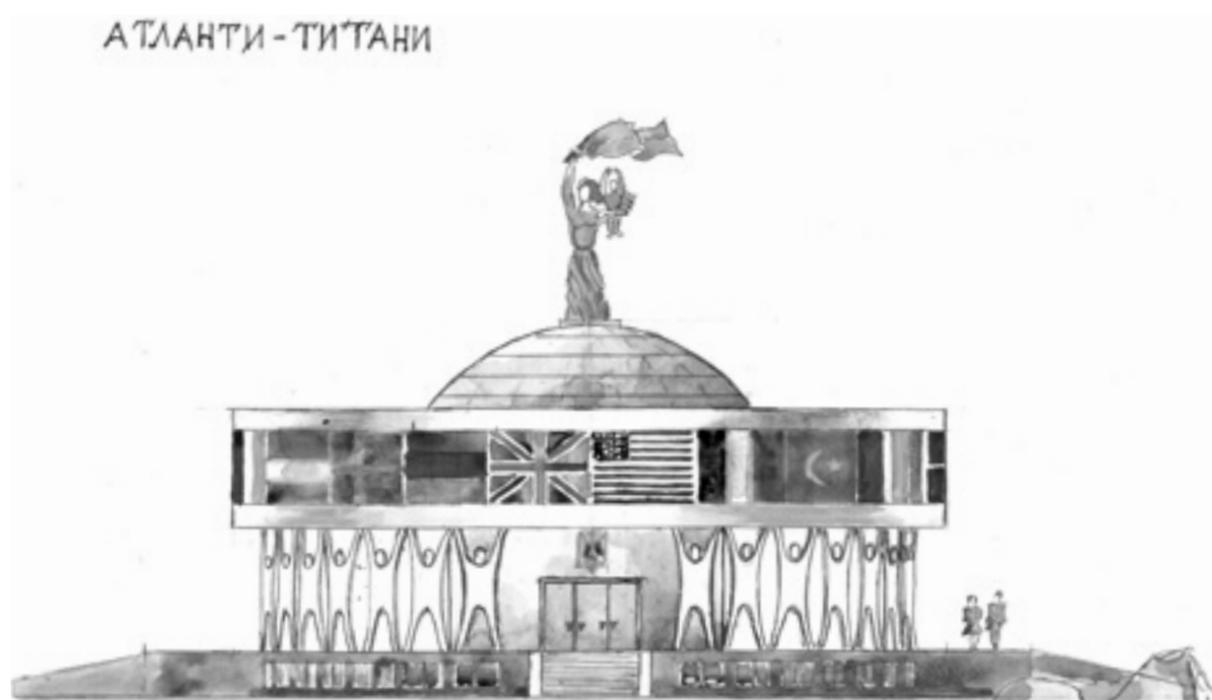
Московитська чмоня, 2022

III. СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ (17): неправосудні, м'ясо для гармат, геноцидники, авторитарники, вельможні пролетарі, тюремники, ізоляціоністи, злидні, невігласи, затяті споживачі брехні, любителі парадів, чинуші, іроніки, терпіли, підлі патріоти, східний агресор, антикияни.

Більшість з вище перелічених рис справжнього москвіта приголомшливо живе і процвітає у сьогоденні, і ми щодня із здивуванням спостерігаємо їх у вістях з фронту та ворожого тилу. Наприклад, із заскарубліших: №2) брехня і №6) гарматне м'ясо. Адже вражає не просто їхня внутрішня пропаганда, але й поведінка офіційних представників російської федерації на міжнародних форумах, на кшталт запаморочливої нахабної брехні посла Небензі на лаштунках ООН. У свою чергу, війна кількістю, а не вмінням, стала головною ознакою російського підходу до ведення бойових дій. В таких обставинах цілком логічно було б відновити ім'я країни — «Моксель», та самоназву тамтешнього люду — «мосхи».

Про війни та осередки культури пропозиції щодо проєкту пам'ятника-музею Перемоги над рашизмом

Віталій Власюк, архітектор

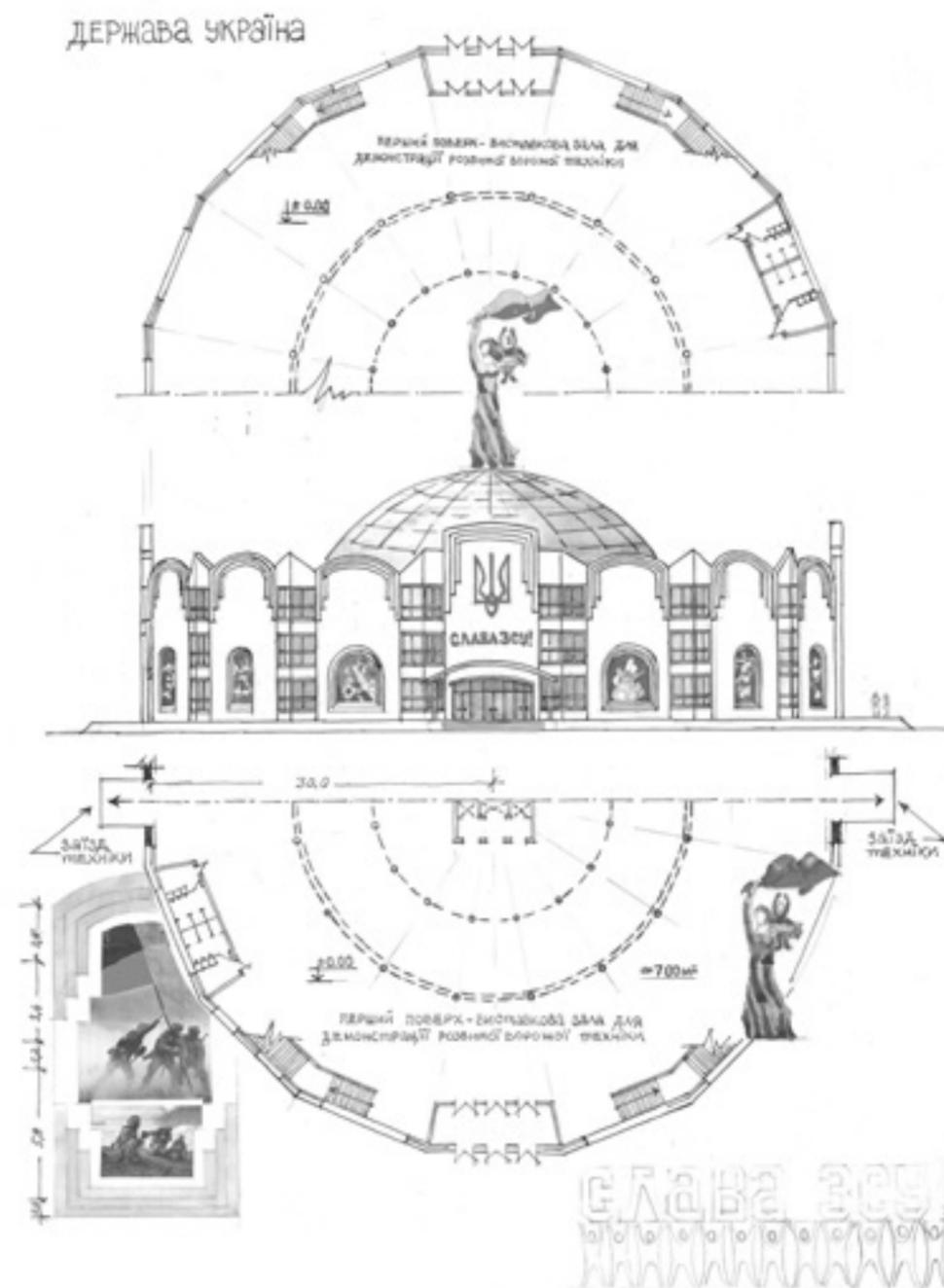
Моя пам'ять зберегла події 1943 року, коли військові німці двічі спасли життя чотирирічного хлопчика, який збирав щоранку відстрілені гільзи в траншеї біля своєї хати, де німці влаштували кулеметне гніздо. Одного разу німецька вівчарка могла розірвати дитину на шматки, але була зупинена німецьким військовим. Вдруге військовий-зв'язківець врятував мене від отруйної рідини, яка вилилась на мене зі знайденої керамічної пляшки. А тепер збагніть, що не може бути ніякого порівняння з цією, мерзотою, яка під виглядом якоїсь «операції» приперлась на броньованих машинах палити, вбивати, насилувати і грабувати.

Вважаю, що після всіх цих подій, які відбуваються з нашими людьми і містами, ми повинні в кожному місті встановити пам'ятник-музей Перемоги над тварюками-рашистами! Маючи багаторічний стаж архітектора і немалий досвід в роботі пропоную декілька ескізних проєктів музею Перемоги.

ВАРІАНТ 1. АТЛАНТИ-ТИТАНИ. ПАМ'ЯТНИК-МУЗЕЙ

На подіумі по колу чотири групи стилізованих фігур мужніх переможців, атлантів-титанів, які здійняли руки догори і, як справжні герої, тримають своє життя і боротьбу за майбутнє. На руках — велика виставкова зала. Зала увінчана фігурою жінки з дитиною на плечі. Це символ жінки-матері-України. Під накриттям

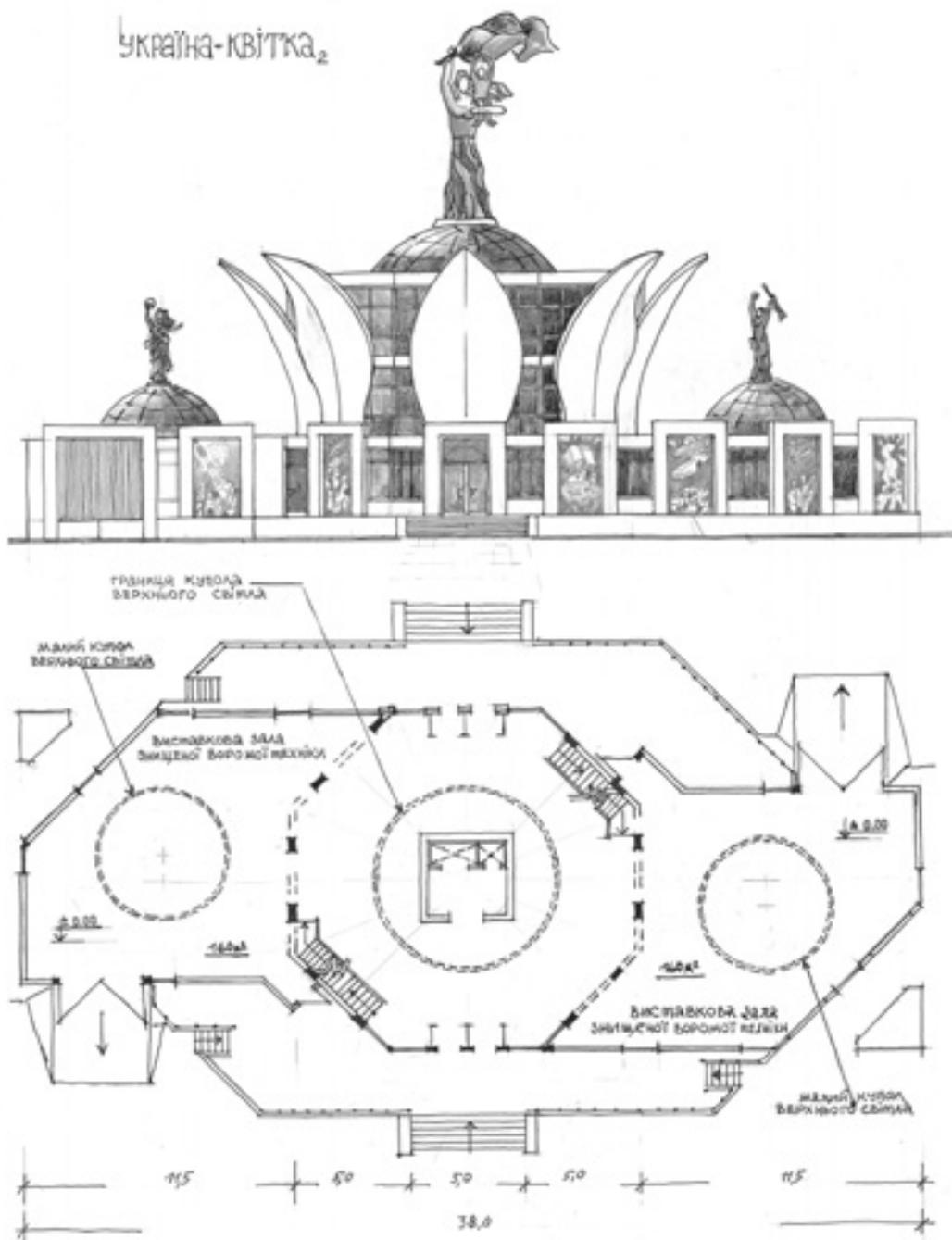
«барабану» по чотирьохметровій полосі розміщений потрощений військовий атрибут переможених рашистів. Конструкції споруди: 3/бетонні елементи фігур атлантів, 3/6 елементи виставкової зали, метал, скло. На «барабані» розміщені прапори країн світу, котрі внесли вагомий вклад в перемогу над рашизмом.

ВАРІАНТ 2. ДЕРЖАВА УКРАЇНА

Музей може домінувати в самому величому місті нашої держави. Образ — цілісний простір єдиного незламного організму. Простір оточено низкою світлих площин, ніби кругова оборона козацького полку. Площини прикрашено скульптурно-мозаїчними роботами на тему переможної боротьби. Споруду вінчає

скляний купол діаметром 3–4 м, на якому, знову таки, фігура жінки з малою дитиною на плечі. Розміри споруди, конструкції і матеріали в кожному окремому випадку вибираються згідно завдання на проектування. Ідея споруди, образ і схема планування залишаються без змін.

ВАРІАНТ 3. УКРАЇНА КВІТКА

Міста-герої де народжується сміливість — Чернігів, Гостомель, Мощун, Охтирка, Буча, Мена тощо — їх не перелічити, тому що в кожному місті і селі свої герої! Кожне з цих міст має відповідне право мати свій пам'ятник-музей, свій осередок героїзму. Зовнішній вигляд споруди нагадує квітку. Основою квітки

послугує перший поверх, відданий під виставку розбитої ворожої техніки. Інші два поверхи призначені для змінних експозицій. Пелюстки квітки виконано з легких сучасних конструкцій. Як і в першому і наступних варіантах вінчає споруду скульптура жінки-матері України.